

Raseinių rajono žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Raseinių rajono žuvininkystės regiono
vietos plėtros 2016–2023 m. strategija

Raseinių r. sav.

2016 m.

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪŠŲ SIEKIAI		
1.	ŽRVVG vertybės, ŽRVVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir ŽRVVG misija	3–7
2.	ŽRVVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	7–46
3.	ŽRVVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (toliau – SSGG)	47–48
4.	ŽRVVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka	49
II DALIS. KOKIE MŪŠŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	50
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su EJŖŽF konkrečiais tikslais	51
7.	VPS sąsaja su ŽRVVG teritorijos strateginiais dokumentais, Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (toliau – ESBJRS), Lietuvos akvakultūros sektoriaus plėtros 2014–2020 m. planu	52–57
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	58–70
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	71–78
10.	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	79–84
11.	VPS finansinis planas	85–86
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	87–88
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėseną ir valdymas	89–93
IV DALIS. PRIEDAI		
1 priedas. ŽRVVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie ŽRVVG teritorijos gyventojus: ŽRVVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		94–95
2 priedas. ŽRVVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2013 m. statistinė informacija apie ŽRVVG teritorijos gyventojus: ŽRVVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		95–96
3 priedas. ŽRVVG teritorijos situacijos analizei naudojama 2015 m. statistinė informacija apie ŽRVVG teritorijos gyventojus: ŽRVVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį.		96–97

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. ŽRVVG vertybės, ŽRVVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir ŽRVVG misija

1.1. Informacija apie ŽRVVG

2008 m. birželio 19 d. įsikūrė Raseinių rajono žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė (toliau – RRŽRVVG). 2008 m. birželio 19 d. buvo pasirašyta RRŽRVVG steigimo sutartis, kurią pasirašė 8 steigėjai: Danutė Baniėnė, Kristina Bartkutė, Česlovas Kenstavičius, Jordanas Kenstavičius, Judita Norvilaitė, Alina Sandu, Ona Safronova, Asta Šimkutė.

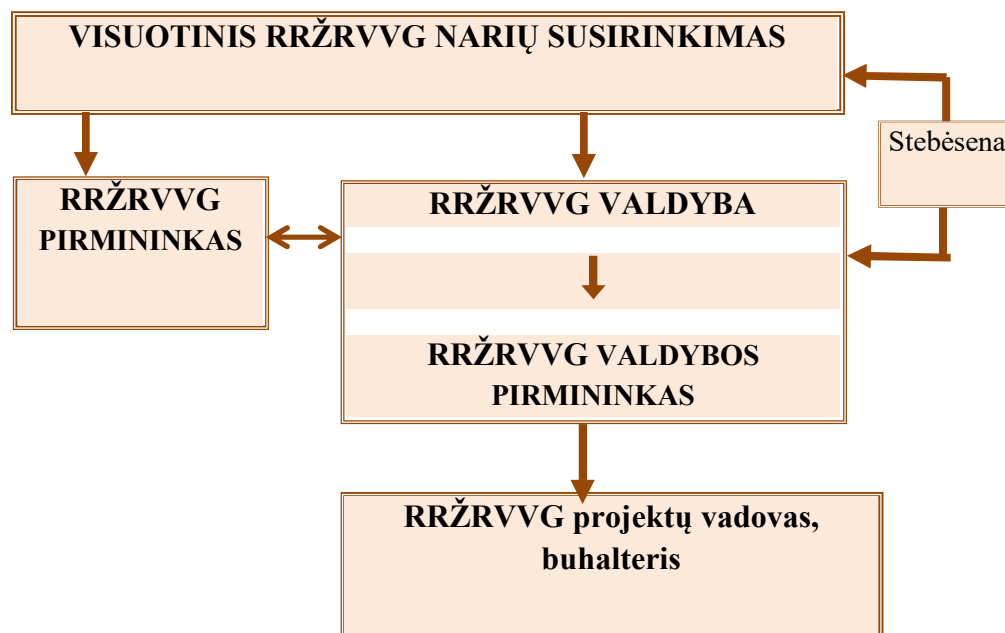
RRŽRVVG juridinio asmens kodas 301851544, būstinės adresas: Pramonės g. 1, Gabšių k., Raseinių r.

RRŽRVVG turi patirtį, įgyvendinant Leader metodą. Veiklą pradėjo nuo 2008 m., parengė ir įgyvendino Žuvininkystės regiono 2010–2013 metų vietos plėtros strategiją.

RRŽRVVG atstovaujama teritorija, t. y. Raseinių r. sav. teritorija, geografiškai, ekonomiškai ir socialiniu požiūriu yra vientisa, nepriklausanti kitos dvisektorės VVG arba ŽRVVG teritorijai. RRŽRVVG veikla grindžiama trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – partnerystės principu, įtraukiant žvejybos, akvakultūros sričių atstovus (fizinis ir juridinius asmenis). RRŽRVVG veiklą vykdo vadovaudamasi įstatais. Pagal įstatus RRŽRVVG valdymo struktūrą sudaro:

- aukščiausias VVG organas – RRŽRVVG visuotinis narių susirinkimas;
 - valdymo organas (kolegialus) – RRŽRVVG valdyba;
 - vienasmenis valdymo organas – RRŽRVVG pirmininkas.
- Valdymo organų pavaldumas pateikiamas 1 paveiksle.

RRŽRVVG valdymo struktūros schema

1 pav. RRŽRVVG valdymo struktūros schema

Šaltinis: RRŽRVVG duomenys.

RRŽRVVG visuotinis narių susirinkimas jungia 11 narių, kurie sudaro 45,4 proc. pilietinės visuomenės atstovų, 27,3 proc. – verslo atstovų ir 27,3 proc. – vietos valdžios atstovų, pateikta 1 lentelėje.

1 lentelė. RRŽRVVG visuotinio narių susirinkimo sąrašas

Eil. Nr.	Vardas ir pavardė	Amžius	Atstovaujanti institucija	Atstovavimo pagrindas
1.	Pilietinės visuomenės sektorius, 45,4 proc.			
1.1.	Marijus Pipiras	32	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.2.	Vytautas Polmonas	57	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.3.	Algimantas Ulinskas	57	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.4.	Danguolė Žyvatkauskienė	53	Paupio kaimo bendruomenė	VO „Paupio kaimų bendruomenė“ 2015-12-16 įgaliojimas Nr. SR-5
1.5.	Birutė Padvaiskienė	60	Paupio kaimo bendruomenė	VO „Paupio kaimų bendruomenė“ 2015-12-16 įgaliojimas Nr. SR-5
2	Žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo sektorius, 27,3 proc.			
2 1.	Jurgita Petravičienė	36	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorių)
2.2.	Antanas Grigalavičius	31	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorių)
2.3.	Karolis Lukminas	23	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorių)
3.	Vietos valdžios sektorius, 27,3 proc.			
3.1.	Vilma Kundrotienė	32	Raseinių rajono savivaldybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272
3.2.	Jekaterina Povilaitienė	31	Raseinių rajono savivaldybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272
3.3.	Darius Morkus	25	Raseinių rajono savivaldybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272

Šaltinis: RRŽRVVG šaltinis.

Kolegialus valdymo organas – valdyba, turinti teisę priimti sprendimus dėl projektų (įskaitant VPS) įgyvendinimo atstovaujamoje teritorijoje pagal Veiksmų programos priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, 2015-12-18 buvo išrinka iš 11 narių.

Valdyba atstovauja skirtingiems sektoriams. Valdybos struktūroje 45,4 proc. sudaro pilietinės visuomenės atstovai, 27,3 proc. – žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo atstovai ir 27,3 proc. – vietos valdžios atstovai. Valdyboje išlaikyta lyčių proporcija. Moterys sudaro 45,45 proc., vyrai – 54,55 proc. valdybos narių. Jaunimo atstovai valdyboje sudaro 63,64 proc. Valdybos sąrašas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. Valdybos narių sąrašas

Eil. Nr.	Vardas ir pavardė	Amžius	Atstovaujančioji institucija	Atstovavimo pagrindas
1.	Pilietinės visuomenės sektorius 45,4 proc.			
1.1.	Marijus Pipiras	32	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.2.	Vytautas Polmonas	57	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.3.	Algimantas Ulinska	57	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugija	Raseinių medžiotojų ir žvejų draugijos 2015-12-18 įgaliojimas Nr. 74
1.4.	Danguolė Žyvatkauskienė	53	Paupio kaimo bendruomenė	VO „Paupio kaimų bendruomenė“ 2015-12-16 įgaliojimas Nr. SR-5
1.5.	Birutė Padvaiskienė	60	Paupio kaimo bendruomenė	VO „Paupio kaimų bendruomenė“ 2015-12-16 įgaliojimas Nr. SR-5
2.	Žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo sektorius, 27,3 proc.			
2.1.	Jurgita Petravičienė	36	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorius)
2.2.	Antanas Grigalavičius	31	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorius)
2.3.	Karolis Lukminas	23	UAB „Raseinių žuvininkystė“	UAB „Raseinių žuvininkystė“ 2015-08-20 įgaliojimas Nr. 12 (atstovauja akvakultūros verslo sektorius)
3.	Vietos valdžios sektorius, 27,3 proc.			
3.1.	Vilma Kundrotienė	32	Raseinių rajono savivaldybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272
3.2.	Jekaterina Povilaitienė	31	Raseinių rajono savivaldybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272
3.3.	Darius Morkus	25	Raseinių rajono sav valdybė	Raseinių rajono savivaldybės tarybos 2015-08-17 sprendimas Nr. TS-272

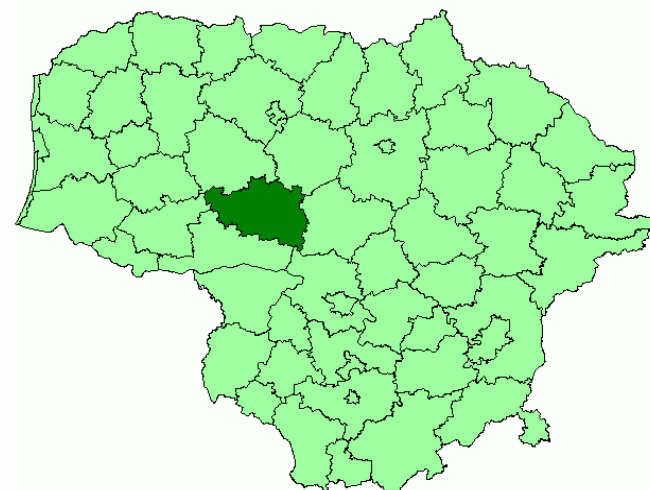
Šaltinis: RRŽRVVG šaltinis.

RRŽRVVG atitiktį pareiškėjo tinkamumo sąlygoms užtikrins viso VPS įgyvendinimo laikotarpio metu:

	<p>– kad RRŽRVVG valdybos nariai bus renkami visuotiniame narių susirinkime pagal skaidrią ir demokratinę procedūrą ir kurie: bus įvairaus amžiaus (bent 2 asmenys iki 40 m. jų išrinkimo dieną į kolegialų ŽRVVG valdymo organą) ir abiejų lyčių (santykiu 40:60, t. y. mažiausiai 40 proc. nesvarbu, kurios lyties, atstovų);</p> <p>– kad keisis VPS įgyvendinimo metu, t. y. ne rečiau kaip kas 3 metus pasikeis mažiausiai 1/3 narių, tačiau ne mažiau kaip po 1 atstovą iš kiekvieno sektoriaus: pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios;</p> <p>– tinkamą viešųjų ir privačių interesų derinimą, t. y. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo nustatyta tvarka deklaruos privačius interesus ir minėtas deklaracijas bei jų pakeitimus sutiks teikti RRŽRVVG ir Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau – NMA) ir kt. taisyklėse nurodytus reikalavimus.</p> <p>Rengiant VPS RRŽRVVG administraciją sudaro 2 (du) darbuotojai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projektų vadovas; – buhalteris. <p>Įgyvendinant VPS administraciją sudarys 4 (keturi) darbuotojai:</p> <ul style="list-style-type: none"> – VPS administravimo vadovas; – VPS buhalterinės apskaitos specialistas ir (arba) finansininkas; – VPS administratorius; – Viešųjų ryšių specialistas.
1.2.	<p>ŽRVVG vertybės</p> <p>RRŽRVVG vertybės rodo jos įsipareigojimus tiek vidaus, tiek išorės santykiuose ir užtikrinta visų partnerių gerovę.</p> <p>RRŽRVVG vertybės:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bendrų tikslų siekimas; – tęstinumas; – abipusė pagarba; – profesionalumas; – atsakomybė; – atvirumas ir tarpusavio pasitikėjimas; – bendradarbiavimas; – lygiateisiškumas. <p>RRŽRVVG vertybės užtikrino šios organizacijos veiklos skaidrumą ir veiklos efektyvumą nuo jos įsikūrimo.</p>
1.3.	<p>ŽRVVG teritorijos vizija iki 2023 m.</p> <p>RRŽRVVG teritorijos vizija – tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas.</p>
1.4.	<p>ŽRVVG misija</p> <p>RRŽRVVG misija – skatinti žuvininkystės regiono tvarią plėtrą ir gyvenimo kokybę vietos iniciatyvos ir partnerystės pagrindu, telkti gyventojus ir ugdyti jų gebėjimus veikti kartu įgyvendinant VPS.</p>

2. ŽRVVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė

Geografinė padėtis. Raseinių rajono savivaldybė yra Lietuvos vakarinėje dalyje arba pietrytinėje etnografinio Žemaitijos regiono dalyje, beveik pačiame Lietuvos centre, Kauno apskrities šiaurės vakarinėje dalyje. Raseinių r. sav. ribojasi su Kauno apskrities Kėdainių, Šiaulių apskrities Radviliškio ir Kelmės, Tauragės apskrities Tauragės ir Jurbarko rajonais (2 pav.) (R1).

2 pav. Raseinių rajono savivaldybė

Šaltinis: www.wikipedia.org

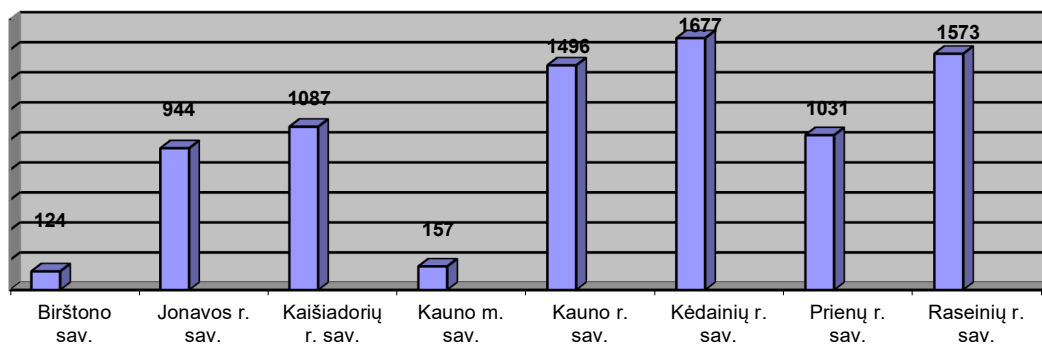
Bendras Raseinių r. sav. teritorijos plotas 2015 m. sausio 1 d. buvo 1 573 km², kuris 2013–2016 m. nekito (3 lentelė) (R2).

3 lentelė. Teritorija (žemės plotas) metų pradžioje, km²

Administracinė teritorija	Teritorija (žemės plotas) metų pradžioje, km ²	
	2013 m.	2016 m.
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>65 300</i>	<i>65 286</i>
Kauno apskritis	8 089	8 086
<i>Raseinių r. sav.</i>	<i>1 573</i>	<i>1 573</i>

Šaltinis: www.stat.gov.lt, http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize

Tarp Kauno apskrities savivaldybių – tai viena iš savivaldybių, turinti didžiausius žemės plotus (3 pav.) (R3).

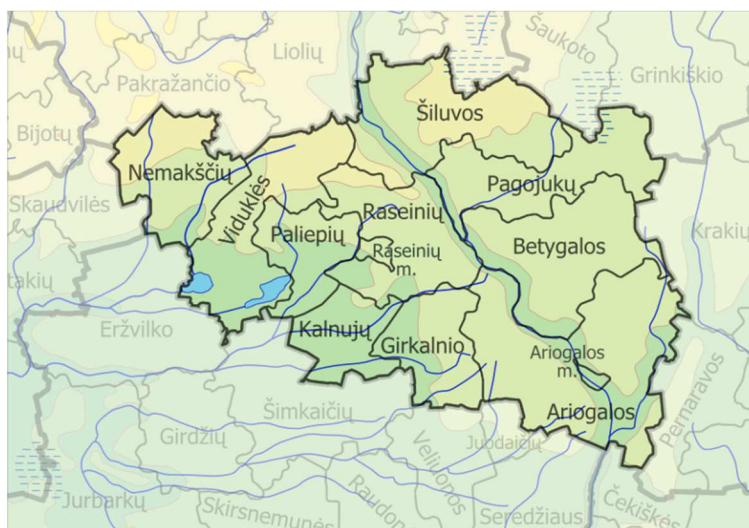
3 pav. Kauno apskrities sav. teritorija 2016 m. sausio 1 d., km²

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize>

Iš 8 apskrities savivaldybių tik Kėdainių r. sav. žemės fondas didesnis 7 proc. už Raseinių r. sav. Rajono plotas užima 2,4 proc. Lietuvos bei 19,4 proc. Kauno apskrities teritorijos (R4).

Raseinių rajonas susietas su šalimi ir užsieniu gerais transporto ryšiais. Raseinių rajone yra geras kelių tinklas. Raseinių rajonas įeina į automagistralės A1 Vilnius–Kaunas–Klaipėda įtakos zoną, rajono teritoriją kerta krašto keliai Jurbarkas–Panevėžys, senasis Žemaičių plentas, Ariogala–Kelmė per Šiluvą. Raseinių rajoną kerta geležinkelio magistralė Šiauliai–Sovetskas (Tilžė) (R5).

ŽRVVG teritorijos administracinis suskirstymas (pagal savivaldybę (-es) ir seniūnijas). Rajono savivaldybės centras – Raseinių miestas. Tai vienas seniausių Lietuvos miestų. Istoriniuose šaltiniuose Raseiniai minimi nuo 1253 m. XV–XVIII a. miestas buvo Žemaičių seniūnijos administracinis centras. Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje yra du miestai – Raseiniai ir Ariogala, 8 miesteliai: Betygala, Girkalnis, Lyduvėnai, Nemakščiai, Šiluva, Viduklė, Žaiginys ir Kalnūjai. Rajono administracinė struktūra susideda iš 12 seniūnijų, 4 pav. (R6).

4 pav. Raseinių rajono seniūnijos

Šaltinis: www.raseiniai.lt/index.php?1975793940, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

Seniūnijos skiriasi geografinė padėtimi, teritorijos dydžiu ir gyventojų skaičiumi. Didžiausius teritorijos plotus turi Ariogalos, Šiluvos, Viduklės ir Betygalos seniūnijos. Tose seniūnijose gyvena ir didžiausias gyventojų skaičius. Ariogalos seniūnijoje 2014 m. pradžioje gyveno 3 684 gyventojai, Viduklės seniūnijoje – 3 597 gyventojai. Tuo tarpu Kalnujų seniūnijoje gyvena tik 1 027 gyventojai, Pagojukų seniūnijoje – 1 625 gyventojai. Ženkliai skiriasi seniūnijose ir gyventojų tankis. Jis svyruoja nuo 11,91 iki 22,4 gyventojų km²¹(R7).

Seniūnijų teritorijų, gyventojų skaičiaus, jų tankio skirtumai apsunkina tolygią infrastruktūros plėtrą, gyventojų socialinių ir ekonominių poreikių tenkinimą.

Kraštovaizdis, įskaitant vandens telkinius ir miškus, jų tinkamumą verslinei žvejybai, akvakultūrai ir rekreacijai. Didžioji Raseinių rajono savivaldybės dalis yra Rytų Žemaitijos plynaukštėje (aukščiausia vieta prie Kryžkalnio 167 m virš jūros lygio), pietuose plyti Nemuno žemupio žemuma. Pietryčiuose, prie Dubysos, yra žemiausia vieta (30 m virš jūros lygio). Mažai kalvotas reljefas ir gana derlingos žemės lėmė tai, kad dabar Raseinių r. yra vienas iš labiausiai sukultūrintų Lietuvoje (R8). Didžiąją rajono teritorijos dalį užima dirbamos žemės ir ganyklos.² Raseinių rajono teritorijoje 2013 m. pradžioje iš 157,3 tūkst. ha 100,6 tūkst. ha užėmė žemės ūkio naudmenų plotai (2016 m. pradžioje – 105,3 tūkst. ha), 36,1 tūkst. ha – miškai (2016 m. – 37,5 tūkst. ha), keliai – 3 tūkst. ha (R9) (2016 m. – 2,4 tūkst. ha), vandenys – 3,8 tūkst. ha (R10) (2016 m. – 3,5 tūkst. ha), 9,8 tūkst. ha – kitos paskirties plotai (2016 m. – 4,2 tūkst. ha). 2013 m. pradžioje žemės fondo struktūroje žemės ūkio naudmenos užėmė 64,0 proc. bendro teritorijos ploto (2016 m. – 67,0 proc.).³ Tai ženkliai didesnis lyginamasis svoris, lyginant su šalies ir Kauno apskrities būkle.

Teritorija išraižyta upių ir upelių slėniais. Pro rajoną teka Dubysa, Šešuvies, Šaltuonos, Mituvos aukštupiai. Didžiausia Raseinių krašto upė – Dubysa. Jos baseino plotas – 2 033 km². Yra 15 tvenkinių. Gruntiniai vandenys slūgso 3–5 m gylyje.⁴ Rajono savivaldybėje mažesnis lyginamasis svoris, lyginant su Kauno apskrities ir šalies, teko vandenų ir miškų teritorijų plotams. Vandenys 2013 m. pradžioje respublikoje sudarė 4,02 proc. (R11) (2016 m. – 4,05 proc.), Kauno apskrityje – 3,30 proc. (R12) (2016 m. – 3,21 proc.), Raseinių r. sav. – 2,43 proc. (R13) (2016 m. – 2,20 proc.) (4 lentelė).

4 lentelė. Lietuvos Respublikos žemės fondo sudėtis pagal apskritis ir savivaldybes sausio 1 d., ha

Eil. Nr.		2013-01-01			2016-01-01		
		Bendras plotas, ha	Miškai (miško žemė), ha	Vandenys, ha	Bendras plotas, ha	Miškai (miško žemė), ha	Vandenys, ha
1.	Lietuvos Respublika	6530023,32	2128909,88	262526,48	6528648,30	2198472,38	264450,61
	<i>Struktūra, proc.</i>	<i>100,00</i>	<i>32,60</i>	<i>4,02</i>	<i>100,00</i>	<i>33,67</i>	<i>4,05</i>
2.	Kauno apskritis	808933,10	238642,68	26364,83	808624,92	242951,28	25959,52
	<i>Struktūra, proc.</i>	<i>100,00</i>	<i>29,50</i>	<i>3,30</i>	<i>100,00</i>	<i>30,04</i>	<i>3,21</i>
3.	Raseinių r. sav.	157336,50	36111,17	3817,92	157281,42	37522,80	3455,07

¹Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategija, 121 psl.

²Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

³Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenys. Lietuvos Respublikos žemės fondas, 2013 m., 2016 m.

⁴Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

	<i>Struktūra, proc.</i>	<i>100,00</i>	<i>22,95</i>	<i>2,43</i>	<i>100,00</i>	<i>23,86</i>	<i>2,20</i>
--	-------------------------	---------------	--------------	-------------	---------------	--------------	-------------

Šaltinis: Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenys. Lietuvos Respublikos žemės fondas, 2013 m., 2016 m.

2013 m. pradžioje respublikoje miškai sudarė 32,60 proc. (2016 m. – 33,67 proc.), Kauno apskrityje – 29,50 proc. (2016 m. – 30,04 proc.), Raseinių r. sav. – 22,95 proc. (2016 m. – 23,86 proc.). Raseinių rajono savivaldybės teritorijos miškingumas nedidelis, nes dauguma žemių sukultūrintos, miškingumas 2016 m. siekė 23,86 proc. ir buvo mažesnis nei Kauno apskrities (30,04 proc.) ir šalies (33,67 proc.) miškingumas (4 lentelė) (R14). Didžiausi miškai – Lapkalnio–Paliepių, Blinstrubiškių, Šiluvos–Papušynio, Zvėgių–Kupsčių, Žalpių, Paupio. Raseinių miškų urėdijos teritorijoje regioniniai parkai, valstybiniai ir genetiniai draustiniai užima 5 639 ha miškų plotą (13 proc.).⁵ Miškai savivaldybėje labai įvairūs medynų sudėtimi, todėl vertingi biologinės įvairovės požiūriu. Miškuose daugiausia beržynų, šiek tiek pasitaiko nedidelių skroblų, guobų, skirpstų ir liepų sąžalynų, o beveik pusę visų medynų sudaro eglynai. Pušynai didelių ištisinių plotų neužima. Valstybinius miškus valdo Raseinių miškų urėdija.⁶

Miškingumu nepasiformintis kraštas medžioklės verslą iškeitė į žvejybą – daugelyje vietų įrengti dideli ir šiuo metu eksploatuojami žuvininkystės tvenkiniai. Raseinių r. sav. teritorijoje nėra stambių industrinių objektų, didžiąją teritorijos dalį užima dirbamos žemės ir ganyklos ir vyrauja kaimo verslai.

Biologinė įvairovė (kiek tai aktualu VPS įgyvendinimui) ir saugomos teritorijos.

Saugomos teritorijos. Raseinių rajono savivaldybėje yra 21 saugoma teritorija, iš jų didžiausios – Dubysos regioninis parkas (10 234,76 ha), Tytuvėnų regioninis parkas (2 089,88 ha), Blinstrubiškio miško biosferos poligonas (2 214,98 ha), Blinstrubiškio miškas (2 214,98 ha). Urėdijos teritorijoje yra 8 valstybiniai draustiniai: Pašėšuvio kraštovaizdžio, Jūkainių geomorfologinis, Balčios hidrografinis, Mituvos hidrografinis, Lapgirių botaninis, Praviršulio tyrelio botaninis – zoologinis, Dubysos ichtiologinis, Jūros ichtiologinis. Pagal saugomų gamtos ir kultūros paveldo teritorijų kompleksų pobūdį, draustiniai skirstomi į gamtinius, kultūrinius ir kompleksinius. Pašėšuvio kraštovaizdžio draustinis priskirtas kompleksinių, o visi kiti – gamtinių draustinių kategorijai. Visi draustiniai patvirtinti 1997 m. teritorijoje taip pat yra 13 gamtos paveldo objektų: 7 geologiniai ir 6 botaniniai. Saugomų teritorijų gausa, išskirtinė gamta sudaro galimybes turizmo vystymui⁷(R15).

Biologinė įvairovė. Biologinės įvairovės išsaugojimas – vienas iš svarbiausių uždavinių, siekiant darnaus visuomenės vystimosi. Lietuvoje yra didelė biologinė įvairovė, nes joje aptinkama 24–25 tūkst. augalų ir gyvūnų rūšių, tačiau daugiau kaip 200 augalų rūšių, 200 gyvūnų rūšių ir beveik 100 grybų tipų yra reti arba beveik išnykę ir įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą, kuri pagal tarptautinę praktiką nustato rūšių apsaugos taisykles⁸.

Raseinių rajono savivaldybėje yra tik maža dalis gretimame Radviliškio r. esančio Praviršulio tyrelio botaninio – zoologinio draustinio, įsteigto retų rūšių augalų, žvėrių ir paukščių apsaugai. Tačiau gamtinių požiūriu ne mažiau vertingi pelkės pakraščiai, nepatenkantys į draustinio teritoriją. Ypač didelė botaninė vertybė yra Tendžiogalos pelkė. Tendžiogalos pelkėje auga raibosios, baltijinės, gelsvažiedėsgegūnės, paprastosios tuklės, mažosios ir vyriškosios gegužraibės, sibirinai vilkdalgiai, raktažolės pelenėlės, žasvažiedės blandys ir kai kurie kiti retieji augalai. Kompleksinės saugomos teritorijos rajone yra Dubysos regioninis parkas ir Blinstrubiškio miško biosferos poligonas⁹ (R16).

⁵Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

⁶Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

⁷Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

⁸www. <http://dubysosrp.am.lt>.

⁹Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

Raseinių rajone 10 234,76 ha teritoriją užima Dubysos regioninis parkas. Pagal Lietuvos botaninį – geografinį padalijimą, regioninio parko teritorija patenka į Centrinės Europos provincijos Baltijos poprovincijos, Rytų Baltijos sektoriaus, šiaurinės ir pietinės juostų rajonų grupes, Rytų Žemaičių plynaukštės ir Šiaurės Lietuvos žemumos rajoną bei Pietų Lietuvos lygumos rajoną. Per Raseinių rajoną eina šiaurinės skroblo bei paupinės usnies paplitimo ribos. Dubysos regioniniame parke auga 723 augalų rūšys: dumbliai (netirti), samanės (92 rūšys), sporiniai induočiai (22 rūšys), pušūnai (3 rūšys), magnolijūnai (606 rūšys). Lietuvos raudonosios knygos rūšys – 22. Parke yra I kategorijos (nykstančios rūšys): trilapėblignė, šalmuotoji gegužraibė; II kategorijos (sparčiai nykstančios rūšys): baltijinėgegūnė, dėmėtoji gegūnė, Rusovogegūnė, melsvasis gencijonas, statusis atgiris, daugiametė blizgė, vyriškoji gegužraibė, pelkinė šindra, žalsvažiedė blandis, dygioji slyva; III kategorijos (retos rūšys): miškinė varnalėša, stačioji dirsė, ežinė viksva, juodgalvė bajorė, miškinė glažutė, totorinė maludė, miškinė šunažolė, aukštoji žemuogė. Dubysos regioniniame parke sutinkamos 2 žinduolių rūšys – ūdra ir upinis bebras, 3 žuvų rūšys – Baltijos lašiša, kartuolė ir mažoji nėgė, 1 bestuburių rūšis – didysis auksinukas, saugomos pagal Europos Sąjungos Buveinių direktyvą (Europos Sąjungos natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsaugos direktyvos II ir IV priedo rūšys)¹⁰(R17). Į parko teritorijoje sutinkamų paukščių rūšių, įrašytų į Paukščių direktyvos I priedą, sąrašą patenka baltasis gandrąs, nendrinė lingė, pievinė lingė, jerubė, gervė, griežlė, upinė žuvėdra, tulžys, juodoji meleta, pilkoji meleta, vidutinysis margasis genys, lygutė, raiboji devynbalsė, mažoji musinukė, paprastoji medšarkė.¹¹

Nors Dubysos regioninio parko teritorijoje vyksta nenutrūkstama žemės ūkio veikla, intensyviai lankomos rekreacinės teritorijos, bet parko gamta išliko gana natūrali ir įvairi, o žmonių veiklos ir gamtos sąveikoje atsirado unikalūs gamtiniai ir kultūriniai objektai.¹²

Blinstrubiškio miško biosferos poligono steigimas susijęs su Paukščių ir Buveinių direktyvų įgyvendinimu. Jame vykdoma nacionalinė ir regioninė aplinkos stebėseną. Šioje teritorijoje yra viena seniausių Lietuvoje trilapėblignosaugaviečių, auga paprastieji kardeliai, vyriškosios gegužraibės, pirmą kartą Lietuvoje rastas tikrais juodbaravykis, aptinkami kūginiai briedžiukai. „Natura 2000“ – tai Europos Sąjungos saugomų teritorijų tinklas, padengiantis didžiąją Europos saugomų teritorijų dalį. Šis tinklas jungia trapiusias ir vertingiausias natūralias ES buveines bei rūšis, kurios ypatingai svarbios visos Europos biologinei įvairovei. Blinstrubiškio miškas yra „NATURA 2000“ teritorijos dalis. Tačiau daug unikalių teritorijų rajone kol kas dar nesaugoma. Tai ir retų augalų augimvietės Sausamiškio miško pakraščiuose, Gynėvės upelio slėnyje, Meiliškių kaimo pievose. Paukščių įvairovė pasižymi Alsos ir Paupio tvenkiniais. Jau dabar reikia imtis iniciatyvos saugomų teritorijų statuso suteikimui.¹³

Vandens kokybė. Paviršinių vandenių kokybė priklauso nuo teršalų, patenkančių į vandens telkinius kiekių ir savybių bei pačių vandens telkinių ypatybių. Tarp pagrindinių vandens telkinių teršėjų yra namų ūkiai, pramonė ir žemės ūkis. Gyventojų ir pramonės išleidžiami nutekamieji vandenys priskiriami sutelktajai taršai, o tarša iš žemės ūkio vadinama pasklidąja, tuo nurodant skirtingą sklaidos pobūdį.¹⁴

Viena aktualiausių Raseinių rajono paviršinių vandenių kokybės problemų, kaip ir visoje šalyje, yra jų užterštumas biogeninėmis ir organinėmis medžiagomis. Pagrindiniai vandens taršos biogeninėmis medžiagomis šaltiniai yra pasklidąji tarša iš žemės ūkio teritorijų, ypač azoto ir fosforo trąšų naudojimas bei ūkio buities ir gamybinės nuotekos, su kuriomis į vandens telkinius patenka tūkstančiai tonų teršalų.¹⁵

¹⁰ [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt).

¹¹ [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt).

¹² [www. http://dubysosrp.am.lt](http://dubysosrp.am.lt).

¹³Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016-2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

¹⁴Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016-2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

¹⁵Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016-2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

Raseinių rajono savivaldybės apylinkėse tekančios upės priklauso Nemuno mažųjų intakų, Dubysos ir Jūros pabaseiniams. Paviršinių vandens telkinių kokybė Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje tirta ir Valstybinio upių monitoringo metu (ežerų ir tvenkinių, esančių Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje, valstybinis monitoringas nevykdytas). Tirtos upių vietos 2013 m. ir 2014 m.¹⁶

Nors sutelktosios taršos šaltiniai daro žymią įtaką vandens aplinkai, tačiau didelė dalis teršalų, ypač azoto junginių, į upelius ir upes patenka iš pasklidusių taršos šaltinių. Būtent dėl to, kad nėra žinomi konkretūs taršą sukeltantys šaltiniai bei taršos mastas, pasklidusią taršą žymiai sunkiau įvertinti bei kontroliuoti nei sutelktąją. Pagrindiniai pasklidusios taršos šaltiniai yra žemės ūkio veikla. Gyvulių mėšlo ir mineralinių trąšų naudojimas didina azoto ir nitratų azoto koncentraciją upėse.¹⁷

Paviršinio vandens kokybė priklauso nuo į vandens telkinius patenkančių teršalų kiekio ir jų savybių. Pagrindiniai teršalai patenka su buitinėmis ir gamybinėmis nuotekomis. Raseinių miesto nutekamieji vandenys yra valomi biologinio valymo įrenginiuose. Nuotekų valykla yra rekonstruota ir gali išvalyti nuotekas pagal Europos Sąjungos nustatytus normatyvus. Todėl išleidžiamose nuotekose teršiančių medžiagų koncentracijos neviršija leistinų normų.¹⁸

Pagrindiniai paviršinių vandens telkinių kokybės parametrai: deguonies sotis (ištirpęs deguonis), pH, suspenduotos (skendinčios) medžiagos, biocheminis deguonies suvartojimas, (BDS7), fosfatai, nitratai, nitritai, amonis, bendrasis fosforas, bendrasis azotas.¹⁹

Raseinių miesto ir rajono teritorijoje 2010–2014 metais buvo atliekami paviršinių vandens telkinių kokybės matavimai pagal 2009 metais patvirtintą aplinkos monitoringo programą. Numatytose Dubysos, Raseikos, Vilkupio, Krioklės, Reizgupio upių vietose ir Prabaudos tvenkinyje buvo tirti šie parametrai: temperatūra (°C), ištirpęs deguonis O₂ (mg/l O₂), aktyvi vandens reakcija, pH, suspenduotos medžiagos (mg/l), BDS7 (mg/l O₂), fosfatai (mg/l PO₄), nitritai (mg/l NO₂), nitratai (mg/l NO₃), amonio jonai (mg/l NH₄), P bendras (mg/l P); N bendras (mg/l N), spalva (vizualiai), kalis (mg/l) (tik Vilkupio upėje ir Prabaudos tvenkinyje).²⁰

Remiantis vykdyto monitoringo duomenimis, vasaros sezono metu buvo nustatyti ryškiausi rodiklių svyravimai: paviršinio vandens didesnei temperatūrai įtakos turėjo aplinkos oro temperatūra, mažesniai deguonies kiekiui įtakos turėjo vandens augalija, suspenduotų medžiagų padidėjusią vertę lėmė sumažėjęs deguonies kiekis paviršiniame vandenyje, padidėjusią bendrojo fosforo reikšmę galima paaiškinti tuo, kad fosforo likučiai migruoja į vandenį nuo tręšiamų dirbamų laukų, taip pat fosforas galėjo išsiskirti kaip vandens organizmų gyvybinės veiklos bei irimo produktas, didžiausia spalvos vertė patvirtina, kad šiuo sezonu vandens telkiniuose yra didžiausias drumstumas, didžiausias kiekis skendinčiųjų medžiagų. O padidėjusią bendrojo azoto reikšmę žiemos sezonu galima paaiškinti tuo, kad šiuo sezonu nevyksta augalų vegetacija. Vykdyto monitoringo metu aktyvios vandens reakcijos (pH) ribinės vertės lašišiniams ir karpiniams vandens telkiniams nebuvo viršytos nei vienoje tyrimų vietoje. Vertinant gautus tyrimų rezultatus pagal cheminius kokybės elementų rodiklius (ištirpusį deguonį, BDS7, fosfatus, nitratus, amonį, bendrą fosforą ir bendrą azotą), tirtas upes galima priskirti šioms upių ekologinės būklės klasėms: gera – Dubysa už Ariogalos, Krioklė aukščiau Viduklės, vidutiniška – Vilkupis aukščiau Raseinių, Krioklė žemiau Viduklės, bloga – Vilkupis žemiau Raseinių, Raseika aukščiau Raseinių, labai bloga – Reizgupis žemiau Raseinių po nuotekų valymo įrenginių. Vertinant gautus tyrimų rezultatus pagal cheminius kokybės elementų rodiklius

¹⁶Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

¹⁷Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

¹⁸Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

¹⁹Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 201–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

²⁰Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

(bendrą fosforą ir bendrą azotą), Prabaudos tvenkinį galima priskirti geram ekologinio potencialo klasės kriterijui.²¹

Tam, kad būtų įgyvendinti paviršinių vandens telkinių kokybei keliami reikalavimai ir uždaviniai, savivaldybei reikalinga detali informacija apie paviršinių vandens telkinių kokybę ir taršą. Paviršinių vandens telkinių tyrimai leistų detaliau įvertinti paviršinių vandens telkinių kokybę Raseinių rajono savivaldybės teritorijoje.²²

UAB „Raseinių žuvininkystė“ vanduo tvenkinių užpildymui skirtinguose skyriuose imamas iš skirtingų upelių. Raseinių skyriuje saugykla užpildoma Prabaudos upelio vandeniu, tam maksimaliai panaudojant pavasarinio jo potvynio debetą. Tuo tarpu iš tvenkinių vanduo išleidžiamas į Kalnupio upelį. Palovaičio skyriuje saugykla užpildoma Upės upelio vandeniu, į kurį žuvų išgaudymo metu taip pat išleidžiamas vanduo iš tvenkinių. Alsos skyriaus tvenkiniai užpildomi siurblinės pagalba, pompuojant vandenį iš Šešuvio upelio, ir iš tvenkinių jis išleidžiamas į nusodintuvą, o iš jo į Šešuvio upelį. Žuvininkystės tvenkinių išleidimo metu imami išleidžiamo vandens mėginiai laboratoriniams tyrimams atlikti. UAB „Raseinių žuvininkystė“ su gamybinėmis nuotekomis išleidžia sekancius teršalus: BDS₇, skandinčias medžiagas, bendrą azotą, bendrą fosforą, kurių kiekis 2013–2015 m. laikotarpiu neviršėjo TIPK leidime nustatytų normatyvų²³ (R18).

Geriamojo vandens kokybė. Raseinių miesto vandenvietė yra Bralinskių kaime. Vanduo iš Vandenvietės pumpuojamas į II pakėlimo stotį Ginčaičių kaime. II pakėlimo stoties patalpose yra sumontuoti automatiniai vandens gerinimo įrenginiai, iš kurių švarus vanduo patenka į du po 1 000 m³ rezervuarus. Iš rezervuarų vanduo nenutrūkstamai tiekiamas vartotojams. Iš Raseinių miesto vandenvietės geriamasis vanduo tiekiamas Raseinių miesto, Kalnųjų, Gabšių, Šarkių, Norgėlių, Stonų, Ramonų, Kazbaraičių, Gruzdiškių, Ginčaičių, Biliūnų ir Arškainių gyvenviečių geriamojo vandens vartotojams. Andrušaičių gyvenvietės vartotojams geriamasis vanduo nuo 2014 m. sausio 2 d. tiekiamas iš Raseinių miesto vandenvietės. UAB „Raseinių vandenys“ geriamojo vandens kokybės 2014 m. ataskaitos duomenimis²⁴, Raseinių rajono vartotojams geriamasis vanduo centralizuotai tiekiamas iš požeminių vandens šaltinių. Įmonė 2014 metais eksploatavo 46 vandentiekius ir vykdė geriamojo vandens programinę priežiūrą pagal parengtą planą, suderintą ir patvirtintą su Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Raseinių valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba. Programinė priežiūra atliekama vadovaujantis Lietuvos Respublikos geriamojo vandens įstatymo (Žin., 2001, Nr. 64-2327), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 3 d. nutarimo Nr. 1388 „Dėl Vandentiekio skirstomuoju tinklu vartotojams viešai tiekiamo geriamojo vandens programinės priežiūros tvarkos patvirtinimo” (Žin., 2002, Nr. 87-3753) ir Lietuvos higienos normos HN 24:2003 (Žin., 2003, Nr. 79-3606) reikalavimais. Vandens mėginiai imami iš geriamojo vandens vartotojams priklausančių pastatų vidaus vandentiekio čiaupų, iš vandenviečių ir vandentiekio skirstomojo tinklo (įskaitant įvadus į vartotojų pastatus). 24–iose vandenvietėse sumontuoti vandens gerinimo įrenginiai. Iš vandens pašalinama geležis, amonis, manganas.²⁵

2014 metais paimti 326 geriamojo vandens mėginiai, iš jų nustatytos 1 043 analitės. Ištyrus geriamojo vandens mėginius iš skirstomojo tinklo ir vandens vartojimo vietų Raseinių rajono gyvenvietėse, mikrobinių rodiklių, viršijančių HN 24:2003 reikalavimus, nenustatyta. Gylių ir Ginėvės vandentiekyje stebimas nežymus fluoridų padidėjimas, Alėjų vandentiekyje nustatytas boro koncentracijos padidėjimas. Šie rodikliai yra toksiniai.²⁶

²¹Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

²²Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

²³Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programa, file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf.

²⁴ Geriamojo vandens kokybės 2014 m. ataskaita, http://raseiniuvandenys.lt/?page_id=722.

²⁵ Geriamojo vandens kokybės 2014 m. ataskaita, http://raseiniuvandenys.lt/?page_id=722.

²⁶ Geriamojo vandens kokybės 2014 m. ataskaita, http://raseiniuvandenys.lt/?page_id=722.

Energijos gamybai naudotini atsinaujinantys išteklių (pvz., saulės, vėjo energija) ir jų gamyba.

Suminis, pagal aprašytas prielaidas įvertintas Raseinių rajono teritorijoje esančių AIE ekonominis potencialas siekia apie 32 ktne be sekliosios geotermijos panaudojimo potencialo. Šis skaičius parodo AIE kiekį, kuris galėtų būti įsisavintas, pasinaudojant tik savivaldybės teritorijoje esančiais išteklių.²⁷

Raseinių r. sav. iš atsinaujinančių energijos šaltinių yra saulės energija, vėjo (vėjo energija), hidroenergijos, medienos ir medienos atliekų. Raseinių r. sav. bendras saulės energijos potencialas yra labai didelis, tačiau teritoriniu aspektu šio potencialo įsisavinimas yra apribotas: savivaldybės žemės vertė urbanistinės plėtros požiūriu yra aukšta, todėl saulės energijos transformavimo į šilumos ar elektros įrenginių įrengimą ant žemės yra mažai patrauklus. Vertinant techninį potencialą Raseinių rajono teritorijoje, priimama, kad saulės energijos panaudojimo sistemos galėtų būti įrengiamos 50–90 proc. į vertinimą įtrauktų daugiabučių ir individualių gyvenamųjų namų.²⁸ Raseinių r. sav. teritorijoje 2013 m. veikė 38 saulės kolektoriai, 2016 m. – 39 (5 lentelė).

5 lentelė. Atsinaujinančios energijos gamybos objektų skaičius

Eil. Nr.		Objektų skaičius	
		2013 m.	2016 m.
1.	Saulės energija	38	39
2.	Vėjas (vėjo energija)	1	1
3.	Hidroenergija	2	3
4.	Medienos ir medienos atliekų	3	3

Šaltinis: <http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map>

Vėjo energijos panaudojimas elektros energijos gamybai yra populiarus elektros energijos gamybos būdas teritorijose, kur yra sąlyginai didelis vėjo greitis. Vėjo jėgainių naudojimas yra efektyvesnis vakarinėje Lietuvos dalyje, nes ten vyrauja didesni vėjo greičiai.²⁹

Remiantis Baltijos šalių vėjo atlaso duomenimis, vidutinis vėjo greitis Raseinių rajone 10 m aukštyje siekia 3,96 m/s, o 50 m aukštyje – 5,34 m/s. Raseinių rajone jėgainių efektyvumas gali būti ties efektyvaus naudojimo riba. Nagrinėjant Raseinių rajono savivaldybę teritoriniu aspektu (identifikuojant vietas, kur teoriškai galėtų būti įrengiami vėjo jėgainių parkai), svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad vėjo jėgainių parkų įrengimą riboja saugomų teritorijų tinklas („Natura 2000“ ir kitos valstybės bei savivaldybės saugomos teritorijos), kultūros paveldo ir kraštovaizdžio požiūriu vertingos teritorijos (ypač svarbus yra galimas vizualinis poveikis). Dėl minėtų priežasčių 2013–2016 m. vėjo jėgainių nėra gausu Raseinių r. sav. ir jų yra viena.³⁰

Hidroenergija – patvenkto ir (arba) tekančio vandens energija, naudojama elektros energijai gaminti. Raseinių rajone yra 2 ežerai ir 48 tvenkiniai. Raseinių rajonas priklauso Nemuno baseinui (daugiausia Jūros ir Dubysos pabaseiniui). Vidutinis Dubysos baseino nuotėkio metinis hidromodulis yra 7 l/s iš km², vidutinis debitas Dubysos žiotyse yra 14,2 m³/s. Jūros baseino vidutinis metinis nuotėkio hidromodulis yra 9,6 l/s, vidutinis debitas žiotyse yra 38 m³/s. Atsinaujinančio energijos šaltinio – hidroenergijos objektų 2013 m. Raseinių r. sav. buvo 2, 2016 m. – 3.³¹

2013–2016 m. Raseinių r. sav. buvo 3 medienos ir medienos atliekų šaltinių objektai.

²⁷ <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.

²⁸ <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.

²⁹ <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.

³⁰ <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.

³¹ <http://www.raseiniai.lt/>, Raseinių rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, 2014 m.

Kultūros ir (arba) žvejybos paveldas (jei yra). Raseinių rajono savivaldybėje sukaupta daug kultūros paveldo vertybių. Remiantis Kultūros vertybių registro 2015 m. duomenimis, savivaldybėje buvo 475 kultūros paveldo objektai, iš jų: 189 kilnojamieji ir 286 nekilnojamieji. 2016 m. – 486 kultūros paveldo objektai, iš jų: 189 kilnojamieji ir 297 nekilnojamieji.³²

Žinomiausios nekilnojamos kultūros vertybės rajone yra religinės paskirties statiniai, aukščiausias Lietuvoje Lyduvėnų geležinkelio tiltas, buvusios dvarų sodybos, piliakalniai.³³

Didelio lankytojų skaičiaus sulaukia Šiluvos miestelis. Šiluva – Tytuvėnų regioninio parko dalis, Raseinių krašto ir visos Lietuvos istorinio ir kultūrinio paveldo perlas. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika – vėlyvojo baroko sakralinės paskirties statinys, garsi stebuklingu Dievo Motinos paveikslu. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Apsireiškimo koplyčia – išskirtinis moderniosios architektūros sakralinės paskirties statinys. Ši koplyčia – paminklas vietai, kurioje 1608 metais apsiareiškė Švč. Mergelė Marija.³⁴

Raseinių rajone yra šie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai:³⁵

- ✓ kalėjimo statinių kompleksas;
- ✓ Šiluvos miestelio istorinė dalis, Švč. M. Marijos Gimimo bazilikos kompleksas, kryžius Popiežiui Jonui Pauliui II, koplytstulpis Jonui Žemaičiui;
- ✓ bažnyčia ir buv. Dominikonų vienuolyno pastato liekanos, buv. Dominikonų vienuolyno ūkiniai pastatai;
- ✓ Palukščio dvaras (sodybos fragmentai);
- ✓ poeto Maironio tėviškės sodyba;
- ✓ poeto Maironio sodybos vieta;
- ✓ paminklas „Žemaitis“;
- ✓ Molavėnų piliakalniai bei Skirtinio akmuo;
- ✓ Čekuvos dvaras;
- ✓ Betygalos miestelio istorinė zona, Vytauto Didžiojo paminklas, Betygalos Šv. Mikalojaus bažnyčia;
- ✓ Bilūnų dvaro sodyba;
- ✓ Lyduvėnų geležinkelio tiltas;
- ✓ poeto S. Stanevičiaus gimtinė.

Remiantis Kultūros vertybių registro duomenimis, žvejybos paveldo objektų nėra.³⁶

Organizuojami tradiciniai su žuvininkystės veikla susiję renginiai. Kiekvienais metais kaimo turizmo sodyboje „Karpynė“ vyksta šventė „Kur tu, karpi?“, kuri pritraukia žmonių iš visos Lietuvos. Šventės metu žvejų komandos rungtis dėl pagrindinio prizos – automobilio. Norint laimėti pagrindinį prizą, reikia pagauti „auksinį“ karpį. Varžybas organizuoja ne pelno siekianti organizacija Kauno sportinės žūklės klubas „Vienam gale kablys“, UAB „Raseinių žuvininkystė“ ir kaimo turizmo sodyba „Karpynė“.³⁷

Kasmet „Karpynėje“ vyksta „Norvelitos“, UAB „Raseinių žuvininkystės“, „Karpynės“ darbuotojų spartakiada, kuri sutraukia daugiau nei 500 dalyvių. Visi šių įmonių darbuotojai su šeimomis turi galimybę išbandyti savo jėgas įvairiose rungtyse. Šventę vainikuoja koncertai ir įspūdingi fejerverkai³⁸ (R19).

ŽRVVG teritorijos išskirtinumas ir identitetas. ŽRVVG teritorijos išskirtinumą atskleidžia jos geografinė vietovė, įspūdingi draustiniai ir kultūros paveldas, ypač Dubysos ir dalis Tytuvėnų

³² <http://kvr.kpd.lt>

³³ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

³⁴ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

³⁵ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

³⁶ <http://kvr.kpd.lt>

³⁷ UAB „Raseinių žuvininkystės“ duomenys.

³⁸ UAB „Raseinių žuvininkystės“ duomenys.

regioninio parko, vaizdingas Dubysos slėnis gerai tinka pramoginiams tikslams ir pažintiniam turizmui, upė gali būti naudojama vandens turizmui³⁹ (R20).

Raseinių rajone yra svarbus dvasinis centras – Šiluva vadinamas Lietuvos Lurdu. Šiluva, įsikūrusi 19 km nuo Raseinių, šilais apaugusioje vietovėje, pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose minima XV a. Dabartinis miestelis – istorijos paminklas, garsus visoje Lietuvoje Šilinių atlaidais.⁴⁰

Netoli Šiluvos, Lyduvėnų miestelyje 2 vaizdingus Dubysos krantus jungia efektingas – vienas ilgiausių ir aukščiausių geležinkelio tiltų.⁴¹

Raseinių rajono savivaldybės teritoriją kerta tarptautinės reikšmės transporto koridoriai: A1 automagistralė Vilnius–Kaunas–Klaipėda ir A12 automagistralė Ryga–Šiauliai–Tauragė–Kaliningradas⁴² (R21).

Miškingumu nepasižymintis kraštas medžioklės verslą iškeitė į žuvininkystę – daugelyje vietų įrengti dideli ir šiuo metu eksploatuojami žuvininkystės tvenkiniai. Raseinių r. sav. teritorijoje nėra stambių industrinių objektų, didžiąją teritorijos dalį užima dirbamos žemės ir ganyklos ir vyrauja kaimo verslai. Lietuvos centre esančiai savivaldybei veiklos dinamiškumą teikia transporto srautai. Raseinių r. sav. galias tradicijas ir išskirtinumą turi žuvų auginimas akvakultūros tvenkiniuose. Sėkminga žuvininkystės plėtra įtakojo žuvų perdirbimo įmonės kūrimą savivaldybės teritorijoje. Lietuvos ir Norvegijos uždaroji akcinė bendrovė „Norvelita“ yra viena didžiausių ir žinomiausių žuvų perdirbimo įmonių šalyje. Įmonė gamina platų produkcijos asortimentą, kurio didžioji dalis yra skirta užsienio rinkai. 1995 metais Lietuvos ir Norvegijos investuotojų dėka įsteigus UAB „Norvelita“, jos veikla prasidėjo nuo prekybos šaldytomis žuvimis. Įmonė yra įsikūrusi kaimiškoje vietovėje Lietuvos viduryje, šalia Raseinių miesto, netoli autostrados Vilnius–Klaipėda.

Atsižvelgiant į tai, kad Raseinių r. sav. įrengti natūralūs žuvų auginimo tvenkiniai, sukaupia ilgametę patirtis ir tradicijas auginant žuvis tvenkiniuose, išvystytas magistralinių ir vietinės reikšmės kelių, geležinkelio linijų tinklas, sudarantis palankias sąlygas žuvų produkcijos realizavimui, turtingas ištekliais kraštovaizdis, patogi geografinė padėtis, yra potencialios galimybės žuvininkystės, kaimo turizmo ir kitų verslų sėkmingam vystymui.

2.2.	ŽRVVG teritorijos gyventojų poreikių analizė
------	--

³⁹ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁴⁰ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁴¹ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁴² <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

RRŽRVVG teritorijos gyventojų poreikiams nustatyti RRŽRVVG naudojo kiekybinius ir kokybinius tyrimų metodus: dokumentų ir statistinių duomenų analizės, anketinės apklausos, fokus grupių interviu, duomenų analizės ir sintezės.

Norint išsiaiškinti RRŽRVVG teritorijos esamą socialinę–ekonominę, veikiančių žvejybos ir (arba) akvakultūros įmonių situacijos analizę bei gyventojų poreikius ir problemas, buvo atlikta gyventojų poreikių analizė – tai vienas iš svarbiausių VPS rengimo etapų. RRŽRVVG teritorijos gyventojų poreikiai RRŽRVVG teritorijoje tirti 2016 m. liepos–rugpjūčio mėn. Siekiant išanalizuoti esamą RRŽRVVG teritorijos situaciją, gyventojų požiūrį į esamą situaciją bei išsiaiškinti pagrindinius gyventojų poreikius, lūkesčius, RRŽRVVG vykdė gyventojų poreikių tyrimą etapais, naudojant du skirtingus metodus:

- 1) Anketinę RRŽRVVG gyventojų apklausą;
- 2) Fokusuotų grupių diskusijas.

Anketinė apklausa. Šis metodas taikytas siekiant kuo didesnio vietos gyventojų įsitraukimo rengiant VPS. RRŽRVVG rengdama VPS organizavo RRŽRVVG teritorijos gyventojų apklausą. RRŽRVVG (rekvizitai: Raseinių rajono žuvininkystės vietos veiklos grupė, juridinio asmens registravimo kodas 301851544, buveinės adresas: Gabšių k., Raseinių r., LT- 60192, tel.: 8 640 22485, faksas 8 428 57070) parengė anketos formą, kurios tikslas sužinoti vietos gyventojų poreikius. Apklausos tyrimas „Vietovių plėtros strategijos 2016–2023 m. rengimas“ vykdytas 2016 m. liepos–rugpjūčio mėn. Anketinės apklausos tyrimo rezultatai saugomi RRŽRVVG buveinėje. Anketinės apklausos metu buvo atrenkami vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės atstovai, pagal jų atstovavimo principą VPS rengimo taisyklėse numatytiems sektoriams. Šių sektorių atstovai dalyvavo VPS rengimo darbo grupėse, mokymuose, valdybos posėdžiuose ir visuotinio narių susirinkimuose. RRŽRVVG organizavo susitikimus su minėtų sektorių atstovais. Mokymų, posėdžių, susitikimų metų buvo išplatintos anketos ir apklausi renginiuose dalyvavę asmenys (mokymai buvo vykdomi 2016-07-08 ir 2016-07-22, susitikimai su įvairių sektorių ir socialinių grupių atstovais – 2016-07-21, 2016-07-25, 2016-07-26, 2016-07-27, valdybos posėdis – 2016-08-08 Nr. 2016-49-1, visuotinio narių susirinkimo posėdis 2016-08-19 Nr. 2016-53. Anoniminėje apklausoje dalyvavo 153 respondentai.

Anketinės apklausos tyrime dalyvavo 52 proc. respondentų vyrų, 48 proc. – moterų. Respondentai pagal amžių pasiskirstė sekančiai: 18–25 metai – 11 proc., 26–35 metai – 38 proc., 36–50 metų – 32 proc., 51–65 metai – 13 proc., 66 m. ir daugiau – 6 proc. 63 proc. apklaustųjų pasisakė, kad turi daug idėjų ir noro dalyvauti rengiant VPS. 79 proc. apklaustųjų yra patenkinti savo gyvenamąja vietoje, jos išskirtinumu ir identitetu. Labiausiai didžiuojasi geografine padėtimi – 39 proc., gamta ir kraštovaizdžiu – 32 proc., ekonomine padėtimi patenkinti tik 3 proc. respondentų, infrastruktūra – 6 proc. Opiausiomis problemomis įvardino nedarbą – 32 proc., mažas gyventojų pajamas – 22 proc., galimybę įsidarbinti pagal profesiją – 19 proc. ir kt. Į klausimą „Kokie ištekliai padėtų įgyvendinti verslo iniciatyvas?“ 54 proc. apklaustųjų atsakė, kad tai ES parama (tyrimo duomenys RRŽRVVG būstinėje).

Fokusuotų grupių diskusijos. Buvo surengtos fokusuotų grupių diskusijos su bendruomeninėmis organizacijomis, kitomis NVO, kitais pilietinės visuomenės atstovais, jaunimo, verslo ir vietos valdžios atstovais. Į susitimus buvo pakviesti trijų sektorių atstovai: verslo, valdžios, pilietinės visuomenės, kurie aktyviai dalyvavo strategijos rengime ir atstovavo savo sektorius. Fokus grupių interviu susitikimai vyko 2016-08-01 tema „Vietos gyventojų poreikių nustatymas rengiant Raseinių rajono žuvininkystės regiono vietos plėtros 2016–2023 m. strategiją“ ir 2016-08-04 tema „Fokus grupių interviu numatant Raseinių rajono žuvininkystės regiono vietos plėtros 2016–2023 m. strategijos prioritetus, priemones, finansinį planą, įgyvendinimo rodiklius“. Susitikimų metu daugiausia dėmesio buvo skiriama diskusijoms, nustatant vietos gyventojų poreikius, numatant prioritetus, priemones, priemonių planą, VPS finansinį planą, įgyvendinimo rodiklius. Šio tyrimo metu buvo surinkta vietos gyventojų grupių nuomonė, esamos situacijos vertinimas, aktualiausias problemos, poreikiai bei pasiūlymai joms spręsti (tyrimo duomenys RRŽRVVG būstinėje). Fokusuotų grupių diskusijose išryškėjo ir pasitvirtino gauti anketinės apklausos rezultatai. Pagrindinėmis problemomis buvo įvardintos: vietos gyventojų didelis nedarbas, žemas pragyvenimo

lygis, užimtumo ir įsidarbinimo galimybių trūkumas jauniems žmonėms, moterims pagal turimą kvalifikaciją, didelė vietos gyventojų migracija į šalies miestus ir užsienį.

Rengdama VPS RRŽRVVG prisilaikė pagrindinio Leader metodo principo „iš apačios į viršų“ ir į VPS rengimą įtraukė didelį RRŽRVVG teritorijos gyventojų skaičių. RRŽRVVG, naudodama minėtus tyrimo metodus, atliko RRŽRVVG teritorijos socialinės–ekonominės situacijos, veikiančių žvejybos ir (arba) akvakultūros įmonių situacijos analizę, fokus grupių interviu ir anketinės apklausos rezultatų pagrindu nustatė pagrindinius RRŽRVVG teritorijos plėtros poreikius (prioriteto tvarka):

Eil. Nr.	ŽRVVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas žvejybos ir akvakultūros srityje (prioritetine tvarka)	Prioriteto eilės numeris svarbos tvarka
1.	Ekonominės plėtros skatinimas RRŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją.	1
2.	Žvejybos ir akvakultūros infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje.	2

2.3. ŽRVVG teritorijos socialinė situacija

Gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal lytį, gyventojų kaitos tendencijas. Gyventojai, kurie sudaro vietovės žmogiškuosius išteklius, yra svarbus veiksnys regionų plėtroje. Jie didele dalimi apsprendžia visuomeninę ir socialinę vietovės pažangą bei potencialą. Žmogiškųjų išteklių valdymas tiesiogiai įtakoja žmogiškojo kapitalo formavimą, kuris yra bet kokios ūkinės veiklos sudėtinė dalis, užtikrinanti atskirų regionų ir jų ūkinių subjektų veiksmingumą ir efektyvumą. Žmogiškojo kapitalo formavimą įtakoja ugdymo, profesinio rengimo sistemų atitiktis darbo rinkos poreikiams, istorinės tradicijos, susiformavęs požiūris į vertybes. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, atsirado gyventojų

galimybė laisvai pasirinkti gyvenamąją ir darbo vietą, sparčiai keitėsi vertybių skalė. Lietuva nebuvo pasiruošusi tokiems pokyčiams ir nesugebėjo laiku pertvarkyti socialinių santykių šalies viduje, kad sustabdytų masinę emigraciją. Gyventojų skaičiaus pokyčiai – tai rodiklis, kuris atspindi gyventojų pasitenkinimą vietos ekonomine ir socialine politika. Gyventojų skaičius 2013–2016 m. pradžioje šalyje sumažėjo nuo 2 971 905 (R22) iki 2 888 582 (R23) gyventojų, t. y. 2,8 proc. (R24), Kauno apskrityje – nuo 592 816 iki 577 221 gyventojų arba 2,6 proc. (R25), Raseinių r. sav. – nuo 36 056 (R26) iki 34 311 (R27) gyventojų, t. y. 4,8 proc. (R28) (6 lentelė). Gyventojų skaičius Raseinių r. sav. mažėjo 71,4 proc. sparčiau už šalies ir 84,6 proc. už Kauno apskrities gyventojų skaičiaus mažėjimą (R29). Savivaldybei neįgyvendinus priemonių, kurios leistų stabilizuoti gyventojų skaičių, iškyla didelė grėsmė žmoniškųjų išteklių pilnavertei reprodukcijai, apsirūpinimui kvalifikuota darbo jėga, racionaliam turimų infrastruktūrinių išteklių ir gamybos potencialo panaudojimui. Mažėjant gyventojų skaičiui ir nekintant teritorijų plotams, mažėja ir gyventojų tankis viename km². Raseinių r. sav. jis nuo 22,9 gyventojų km² (2013 m.) sumažėjo iki 22,3 gyventojų km² (2015 m.) (R30).

6 lentelė. Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje

Adminis- tracinė teritorija	Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje, asmenys											
	Iš viso pagal lytį											
	Vyrai ir moterys				Vyrai				Moterys			
	2013	2014	2015	2016*	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016*
<i>Lietuvos Respublika</i>	2 971 905	2 943 472	2 921 262	2 888 582	1 368 891	1 355 995	1 346 257	1 329 509	1 603 014	1 587 477	1 575 005	1 559 073
Kauno apskritis	592 816	587 238	583 047	577 221	270 399	267 773	265 969	262 995	322 417	319 465	317 078	314 226
<i>Raseinių r. sav.</i>	36 056	35 489	35 013	34 311	16 790	16 549	16 338	16 052	19 266	18 940	18 675	18 259

* Išankstiniai duomenys.

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A>

Gyventojų kaita palietė vyrų ir moterų gyventojų grupes ir struktūrinę sudėtį. Lietuvoje 2013 m. gyveno 1 368 891 vyras ir 1 603 014 moterų. Vyrai sudarė 46,1 proc. bendro gyventojų skaičiaus, moterys – 53,9 proc. (R31). 2013–2016 m. pradžioje vyrų skaičius sumažėjo nuo 1 368 891 iki 1 329 509, t. y. 2,9 proc., ir gyventojų struktūroje jie užėmė 46,0 proc. 2013–2016 m. pradžioje moterų skaičius sumažėjo nuo 1 603 014 iki 1 559 073, t. y. 2,7 proc., ir moterys gyventojų struktūroje sudarė 54,0 proc. (R32). Šalyje per analizuojamą laikotarpį vyrų skaičiaus mažėjimo tempai buvo didesni nei moterų, be to, mažėjo ir jų lyginamasis svoris gyventojų struktūroje.

Raseinių r. sav., t. y. ŽŪRVVG teritorijoje, 2013 m. gyveno 16 790 vyrų. Jie gyventojų struktūroje sudarė 46,6 proc. Jų skaičius 2013–2016 m. sumažėjo nuo 16 790 iki 16 052 vyrų, t. y. 4,4 proc. (R33) ir lyginamasis svoris 2016 m. padidėjo iki 46,8 proc. 2013–2016 m. moterų skaičius sumažėjo nuo 19 266 iki 18 259 arba 5,2 proc. ir jų lyginamasis svoris – iki 53,2 proc. (7 lentelė) (R34). 2013–2015 m. vyrų skaičius sumažėjo nuo 16 790 iki 16 338, moterų nuo 19 266 iki 18 675 (2011–2013 m. vyrų skaičius sumažėjo nuo 17 501 iki 16 790, moterų nuo 20 127 iki 19 266)⁴³. Vyrų ir moterų skaičiaus mažėjimo tempai RRŽŪRVVG teritorijoje yra ženkliai aukštesni už šalies pokyčius ir reikalauja kardinalių priemonių, kurios įtakotų gyventojų skaičiaus mažėjimą. Siekiant pagerinti vietovės apsirūpinimą kvalifikuota darbo jėga, gerinti demografinę būklę, svarbu išlaikyti jaunimą, kuris turi didesnes galimybes įsisavinti naujas technologijas, prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų, didinti gimstamumą. Lietuvoje vietos gyventojų iki 40 metų skaičius 2013–2016 m. sumažėjo nuo 1 398 999 iki 1 330 236, t. y. 4,9 proc. (R35), Kauno apskrityje – nuo 280 434 iki 268 376 gyventojų arba 4,3 proc. (R36) ir Raseinių r. sav., t. y. ŽŪRVVG teritorijoje, jis sumažėjo nuo 15 906 iki 14 631

⁴³ <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A>

gyventojų arba 8,0 proc. (R37). Mažėjant gyventojų skaičiui, mažėjo ir gyventojų skaičius iki 40 m., t. y. gyventojai, kurie sudaro produktyvios darbo rinkos ir demografinės pusiausvyros pagrindinį segmentą. Šios gyventojų grupės gyventojų skaičius 2011–2013 m. sumažėjo nuo 17 283 iki 15 906 gyventojų, t. y. 8,0 proc. Vyrų skaičius sumažėjo 7,2 proc., moterų – 8,8 proc.⁴⁴ 2013–2015 m. Raseinių r. sav. gyventojų iki 40 metų skaičius sumažėjo nuo 15 906 iki 15 056, arba 5,3 proc. Visuose teritoriniuose lygmenyse to amžius gyventojų grupėje vyrų lyginamasis svoris didesnis nei moterų. Raseinių r. sav. vyrai 2013 m. sudarė 51,6 proc., moterys – 48,4 proc. 2016 m. vyrų lyginamasis svoris savivaldybėje gyventojų struktūroje buvo 52,1 proc., moterų – 47,9 proc. (7 lentelė) (R38). Gyventojų skaičiaus struktūriniai pokyčiai panaudojus vidinius išteklius leido išlaikyti stabilią darbo rinką. 2011–2013 m. dirbančiųjų (išskyrus savarankiškai dirbančius)⁴⁵ skaičius padidėjo nuo 10 152 iki 11 476 gyventojų, arba 13,0 proc., savarankiškai dirbančių pagal verslo liudijimą žmonių skaičius⁴⁶ sumažėjo 2,0 proc. Gyventojų skaičiaus, ypač jaunų žmonių skaičiaus mažėjimas Raseinių r. sav. beveik du kartus didesnis už šalies ir Kauno apskrities to amžiaus gyventojų skaičiaus pokyčius. Darytina išvada, kad nesugebėjus valdyti jaunų žmonių emigracinių procesų ir adaptacijos vietovėje, artimoje ateityje nepakaks kvalifikuotos darbo jėgos, mažės infrastruktūriniai poreikiai, t. y. mokyklų, vaikų darželių ir kt. socialinių objektų skaičius ir jų teikiamų paslaugų apimtys.

7 lentelė. Vietos gyventojai iki 40 m. (įskaitytinai)

Adminis- tracinė teritorija	2013			2014			2015			2016*		
	Viso	Moterų	Vyrų	Viso	Moterų	Vyrų	Viso	Moterų	Vyrų	Viso	Moterų	Vyrų
<i>Lietuvos Respublika</i>	1398999	688252	710747	1374549	675018	699531	1354897	664046	690851	1330236	652274	677962
Kauno apskritis	280434	138305	142129	276012	136008	140004	272495	134162	138333	268376	132249	136127
<i>Raseinių r. sav.</i>	15906	7699	8207	15470	7458	8012	15056	7232	7824	14631	7005	7626

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19>

Gyventojų kaita, demografiniai pokyčiai apsprendžiami dviejų veiksnių: natūralios gyventojų kaitos ir migracijos. Gimstamumą viršijantis mirtingumas lemia neigiamą natūralią gyventojų kaitą (toliau – NGK). Kiekviena teritorija skiriasi gyventojų skaičiumi, todėl fiziniai gyventojų skaičiaus pokyčiai negali būti lyginami. Lyginimui naudojamas bendras gimusių ir mirusių žmonių skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų. Bendrasis gimstamumas 1 000 gyventojų 2013–2014 m. gerėjo visuose teritoriniuose lygmenyse. Lietuvoje per analizuojamą laikotarpį jis padidėjo nuo 10,1 iki 10,3 vaiko, Kauno apskrityje – nuo 9,8 iki 10,2 vaiko, Raseinių r. sav. – nuo 8,8 iki 10,2 vaiko ir susilygino su šalies ir Kauno apskrities būkle (R39), tačiau bendrasis mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų Raseinių r. sav. yra blogesnis. 2014 m. bendrasis mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų Lietuvos Respublikoje buvo 13,7, Kauno apskrityje – 13,4, Raseinių r. sav. – 15,3 gyventojų, t. y. 11,7 proc. didesnis už šalies vidurkį (8 lentelė) (R40).

8 lentelė. Bendrasis mirtingumo rodiklis, bendrasis gimstamumo rodiklis

Administracinė teritorija	Bendrasis mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų		Bendrasis gimstamumo rodiklis 1 000 gyventojų	
	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.
<i>Lietuvos Respublika</i>	14,0	13,7	10,1	10,3

⁴⁴ <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19>

⁴⁵ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-15 raštas Nr. (12.6) I-7103

⁴⁶ www.vmi.lt/cms/gyventojai

Kauno apskritis	13,6	13,4	9,8	10,2
Raseinių r. sav.	16,0	15,3	8,8	10,0

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1876&status=A>

Dėl minėtos priežasties, t. y. bendrojo mirtingumo 1 000 gyventojų, Raseinių r. sav. bendrasis natūralios gyventojų kaitos rodiklis 1 000 gyventojų (gimusių ir mirusių žmonių 1 000 gyventojų skaičiaus skirtumas) yra blogesnis už šalies ir Kauno apskrities būklę. 2014 m. bendrasis natūralios gyventojų kaitos rodiklis 1 000 gyventojų šalyje buvo 3,4, Kauno apskrityje – 3,2 ir Raseinių r. sav. – 5,3 gyventojų, t. y. 55,9 proc. aukštesnis už šalies vidurkį (R41). Dėl natūralios kaitos Raseinių r. sav. 2013 metais neteko 257 gyventojų, 2014 metais – 187 gyventojų (9 lentelė) (R42). Natūralios kaitos bendram asmenų skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo ir bendras gyventojų skaičiaus mažėjimas Raseinių r. sav. bei gimstamumo didėjimas. Tačiau Raseinių r. sav. lieka aktuali gyventojų mirtingumo, tenkančio 1 000 gyventojų, mažinimo problema.

9 lentelė. Bendrasis natūralios gyventojų kaitos rodiklis, natūrali gyventojų kaita

Administracinė teritorija	Bendrasis natūralios gyventojų kaitos rodiklis 1 000 gyventojų			Natūrali gyventojų kaita, asmenys		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Lietuvos Respublika	-3,9	-3,4		-11 626	-9 883	-9 834*
Kauno apskritis	-3,8	-3,2		-2 253	-1 890	
Raseinių r. sav.	-7,2	-5,3		-257	-187	

* Išankstiniai duomenys.

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1522&status=A>

Kitas gyvenimo kaitą įtakojantis veiksnys yra migracija. Ji gali būti vidinė, kada gyventojų kaita vyksta Lietuvos teritorijoje ir tarptautinė. Svarbus Raseinių r. savivaldybę apibūdinantis rodiklis yra migracijos saldo, kuris parodo skirtumą tarp išvykstančių ir atvykstančių gyventojų skaičiaus. Raseinių r. sav. ir vidaus, ir tarptautinė migracija turėjo neigiamą saldo. 2013–2015 m. didžiausia neto migracija buvo 2015 m. Šalyje 2013 m. išvykusiųjų ir atvykusiųjų skirtumas buvo –16 807, 2015 m. – 22 403 asmenys, Kauno apskrityje 2013 m. – 3 325, 2015 m. – 3 338 asmenys ir Raseinių r. sav. 2013 m. – 310 ir 2015 m. – 390 asmenų (10 lentelė).

10 lentelė. Neto migracija, išvykusieji, atvykusieji

Administracinė teritorija	Neto migracija, asmenys			Išvykusieji asmenys			Atvykusieji asmenys		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Lietuvos Respublika	-16 807	-12 327	-22 403	96 061	98 036	105 959	79 254	85 709	83 556
Kauno apskritis	-3 325	-2 301	-3 338	19 296	19 806	20 313	15 971	17 505	16 975
Raseinių r. sav.	-310	-289	-390	1 133	1 211	1 277	823	922	887

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1225&status=A>

Neto migracija buvo įtakojama tarptautinės migracijos. Neto tarptautinė migracija Raseinių r. sav. nuo 105 asmenų 2013 m. padidėjo iki 135 gyventojų 2015 m., t. y. 29,6 proc. (R43), tačiau ji

2015 m. sudarė tik 34,6 proc. neto migracijos (11 lentelė) (R44). Tai leidžia daryti išvadą, kad didžioji dalis savivaldybės gyventojų išvyksta į kitus Lietuvos regionus.

11 lentelė. Neto tarptautinė migracija, emigrantai, imigrantai

Administracinė teritorija	Neto tarptautinė migracija, asmenys			Emigrantai, asmenys			Imigrantai, asmenys		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
<i>Lietuvos Respublika</i>	-16 807	-12 327	-22 403	38 818	36 621	44 533	22 011	24 294	22 130
Kauno apskritis	-4 116	-3 121	-3 906	8 301	7 624	8 175	4 185	4 503	4 269
<i>Raseinių r. sav.</i>	-105	-118	-135	342	359	357	237	241	222

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1225&status=A>

Nors emigracija pati savaime nėra neigiamas reiškinys, tačiau RRŽRVVG teritorijos atveju dideli emigracijos mastai kelia vietovei nemažai iššūkių: kinta vietos gyventojų demografinė struktūra (visuomenė sensta), ima trūkti darbo jėgos, nuteka protai. Demografinės senatvės Raseinių r. sav. koeficientas – pagyvenusiu 60 metų ir vyresnio amžiaus žmonių skaičius, tenkantis 100 vaikų iki 15 metų amžiaus – vienas iš blogiausių Kauno apskrityje ir jis didėja. 2013 m. demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje buvo 148 asmenys, 2015 m. padidėjo iki 156 asmenų, t. y. 5,4 proc. 2015 m. Raseinių r. sav. jis buvo 20,9 proc. aukštesnis už Lietuvos ir 16,4 proc. – už Kauno apskrities lygį (12 lentelė) (R45).

12 lentelė. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje

Administracinė teritorija	Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje, asmenys		
	2013	2014	2015
<i>Lietuvos Respublika</i>	124	126	129
Kauno apskritis	128	131	134
<i>Raseinių r. sav.</i>	148	153	156

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1280&status=A>

Didėjant senatvės koeficientui, asmenų skaičius, gaunančių senatvės pensiją, šalyje 2013–2016 m. sumažėjo nuo 600 994 iki 59 5963 arba 0,8 proc., Raseinių r. sav. sumažėjo nuo 7 914 iki 7 486 arba 5,4 proc. (13 lentelė) (R46). Raseinių r. sav. asmenų skaičius, gaunančių senatvės pensiją, 2011–2013 m. sumažėjo nuo 8 130 iki 7 914, arba 2,7 proc.⁴⁷, 2013–2015 m. – nuo 7 914 iki 7 691, arba 2,9 proc. (13 lentelė). Tam įtakos turėjo kintantis išėjimo į pensiją amžiaus didinimas.

13 lentelė. Asmenų skaičius, gaunančių senatvės pensiją, sausio 1 d.

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	2013 m.			2015 m.			2016 m.		
		Viso	Vyrai	Moterys	Viso	Vyrai	Moterys	Viso	Vyrai	Moterys
1.	<i>Lietuvos Respublikoje</i>	600994	191031	409963	598380	193010	405370	595963	193660	402303
2.	Kauno apskrityje	119742	37365	82377	119146	37661	81485	118314	37666	80648

⁴⁷ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-15 raštas Nr. (12.6) I-7103.

3.	Raseinių r. sav.	7914	2565	5349	7691	2520	5171	7486	2475	5011
----	-------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-31 raštas Nr.(12.6) I-3274.

Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą. Gyventojų užimtumas ir bedarbiystė įtakojami verslo, socialinių paslaugų plėtros ir gyventojų ekonominio aktyvumo. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad Raseinių r. sav. 2011 m. užimti gyventojai sudarė 37,6 proc. – tai 17,2 proc. mažesnis už šalies vidurkį ir žemiausias užimtumas Kauno apskrityje (R47). Žemesnis tik Prienų r. sav. – 36,7 proc. Raseinių r. sav. ekonomiškai neaktyvūs gyventojai sudarė 51 proc., bedarbiai – 11,4 proc. (14 lentelė) (R48).

14 lentelė. Gyventojų *ekonominis aktyvumas savivaldybėse

Administracinė teritorija	Iš viso		Užimti gyventojai		Bedarbiai		Ekonomiškai neaktyvūs gyventojai		Nenurodė	
	Gyventojų skaičius	Struktūra, proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra, proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra, proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra, proc.	Gyventojų skaičius	Struktūra, proc.
Lietuvos Respublika	2590217	100,00	1175447	45,38	291604	11,26	1122989	43,35	177	0,01
Kauno apskritis	517679	100,00	239964	46,35	50902	9,83	226750	43,81	63	0,01
Raseinių r. sav.	31909	100,00	11998	37,60	3626	11,37	16280	51,02	5	0,01

*15 metų ir vyresni gyventojai.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

Savivaldybėje 2011 m. 1 tūkst. 15 metų ir vyresnių gyventojų teko 376 užimti, 114 bedarbių ir 510 ekonomiškai neaktyvių gyventojų (R49). Užimtų gyventojų skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų, buvo 17,7 proc. mažesnis už šalies ir 19 proc. – už Kauno apskrities užimtų gyventojų lyginamąjį svorį (15 lentelė) (R50).

15 lentelė. Užimti gyventojai, bedarbiai ir ekonomiškai neaktyvūs gyventojai* savivaldybėse

Administracinė teritorija	Užimti gyventojai	Bedarbiai	Ekonomiškai neaktyvūs gyventojai
	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius
Lietuvos Respublika	454	113	433
Kauno apskritis	464	98	438
Raseinių r. sav.	376	114	510

*1 tūkst. 15 metų ir vyresnių gyventojų teko užimti, bedarbių ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

Žemas gyventojų užimtumas ir didelė dalis ekonomiškai neaktyvių gyventojų įtakojo bedarbių skaičiaus pokyčius ir bedarbystės lygį, t. y. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį, proc. 2013–2015 m. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Raseinių r. sav. sumažėjo nuo 11,0 iki 9,2 proc., tačiau buvo 5,7 proc. aukštesnis už šalies ir 21,0 proc. – už Kauno apskrities lygį (16 lentelė) (R51). Raseinių r. sav. 2011–2013 m. bedarbių (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios) skaičius sumažėjo nuo 3 415 iki 2 401, arba 29,7 proc.,⁴⁸ 2013–2015 m. – nuo 2 401 iki 2 129, arba 11,3 proc.⁴⁹

16 lentelė. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis

Administracinė teritorija	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, proc.		
	2013	2014	2015
<i>Lietuvos Respublika</i>	10,9	9,5	8,7
Kauno apskritis	10,0	8,5	7,6
Raseinių r. sav.	11,0	9,6	9,2

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1606&status=A>

Gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinį. Žemas gyventojų užimtumas lėmė vietos gyventojų pragyvenimo šaltinius. Raseinių r. sav. iš 1 tūkst. gyventojų tik 276 gyventojai nurodė, kad pagrindinis jų pragyvenimo šaltinis yra darbo užmokestis. Šalyje tokių buvo 359 arba 30 proc. daugiau nei Raseinių r. sav. (R52). Raseinių r. sav. didžiausia gyventojų dalis (296) buvo šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaikytiniai (17 lentelė) (R53). Žemas gyventojų užimtumas gali būti rezervu papildomam darbo jėgos išteklių įtraukimui į darbo rinką. Motyvuojant gyventojus aktyviau dalyvauti darbo rinkoje, būtina užtikrinti darbo užmokestį, kuris sudarytų sąlygas optimaliam pragyvenimui.

17 lentelė. Gyventojai pagal pagrindinį pragyvenimo šaltinį savivaldybėse*

Administracinė teritorija	Darbo užmokestis	Pajamos iš savo ar šeimos verslo, pajamos iš nuosavybės ar investicijų	Pajamos iš žemės ūkio veiklos	Pensija	Pašalpa	Stipendija	Valstybės išlaidos	Šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaidos	Kitas pragyvenimo šaltinis, nenurodė
<i>Lietuvos Respublika</i>	359	16	12	235	71	5	10	275	17
Kauno apskritis	366	16	7	235	61	5	13	281	16
Raseinių r. sav.	276	15	34	275	63	6	10	296	25

* 1 tūkst. gyventojų.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

ŽRVVG teritorijos socialinės situacijos apibendrinimas, jos atitiktis ŽRVVG teritorijos vizijai. ŽRVVG teritorija, turėdama geografinį išskirtinumą ir infrastruktūrinius pranašumus, didelį dėmesį skiria vietovės socialinių problemų sprendimui. Kaimo vietovėje, kurioje vykdoma žuvininkystės produktų gamyba, gyvena 61 proc. savivaldybės gyventojų. Žemės ūkio šaka

⁴⁸ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-14 raštas Nr. Sd-4032

⁴⁹ Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-23 Nr. Sd-1750

savivaldybėje nepasižymi dideliu produktyvumu ir negali užtikrinti aukštesnio pragyvenimo lygio. Dėl minėtų priežasčių ŽRVVG teritorijoje ženkliai didesnė vietos gyventojų emigracija, lyginant su šalies ir Kauno apskrities būkle. Ypač tai būdinga jaunų žmonių pokyčiams. Lietuvoje vietos gyventojų iki 40 metų skaičius 2013–2016 m. sumažėjo 4,9 proc., Kauno apskrityje – 4,3 proc., ŽRVVG teritorijoje – 8,0 proc. Siekiant pagerinti vietovės apsirūpinimą kvalifikuota darbo jėga, gerinti demografinę būklę, svarbu išlaikyti jaunimą, kuris turi didesnes galimybes įsisavinti naujas technologijas, prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų, didinti gimstamumą. Norint sustabdyti migraciją ir pritraukti į rajoną aukštesnės kvalifikacijos žmones, vietos gyventojai siūlo plėsti verslus ir kurti darbo vietas, gerinti gyvenimo sąlygas. Gyventojai ta nauda įsitikino, stebėdami efektingos ūkinės veiklos pasekmes ŽRVVG teritorijoje veikiančiose žuvininkystės įmonėse: produkcijos perdirbimo įmonėje UAB „Norvelita“, kurioje 2015 m. dirbo 785 darbuotojai, UAB „Raseinių žuvininkystė“ – 43 darbuotojai. Minėtos žuvininkystės įmonės sukūrė, išlaikė darbo vietas ir sudarė savo bendruomenės nariams optimalias socialines sąlygas. Tyrimų metu nustatyta, kad vietos gyventojai pirmumą suteikė pagrindiniams poreikiams ir prioriteto tvarka pagal svarbą suteikė:

1. Ekonominės plėtros skatinimas RRŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją.

2. Žvejybos ir akvakultūros infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje.

Minėtų poreikių įgyvendinimui VPS yra numatyta vizija – tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas. ŽRVVG teritorijos socialinė situacija atitinka ŽRVVG teritorijos viziją, ŽRVVG teritorijos poreikius. Jos įgyvendinimui VPS numatytas prioritetas, priemonės, kurios dalinai prisidės, tenkinant gyventojų poreikius ir gerinant jų gyvenimo socialines sąlygas.

2.4.	ŽRVVG teritorijos ekonominė situacija
------	---------------------------------------

Bendra informacija apie ekonominę situaciją. Šalies, regiono ekonominę būklę ir vystymosi kryptis, tempus apibendrintai parodo du ekonominiai rodikliai, kurie apsprendžia ir darbo našumo, ir pragyvenimo lygio būklę. Tai bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) – apibendrinantis rodiklis, parodantis šalies ūkio subjektų ekonominės veiklos grynąjį rezultatą šalies mastu ar atskirame regione ir bendroji pridėtinė vertė (toliau – BPV) – atskiros ekonominės veiklos rūšies ar institucinio sektoriaus veiklos rezultatų grynoji vertė. Šalyje sukurtas BVP 2014 m., palyginti su 2013 m., palyginamosiomis kainomis didėjo 2,9 proc. (pašalinus darbo dienų įtaką didėjo 3,0 proc.) ir buvo didžiausias šalies istorijoje. Realus BVP didėjimą 2014 m., palyginti su 2013 m., lėmė vidaus paklausos – galutinio vartojimo išlaidų ir bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo – didėjimas.⁵⁰

Stipriausiai Raseinių rajono savivaldybėje išvystyta tekstilės pramonė. Kitos pagal svarbumą Raseinių rajone yra maisto, medžio apdirbimo, statybos pramonė. Didžiausios pramonės įmonės savivaldybėje: tekstilės – UAB „Danspin“ (tekstilės verpalų, siūlų gamyba), AB „Šatrija“ (drabužių siuvimas), UAB „CamiraFabrics“ (audimas, siuvimas ir sukirpimas, verpalų gamyba), UAB „Litspin“ (tekstilės verpalų, siūlų gamyba), UAB „Teksrena“ (vilnonių ir pusvilnonių verpalų gamyba), maisto – UAB „Norvelita“ (žuvies perdirbimas), UAB „NS Trading“ (žuvies perdirbimas), medžio apdirbimo ir medienos gaminių – R. Danilavičiaus IĮ (medienos apdirbimas, medienos gaminių gamyba), UAB „Medieva“ (medienos apdirbimas, ruošinių gamyba), UAB „Julisa“ (apvalios medienos apdirbimas ir padėklų gamyba), statybos – UAB „Raseinių statyba“ (statybos, remonto, rekonstravimo darbai), UAB „Bilderis“ (statybos, remonto darbai)⁵¹ (R54).

2014 m. sausio 1 d. duomenimis didžiausi darbdaviai Raseinių rajone buvo: UAB „Norvelita“, dirbo 657 darbuotojai (R55), UAB „Danspin“ – 312 darbuotojų, AB „Šatrija“ – 218 darbuotojų, UAB „CamiraFabrics“ – 209 darbuotojai, UAB „Bilderis“ – 117 darbuotojų, UAB „Raseinių statyba“ – 109 darbuotojai, UAB „Rivaka“ – 94 darbuotojai.⁵² Vienos įmonės turi tiesioginį ryšį su gamyba, kitos sprendžia gyventojų socialines problemas. Tiriant gyventojų užimtumo ir ūkio subjekto struktūrą ir kaitą, būtina apimti ūkio subjektų ir verslo įmonių pokyčius. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal apskritis, savivaldybes ir ūkio subjekto teisinę formą 2013–2015 metų pradžioje šalyje padidėjo nuo 86 929 iki 93 017 subjektų, t. y. 7,0 proc., Kauno apskrityje jų skaičius padidėjo 5,9 proc., Raseinių r. sav. jis sumažėjo nuo 652 iki 567 ūkinių subjektų arba 13,0 proc. (R56). Per analizuojamą laikotarpį 4,0 karto sumažėjo asociacijų, 13,7 proc. – individualių įmonių skaičius (18 lentelė) (R57).

18 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų skaičius pagal apskritis, savivaldybes ir ūkio subjekto teisinę formą metų pradžioje

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	2013	2014	2015
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	86 929	90 790	93017
2.	Kauno apskritis	17 573	18 327	18604
3.	Raseinių r. sav.	652	669	567

⁵⁰ Ūkio Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2005 m. kovo mėn.

⁵¹ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁵² <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2015, 10 lentelė.

Nemaža dalis ūkio subjektuose teko biudžetinėms savivaldybėms ir valstybės įstaigoms. Ūkio subjektams tenka svarbi ekonominės plėtros ir gyventojų socialinių poreikių tenkinimo užduotis, tačiau biudžetinių subjektų išlaikymas vykdomas iš biudžete sukauptų lėšų. Vietovės ekonomikos ir pridėtinės vertės kūrimo pagrindą sudaro mažos ir vidutinės įmonės. Raseinių r. sav. 2013–2015 m. veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius padidėjo nuo 444 iki 466, t. y. 4,9 proc. Analizuojamu laikotarpiu 13,9 proc. padidėjo žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, 85 proc. – elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo įmonių skaičius. Didžiausią lyginamąjį svorį (38,4 proc.) tarp įmonių 2015 m. užėmė didmeninę ir mažmeninę prekybą; variklių transporto priemonių ir motociklų remonto veiklą vykdančios įmonės. Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės įmonės sudarė 10,5 proc. veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus (19 lentelė) (R58).

19 lentelė. Raseinių r. sav. įregistruotų ir veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšį metų pradžioje

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšis	2013		2014		2015	
		Įregistruotų	Veikiančių	Įregistruotų	Veikiančių	Įregistruotų	Veikiančių
1.	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	69	43	75	45	76	49
2.	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	1	1	1	-	-	-
3.	Apdirbamoji gamyba	100	58	91	57	91	58
4.	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	15	7	26	7	26	13
5.	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	4	1	3	1	3	1
6.	Statyba	44	29	47	30	49	31
7.	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklių transporto priemonių ir motociklų remontas	291	178	303	173	312	179
8.	Transportas ir saugojimas	66	44	42	24	71	47
9.	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų teikimas	41	23	69	49	42	22
10.	Informacija ir ryšiai	11	7	12	8	12	8
11.	Finansinė ir draudimo veikla	2	2	2	2	2	2
12.	Nekilnojamojo turto operacijos	14	9	13	10	16	10
13.	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	54	21	56	22	61	23
14.	Administracinė ir aptarnavimo veikla	13	5	14	9	13	6
15.	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomas	-	-	-	-	-	-

	socialinis draudimas						
16.	Švietimas	3	2	4	2	4	3
17.	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	19	9	19	10	20	10
18.	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	-	-	1	-	2	-
19.	Kita aptarnavimo veikla	11	5	11	4	11	41
20.	Nenurodyta veiklos rūšis	190	-	165	-	165	-
	Iš viso:	948	444	954	454	976	466

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013, 21 lentelė, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2014, 21 lentelė.

2013–2015 m. veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius kito nežymiai, tačiau visais metais veiklą vykdė tik apie pusė įregistruotų įmonių. 2015 m. iš įregistruotų 976 įmonių tik 466 buvo veikiančios, t. y. tik 47,7 proc. užsiėmė ūkine veikla (R59). Savivaldybėje MVĮ nuo visų veikiančių įmonių sudarė 99,8 proc. Vietovės verslumo lygį parodo MVĮ skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų. Savivaldybėje 2015 m. 1 000 gyventojų teko 16,2 veikiančių ūkio subjektų (2013 m. – 18,1) ir 13,3 (2013 m. – 12,3) veikiančių mažų ir vidutinių įmonių. Tai 48,1 proc. ir 48,8 proc. mažiau nei šalyje bei Kauno apskrityje (20 lentelė) (R60).

20 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų, veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius pagal apskritis, tenkantis tūkstančiui gyventojų, sausio 1 d.

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Gyventojų skaičius	Veikiančių ūkio subjektų skaičius	Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius	Tūkstančiui gyventojų tenka	
					Veikiančių ūkio subjektų skaičius	Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius
2013-01-01						
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	2 971 905	86929	65461	29,3	22,0
2.	Kauno apskritis	592 816	17573	13305	29,6	22,4
3.	<i>Raseinių r. sav.</i>	36 056	652	444	18,1	12,3
2015-01-01						
1.	<i>Lietuvos Respublika</i>	2 921 262	93017	76076	31,8	26,0
2.	Kauno apskritis	583 047	18604	15148	31,9	26,0
3.	<i>Raseinių r. sav.</i>	35 013	567	466	16,2	13,3

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013., 11,20 lentelės. Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2013, 11,20 lentelės.

Raseinių rajono savivaldybėje palankios sąlygos turizmo plėtrai. Savivaldybė pasižymi unikalia gamtine aplinka. Puikias galimybes turizmo vystymui Raseinių rajono savivaldybėje sudaro savivaldybėje esančios saugomos teritorijos: Dubysos regioninis parkas, Tytuvėnų regioninis parkas, Blinstrubiškio miško biosferos poligonas ir 6 valstybiniai draustiniai (Pašėšuvio kraštovaizdžio, Jukainių geomorfologinis, Balčios hidrografinis, Ariogalos botaninis, Dubysos ichtiologinis, Praviršulio tyrelio botaninis–zoologinis). Raseinių rajono savivaldybės prioritetą – piligriminis turizmas, kuris šiame krašte yra labai populiarus. Rajone esanti Šiluva išsiskiria dėmesio vertu piligriminio turizmo potencialu, papildančiu bei stiprinančiu rajono turizmo konkurencingumą. Šiandien Šiluva – vienas svarbiausių maldininkų traukos centrų Lietuvoje, traukia ne tik Lietuvos,

bet ir kitų pasaulio kraštų krikščionis. Šiluvoje plėtojama reikalinga infrastruktūra: atlikta Šiluvos mstl. Jurgaičio gatvės dalies ir aikštės prie bazilikos rekonstrukcija, įrengta didelė autobusų bei automobilių stovėjimo aikštelė, restauruota Švč. M. Marijos Gimimo bazilika ir Apsireiškimo koplyčia, pastatytas Piligrimų informacijos centras, kuriame atidarytas Šiluvos muziejus, įrengtas 2 km piligrimų takas. Piligrimų kelias driekiasi per Raseinių r. sav. teritoriją. Jo įrengimas, sutvarkyta infrastruktūra sudaro palankias sąlygas apgyvendinimo, maitinimo ir kitų verslų plėtrai ŽRVVG teritorijoje.⁵³ (R61)

Raseinių r. sav., skatindama verslo kūrimą ir plėtrą, teikia finansinę paramą naujos įmonės steigimo išlaidų daliniam padengimui, verslininkų kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo išlaidų daliniam padengimui, dalyvavimo regioninėje, respublikinėje ir tarptautinėje parodoje, kurioje pristatoma Raseinių rajono savivaldybė arba tokios parodos rengimo išlaidų padengimui, verslo planų, paraiškų finansinei paramai iš kitų fondų ir programų gauti rengimo ir įgyvendinimo išlaidų daliniam padengimui ir kt.⁵⁴ (R62)

Raseinių r. sav. turi agrarinę kryptį, 2013–2016 m. virš 60 proc. gyventojų gyvena kaime. Jo socialinė ir ekonominė plėtra žymia dalimi priklauso nuo pokyčių kaimo teritorijoje. Kaimo teritorijoje ūkinę veiklą vykdo akvakultūros ir žuvų perdirbimo įmonės, vykdoma žemės ūkio produktų gamyba, kuri dalinai patenkina ir pašarų poreikį akvakultūros įmonėms. Žemės ir maisto ūkis sukuria beveik 8 proc. šalies BVP, darbo vietas kas 9 dirbančiajam.

Kaip jau buvo minėta, Raseinių r. sav. turi agrarinę kryptį. Jo socialinė ir ekonominė plėtra žymia dalimi priklauso nuo pokyčių kaimo teritorijoje. 2013 m. bendras žemės plotas savivaldybėje siekė 157 337 ha (2016 m. – 157 281 ha), iš kurių žemės ūkio naudmenos sudarė 100 621 ha (2016 m. – 105 354 ha). 2013 m. savivaldybėje žemės ūkio naudmenos sudarė 64,0 proc. (2016 m. – 67 proc.) nuo bendro teritorijos ploto ir buvo santykinai didesnės nei šalyje (53 proc.), apskrityje (56 proc.) ir daugelyje apskrities savivaldybių (išskyrus Kėdainių rajono savivaldybę). Žemės ūkio naudmenos įvertintos 42,4 žemės našumo balų (R63). Raseinių rajono savivaldybėje didžiąją dalį žemės ūkio naudmenų užima ariama žemė. 2013 m. pradžioje savivaldybėje ariama žemė sudarė 93,4 proc. (2016 m. – 93,1 proc.) žemės ūkio naudmenų. Žemės ūkio naudmenų struktūra parodo intensyvių jų panaudojimą.⁵⁵

Ūkio augimas lėmė ir pokyčius darbo rinkoje. Lietuvoje ir Kauno apskrityje 2013–2015 m. didėjo užimtų gyventojų skaičius. Šalyje jis padidėjo nuo 1 292,8 tūkst. iki 1 334,9 tūkst. gyventojų, t. y. 2,8 proc., Kauno apskrityje – nuo 268,3 tūkst. iki 272,7 tūkst. gyventojų, t. y. 1,6 proc. ir Raseinių r. sav. – nuo 13,9 iki 14,4 tūkst. gyventojų arba 3,6 proc. (21 lentelė) (R64). Užimtųjų gyventojų skaičius Raseinių r. sav. didėjo sparčiau už šalies ir apskrities pokyčius. Raseinių r. sav. dirbančių (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius) skaičius 2013–2015 m. padidėjo nuo 11 476 iki 12 059, arba 5,1 proc.⁵⁶

21 lentelė. Užimtieji gyventojai

Administracinė teritorija	Užimtieji, tūkst.		
	2013	2014	2015
<i>Lietuvos Respublika</i>	<i>1 292,8</i>	<i>1 319,0</i>	<i>1 334,9</i>

⁵³ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁵⁴ <http://www.raseiniai.lt/index.php?1975793940>, Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁵⁵ Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenys. Lietuvos Respublikos žemės fondas, 2013 m., 2016 m.

⁵⁶ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-07-29 raštas Nr. (12.6) I-4516;

Kauno apskritis	268,3	272,2	272,7
Raseinių r. sav.	13,9	15,9	14,4

Šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=7076d8cafd8d-400e-9db7-ab9bd081d402>

Diegiant naujas technologijas ir kylant darbo našumui, vyksta struktūriniai pokyčiai darbo rinkoje, t. y. mažėja dirbančiųjų gamybos sektoriuje, žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje, o didėja aptarnavimo ir socialinių paslaugų srityse. 2015 m. šalies žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje dirbo 9,1 proc. užimtų gyventojų (2013 m. – 8,4 proc.), Kauno apskrityje – tik 5,1 proc. (2013 m. – 6,0 proc.). Paslaugų sektoriuje šalyje ir Kauno apskirtyje dirbo virš 65 proc. užimtų gyventojų (22 lentelė) (R65). Raseinių r. sav. žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje 2013 m. dirbo 2 996, 2015 m. – 3 047 asmenys, jų skaičius per minėtą laikotarpį padidėjo 1,7 proc.⁵⁷ (R66).

22 lentelė. Užimti gyventojai pagal ekonomines veiklos rūšis, proc.

Metai	Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	B_TO_E Pramonė	F Statyba	G_TO_U Paslaugos
Lietuvos Respublika					
2013	100,00	8,4	17,8	7,7	66,1
2014	100	9,2	17,2	7,5	66,1
2015	100	9,1	17,2	7,9	65,8
Kauno apskritis					
2013	100,00	6,0	19,6	6,7	67,7
2014	100	6,6	19,2	7,0	67,2
2015	100	5,1	20,0	7,8	67,1

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles>

Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad 2011 m. Raseinių r. sav. 14,7 proc. gyventojų buvo užimti žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje. Tai 60 proc. daugiau nei šalyje ir 2,2 karto daugiau nei Kauno apskrityje. Raseinių r. sav. 22,7 proc. gyventojų buvo užimti pramonės šakoje, 16,5 proc. – didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, variklių transporto priemonių ir motociklų remonte ir kitose ūkinės veiklos srityse (23 lentelė) (R67).

23 lentelė. Užimti gyventojai* pagal ekonominės veiklos rūšis savivaldybėse

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Iš viso	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	Pramonė	Statyba	Didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklių transporto priemonių ir	Transportas ir saugojimas	Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	Informacija ir ryšiai
----------	---------------------------	---------	---	---------	---------	--	---------------------------	--	-----------------------

⁵⁷ Raseinių rajono savivaldybės administracijos 2016-06-07 raštas Nr. (5,26)R5-1906.

						motociklų remontas			
1.	Kauno apskritis	239964	11480	45792	15120	47027	14403	6154	4612
2.	Raseinių r. sav.	11998	1765	2722	778	1979	651	301	71
	Struktūra, proc.	100	14,7	22,7	6,5	16,5	5,4	2,5	0,6

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

Tęsinys

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	Finansinė ir draudimo veikla	Nekilnojamojo turto operacijos	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	Administracinė ir aptarnavimo veikla	Viešasis valdymas ir gynyba, privalomasis socialinis draudimas	Švietimas	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	Meninė, pramoninė ir poilsio organizavimo veikla	Kita veikla*	Nenurodė
1.	Kauno apskritis	3055	2507	9494	6680	12439	28740	20500	3998	4901	3062
2.	Raseinių r. sav.	93	55	181	340	516	1212	870	170	159	135
	Struktūra, proc.	7,7	0,46	1,5	2,8	4,3	10,1	7,2	1,4	1,3	1,1

* 15 metų ir vyresni.

** Kita aptarnavimo veikla; namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu; ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla.

Šaltinis: www.stat.gov.lt, <http://osp.stat.gov.lt/statistikos-leidiniu-katalogas>, Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai.

Šalyje dirbančių (išskyrus savarankiškai dirbančius) 2013–2015 m. skaičius padidėjo nuo 1 165 045 iki 1 217 309 arba 4,5 proc. Kauno apskrityje 234 567 iki 243 867 arba 4 proc., Raseinių r. sav. nuo 11 476 iki 12 059 arba 5,1 proc. Šalyje dirbančių iki 40 m. (įskaitytinai) 2013–2015 m. skaičius padidėjo nuo 440 924 iki 510 528 arba 15,8 proc., Kauno apskrityje – nuo 84 650 iki 98 733 arba 16,6 proc., Raseinių r. sav. – nuo 4 490 iki 5 160 arba 14,9 proc. (24 lentelė).

24 lentelė. Dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančius) metų pradžioje

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	2013				2015			
		Pagal amžių		Pagal lytį		Pagal amžių		Pagal lytį	
		Iki 40 m. (įskaitytinai)	Vyrai	Moterys	Viso	Iki 40 m. (įskaitytinai)	Vyrai	Moterys	Viso
1.	Lietuvos Respublikoje	440924	546995	618050	1165045	510528	578037	639272	1217309
2.	Kauno apskrityje	84650	107996	126571	234567	98733	113467	130409	243867
3.	Raseinių r. sav.	4490	5419	6057	11476	5160	5668	6391	12059

Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-07-29 raštas Nr. (12.6) I-4516

Įvairinant darbo rinkos struktūrą, be privataus verslo ir įsidarbinimo pagal darbo sutartį įstatymai numato galimybę vykdyti individualią veiklą, įsigijus verslo liudijimą. Gyventojų, užsiimančių individualia veikla, įsigijus verslo liudijimą, Raseinių r. sav. 2013–2015 m. padidėjo nuo 828 iki 1 004 gyventojų arba 21,26 proc. (R68), jų mokėtina suma padidėjo nuo 22 879 Eurų iki 24 870 Eurų arba 8,7 proc. 2013 m. savivaldybėje 572 gyventojai arba 69,1 proc. gyventojams, vykdančiams veiklą, įsigijus verslo liudijimą, buvo suteiktos lengvatos, 2015 m. lengvatomis pasinaudojo 686 gyventojai, t. y. 68,3 proc., tačiau jų mokėtina suma 2013–2015 m. padidėjo nuo 17

352 iki 19 548 Eurų, t. y. 12,7 proc. 2013–2015 m. šalyje individualia veikla, įsigijus verslo liudijimus, gyventojų skaičius sumažėjo nuo 117 076 iki 100 328 arba 14,3 proc., tačiau mokėtina suma padidėjo nuo 5,6 mln. Eurų iki 6,9 mln. Eurų, t. y. 24,8 proc. (25 lentelė) (R69).

25 lentelė. Individuali veikla, įsigijus verslo liudijimą

Administracinė teritorija	2013 m.				2015 m.			
	Gyventojų skaičius	Mokėtina suma, Eur	Gyventojų su lengvatomis skaičius	Lengvatų suma, Eur	Gyventojų skaičius	Mokėtina suma, Eur	Gyventojų su lengvatomis skaičius, Eur	Lengvatų suma, Eur
Lietuvos Respublika	117 076	5 588 016	50 410	2 295 160	100 328	6 973 703	54 932	2 766 358
Raseinių r. sav.	828	22 879	572	17 352	1 004	2 4870	686	19 548

Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai.

Laisvų darbo vietų skaičius ir tendencijos, nedarbo lygis ir tendencijos. Laisvų darbo vietų skaičius 2013–2016 m. šalyje padidėjo nuo 1 990 iki 4 708 arba 2,4 karto, Kauno apskrityje – nuo 152 iki 759 arba 5 karto, Raseinių r. sav. – nuo 15 iki 22 arba 46,7 proc. (26 lentelė) (R70).

26 lentelė. Laisvų darbo vietų skaičius metų pradžioje

Eil. Nr.	Administracinė teritorija	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
1.	Lietuvos Respublika	1990	2487	3258	4708
2.	Kauno apskritis	152	342	527	759
3.	Raseinių r. sav.	15	7	36	22

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-23 Nr. Sd-1750.

2013–2015 m. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Raseinių r. sav. sumažėjo nuo 11,0 iki 9,2 proc., tačiau buvo 5,7 proc. aukštesnis už šalies ir 21,0 proc. – už Kauno apskrities lygį (16 lentelė) (R71). Bedarbių skaičius 2013–2016 m. šalyje sumažėjo nuo 210 153 iki 162 608 arba 22,6 proc., Kauno apskrityje – nuo 35 596 iki 27 333 arba 23,2 proc., Raseinių r. sav. nuo 2 401 iki 1 912 arba 20,4 proc. (tuo tarpu Raseinių r. sav. 2013–2015 m. jų skaičius sumažėjo nuo 2 401 iki 2 129 arba 11,3 proc.). 2013–2016 m. didžiausias bedarbių skaičius yra tarp vyrų šalyje, Kauno apskrityje ir Raseinių r. sav., nors jis ir minėtu laikotarpiu mažėjo. 2016 m. Raseinių r. sav. 56,3 proc. bedarbių sudarė vyrai (27 lentelė) (R72).

27 lentelė. Bedarbiai metų pradžioje

	2013			2014			2015			2016		
	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso
Lietuvos Respublika												
Bedarbių skaičius, žm.	110331	99822	210153	105301	98243	203544	87073	82155	169228	84983	77625	162608
Kauno apskritis												
Bedarbių skaičius, žm.	18492	17104	35596	18578	17330	35908	15332	14296	29628	14332	13001	27333
Raseinių r. savivaldybė												
Bedarbių skaičius, žm.	1356	1045	2401	1265	939	2204	1216	913	2129	1077	835	1912

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-23 Nr. Sd-1750

Raseinių rajone nedarbo lygis 2016 m. gegužės mėnesį sumažėjo 0,5 proc. punkto (nuo 9,2 iki 8,7 proc.). Bedarbiais mėnesio pabaigoje įregistruota beveik 1,8 tūkst. rajono gyventojų, 336

dalyvavo laikino užimtumo priemonėse. Per mėnesį darbo biržoje naujai užsiregistravo 246 bedarbiai. Dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse per mėnesį pradėjo 102 darbo biržos klientai, įsidarbino 156, veiklą pagal lengvatinį verslo liudijimą pradėjo 29. Nedarbo lygis išlieka gana aukštas. Laisvų darbo vietų paklausiausios profesijos: pardavimo vadybininkas, statybos darbų vadovas, siuvimo technologas, administratorius, nekilnojamojo turto agentas, agronomas, bendrosios praktikos slaugytojas ir kt.

Informacija apie ES ir kitų fondų pritraukimą į teritoriją. Raseinių rajono savivaldybė sėkmingai įgyvendino 2007–2013 m. Europos Sąjungos Regioninės plėtros, Sanglaudos fondų bei Lietuvos kaimo plėtros programos fondo finansuojamus projektus. Visi projektai ženkliai prisidėjo prie rajone veikiančių įstaigų/įmonių infrastruktūros plėtros ir gyvenamosios aplinkos vietos gyventojams gerinimo. Raseinių r. sav. 2013 m. buvo įgyvendinta 16 projektų, kurių vertė siekė 12 910 710,00 Eur, 2015 m. – 13 projektų, kurių vertė siekė 6 757 840,00 Eur. Per 2013–2015 m. laikotarpį įgyvendinti 44 projektai, į rajono savivaldybę pritraukta 25 731 132,00 Eur investicijų (28 lentelė) (R73).

28 lentelė. ES ir kitų fondų pritraukimas į Raseinių r. sav.

Eil. Nr.	ES ir kitų fondų pritraukimas į teritoriją	2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Įgyvendintų projektų skaičius, vnt.	16	15	13
2.	Įgyvendintų projektų vertė, Eur	12 910 710,00	6 062 582,00	6 757 840,00

Šaltinis: Raseinių rajono savivaldybės administracijos 2016-06-07 raštas Nr. (5.26)R5-1906.

ŽRVVG ekonominė situacija, jos atitiktis ŽRVVG teritorijos vizijai. Tiriamu laikotarpiu pastebimas ryškiausias Raseinių rajono pagerėjimas ekonomikos srityje – didėjantis veikiančių ūkio subjektų skaičius. RRŽRVVG teritorijoje sėkmingai vystoma tekstilės pramonė. Kitos pagal svarbą Raseinių rajone yra maisto, medžio apdirbimo, statybos pramonės įmonės ŽRVVG teritorijoje ir savivaldybėje svarbus vaidmuo tenka maisto produktų gamybai, kurią sėkmingai vykdo UAB „Norvelita“ (žuvies perdirbimas). Tiriamu laikotarpiu mažėjo bedarbių skaičius, didėjo asmenų, dirbančių išsiėmus verslo liudijimą, skaičius. Didelę svarbą savivaldybėje turi žemės ūkio šaka. Kaimo gyventojams ji ir darbo vietų kūrėja, ir pragyvenimo šaltinis. Lietuvos Respublikos 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai rodo, kad 2011 m. Raseinių r. sav. 14,7 proc. gyventojų buvo užimti žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje. Tai 60 proc. daugiau nei šalyje ir 2,2 karto daugiau nei Kauno apskrityje. Žemas produktyvumas įtakoja produkcijos gamintojų konkurencingumo mažėjimą, nesugebėjimą prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų. Gyventojų netenkina ekonominė būklė ŽRVVG teritorijoje. Jie nori, kad būtų vykdomos investicijos ir didinamas gamybos efektyvumas, didėtų našumas ir darbo užmokestis. Vietos gyventojai pageidauja įvairinti ekonomines veiklas, ypač atokesnėse seniūnijose, ir mažinti ekonominę ir socialinę priklausomybę nuo žemės ūkio šakos, plėsti sėkmingai vykdomą žuvininkystės sektoriaus ekonominę veiklą.

Vietos gyventojai pirmumą suteikė ekonominės veiklos įvairinimui ir jos efektyvumo didinimui ŽRVVG teritorijoje plečiant verslus, vykdant bendradarbiavimą ir rinkų paiešką didės gyventojų užimtumas, pajamos, mažės socialinė atskirtis ŽRVVG teritorijoje. Tyrimų metu nustatyta, kad vietos gyventojai pirmumą suteikė pagrindiniams poreikiams ir prioriteto tvarka pagal svarbą suteikė:

1. *Ekonominės plėtros skatinimas RRŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejojimo ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją;*

2. Žvejybos ir akvakultūros infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje.

Numatyta RRŽRVVG teritorijos vizija – tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas, atitinka esamą RRŽRVVG ekonominę situaciją. VPS prioritetas, priemonės nukreiptos ekonominės veiklos gerinimui ir nustatytą RRŽRVVG teritorijos gyventojų poreikių tenkinimui.

2.5.	ŽRVVG teritorijoje veikiančių žvejybos ir (arba) akvakultūros įmonių situacija
------	--

Bendra žuvininkystės raidos apžvalga. Tarp vyraujančių verslų svarbus vaidmuo tenka žuvininkystės šakai, kuri turi didelę tiek ekonominę, tiek socialinę ir aplinkosauginę reikšmę šalies ir ŽRVVG teritorijos raidai. Žuvininkystė – savita ūkio šaka, daugiausia naudojanti natūralius gyvuosius gamtos išteklius – žuvis. Žuvininkystės verslo reikmės turi atitikti verslo galimybes, kurias lemia išteklių būklė. Žuvų ištekliai – lengvai pažeidžiami gyvieji gamtos ištekliai, todėl jų naudojimo reguliavimas ir apsauga turi būti vykdomi ypač atsakingai, remiantis moksliniais tyrimais bei ilgalaikėmis tikslinėmis programomis. Lietuvos žuvininkystė – tai su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla. Šalyje plėtojamoms 3 pagrindinės žuvininkystės sektoriaus šakos:

1. Žvejyba (žvejyba tolimuosiuose vandenynuose, žvejyba Baltijos jūroje ir Baltijos jūros priekrantėje, žvejyba vidaus vandenyse);
2. Akvakultūra;
3. Žuvų perdirbimas.

Lietuva nuo seno turi galias žuvininkystės tradicijas. Šalies mastu žuvininkystė vystoma visuose trijuose sektoriuose. Jūrinė žvejyba vykdoma Priekrantėje ir Baltijos jūroje. Priekrantėje 2013 m. buvo sužvejota ir iškrauta 358,5 tūkst. tonų žuvies, 2015 m. jų sugavimai padidėjo iki 378,7 tūkst. tonų, t. y. 5,6 proc. 2013–2014 m. šiame sektoriuje darbuotojų skaičius kito nuo 131 iki 130 darbuotojų. Atviroje Baltijos jūroje 2013 m. buvo sužvejota ir iškrauta 15 200,2 tūkst. tonų, 2015 m. – 17 510,7 tūkst. tonų žuvų. Žvejybos apimtys padidėjo 15,2 proc. Atviroje Baltijos jūroje 2013 m. dirbo 274 darbuotojai, 2014 m. – 207 darbuotojai. Jų skaičius sumažėjo 24,5 proc. RRŽRVVG teritorijoje įmonių, kurios vykdytų žvejybą Priekrantėje ir Atviroje Baltijos jūroje, nėra⁵⁸. RRŽRVVG teritorijoje plėtojamoms dvi pagrindinės žuvininkystės sektoriaus šakos: akvakultūra, žuvų perdirbimas.

Akvakultūros sektorius. Akvakultūra įgyja vis didesnę reikšmę – tai viena iš ypač greitai augančių pramonės šakų visame pasaulyje. Jūrų žuvies išteklių artėja arba jau pasiekė savo maksimalią išnaudojimo ribą ir jų augimo galimybės jau išsemtos. Skaičiuojama, kad produkcijos gamyba akvakultūroje turės būti didinama, kad būtų patenkintas globalinis jūros produktų ir gėlųjų vandenų žuvininkystės poreikis. Akvakultūros tvenkiniai Lietuvos akvakultūros sektoriuje užima svarbiausią vietą – juose užauginama apie 97–98 proc. visos akvakultūros sektoriaus produkcijos. Šalyje veikiančių akvakultūros įmonių skaičius 2013–2015 m. padidėjo nuo 41 iki 43 įmonių, t. y. 4,9 proc. (29 lentelė) (R74).

29 lentelė. Šalyje veikiančių akvakultūros įmonių skaičius 2013–2015 m.

Eil. Nr.	Įmonių pavadinimai	Viso		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.

⁵⁸ VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

1.	Įmonių, deklaravusių akvakultūros veiklą ir pateikusių Ž-4 ataskaitas, skaičius	41	46	43
----	---	----	----	----

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Bendras naudotas akvakultūros tvenkinių plotas 2015 m. siekė apie 9 623 ha (bendras projektinis tvenkinių plotas apie 11,1 tūkst. ha, iš kurių dėl įvairių priežasčių apie 1,4 tūkst. ha nenaudojami žuvims auginti). 2013–2015 m. įveistų tvenkinių plotai kito nežymiai. Minėtais metais įveistų tvenkinių plotai padidėjo nuo 9 444 ha iki 9 623 ha, t. y. 1,9 proc. (30 lentelė) (R75). Įveistų tvenkinių plotų didinimo galimybės ribotos, todėl akvakultūra sparčiau plėtojama kuriant uždaras akvakultūros sistemas (toliau – UAS).

30 lentelė. Šalyje veikiančių akvakultūros įmonių tvenkinių plotai 2013-2015 m., ha

Eil. Nr.	Tvenkinių plotai, ha	Viso		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Bendras įveistų tvenkinių plotas	9444	9008	9623
2.	Projektinis tvenkinių plotas*	–	–	11061
3.	Uždaros akvakultūros sistemos, m ³	2060	2990	6252

* – duomenys nuo 2015 m.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Uždarosios akvakultūros sistemos Lietuvos akvakultūros sektoriuje kol kas yra naujovė ir į akvakultūros produkcijos gamybą Lietuvoje pradėtos plačiau diegti pastaraisiais metais. Pradėti akvakultūros produkcijos gamybą UAS, palyginti su tvenkinių akvakultūra, yra daug paprasčiau, nes šis gamybos būdas reikalauja mažiau vandens ir žemės ploto išteklių. Ši akvakultūros sektoriaus dalis savarankiškai vystėsi labai vangiai ir, tik pradėjus įmonėms teikti Europos žuvininkystės fondo (toliau – EŽF) paramą, buvo pastebėtas žymus UAS diegiančių įmonių skaičiaus augimas. 2013–2015 m. UAS kubatūra padidėjo nuo 2 060 iki 6 252 m³ arba 3,0 karto (R76). Šalies tvenkiniuose dominuoja karpinių ir upėtakių auginimas. 2015 m. realizuoti karpiai sudarė 82,4 proc. visos šalyje veikiančių akvakultūros įmonių išaugintos žuvų produkcijos, upėtakių produkcija – 6,2 proc. Lydekų, karošų ir kitų parduotų žuvų produkcija sudarė mažą lyginamąjį svorį. Atkreiptinas dėmesys, kad 2013–2015 m. upėtakių pardavimai padidėjo 2,4 karto, margojo plačiakakčio – 94,0 proc. Akvakultūros įmonės plečia auginamų žuvų asortimentą ir didina pardavimus (23 lentelė) (R77). 2015 m. žuvininkystė tampa plačiu tarptautinio bendradarbiavimo segmentu. Vykdamas žuvų produktų eksporto ir importo veiklas, užmegzti ir palaikomi ekonominiai ir socialiniai ryšiai su daugeliu pasaulio valstybių.

2015 m. 36,9 proc. karpinių buvo eksportuota ir parduota užsienio rinkose, eršketų – 34,1 proc. Viso eksportuota 31,7 proc. akvakultūros tvenkiniuose išaugintos produkcijos (31 lentelė) (R78).

31 lentelė. Šalyje veikiančių akvakultūros įmonių išaugintos žuvų produkcijos realizacija ir eksportuotas kiekis, tonomis

Eil. Nr.	Žuvų rūšis	Viso realizacija			Eksportas			Eksporto, proc. 2015 m.
		2013 m.	2014 m.	2015 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	
1.	Karpis	3751,1	3306,2	3667,5	1406,7	1100,5	1354,8	36,9

2.	Lydeka	36,6	46,7	34,4	0,0	0,4	1,0	–
3.	Baltasis amūras	52,7	87,6	97,1	10,3	4,8	7,6	14,3
4.	Margasis plačiakaktis	52,3	97,2	101,3	1,8	1,8	5,6	10,8
5.	Eršketas	115,8	72,8	90,6	104,0	55,5	39,5	34,1
6.	Upėtakis	115,1	109,5	278,0	6,4	5,7	1,4	1,2
7.	Karosas	29,3	32,8	29,1	0,0	0,6	0,1	–
8.	kitos rūšys	58,6	92,5	152,5	4,2	3,9	1,0	–
	Bendroji suma	4211,4	3845,3	4450,6	1533,4	1173,2	1411,0	31,7

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Šalies akvakultūros įmonės, vykdydamos ūkinę veiklą, ne tik kuria pridėtinę vertę, bet ir įdarbina vietos gyventojus, sudaro sąlygas jų materialinių poreikių tenkinimui. 2013–2015 m. šalyje veikiančių akvakultūros įmonių darbuotojų skaičius padidėjo nuo 439 iki 485 darbuotojų, t. y. 10,5 proc. (R79). 2015 m. pagrindinėje darbovietėje dirbo 420 asmenų arba 86,6 proc. bendro darbuotojų skaičiaus. Pagrindinėje darbovietėje tarp darbuotojų vyrai sudarė 76,7 proc., moterys – 23,3 proc. (R80).

32 lentelė. Šalyje veikiančių akvakultūros įmonių darbuotojų skaičius 2013-2015 m.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Viso		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Darbuotojų skaičius viso:	439	489	485
1.1.	Vyrai	347	368	373
1.3.	Moterys	92	121	112
2.	Pagrindinėje darbovietėje darbuotojų skaičius viso:	417	450	420
2.1.	Vyrai	332	342	322
2.2.	Moterys	85	108	98

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

RRŽRVVG teritorijoje esančio žuvininkystės sektoriaus analizė. Raseinių r. sav. nuo seno garsėja sėkminga žuvininkystės šakos plėtra. Jei pirminiame šios šakos vystymo etape dominavo akvakultūros produkcijos gamyba, tai 1995 metais, sujungus Lietuvos ir Norvegijos privatų kapitalą, Gabšių kaime, Raseinių rajone buvo įkurta Lietuvos ir Norvegijos uždaroji akcinė bendrovė „Norvelita“ – žuvis produkcijos perdirbimo ir realizavimo įmonė. 2008 m. balandžio mėn. buvo įsteigta UAB „NS Trading“. 2009 m. vasarą Raseinių r. sav. ši įmonė atidarė naują žuvis produktų

gamyklą. Pagrindinės UAB „NS Trading” veiklos sritys: lašišos, karpio, upėtakio perdirbimas ir jų produktų gamyba.⁵⁹(R81).

Akvakultūros plėtros padėtis RRŽRVVG teritorijoje. Akvakultūra – žuvų, moliuskų, vėžiagyvių ir kitų organizmų auginimas gėlame arba jūros vandenyje, sudarant jiems optimalias mitybos ir gyvenimo sąlygas. Žuvų auginimas akvakultūros įmonėse tapo pelningu verslu, ypač žuvininkystės bendrovėse, kuriose jos auginamos didesniais kiekiais. Akvakultūros sektorius šaliai turi ekonominės, socialinės ir rekreacinės reikšmės, padeda plėsti gėlujų žuvų asortimentą, įdarbinti dalį RRŽRVVG teritorijos gyventojų.

UAB „Raseinių žuvininkystė“ įsikūrė 1992 m. 1997 m. nupirkus „Paupio tvenkiniai“, žuvininkystės plotai padidėjo iki 1 297 ha (R82). Pagrindinė įmonės veikla yra tvenkininė žuvininkystė:

- parduoda gyvus karpius komercinių tvenkinių įžuvinimui;
- auginą ekologiškas žuvis: karpius, baltuosius amūrus, lydekas, karosus ir šių žuvų jauniklius;
- užsiima didmenine gyvų žuvų prekyba;
- organizuoja komercinę mėgėjų žvejybą.

UAB „Raseinių žuvininkystės“ pagrindinė veikla – pramoninis žuvų auginimas. Bendrovė auginą karpius, lydekas, amūrus, karosus, lynus. UAB „Raseinių žuvininkystė“ yra trys padaliniai (Raseinių, Palovaičio ir Alsos), esantys skirtingose teritorijose akvakultūros tvenkinių masyvuose. Žuvis auginamos dirbtiniuose tvenkiniuose. 2003 m. pradėta auginti ekologiška žuvis (R83). Per metus vidutiniškai išauginama 910 t žuvies (R84). Žuvis auginama 3 metus. Prasidėjus žuvų šėrimo sezonui, pašarai pagal žuvų šėrimo grafiką yra išpilami į plaukiojančias žuvų šėryklas, toliau pašarai išilgai šėrimo takų išbarstomi į tvenkinius. Taip žuvis šeriama apie 4–5 mėnesius. Rudenį pradėdama žvejyba. Kiekvieno tvenkinio vanduo yra nuleidžiamas į kitą tvenkinį iki kol lieka vandens tik išgaudymo kanaluose ir traukiant tinklais žuvis patenka į išgaudymo rezervuarą, iš ten ji kraunama į specialias žuvies transportavimo mašinas ir vežama į žiemojimo tvenkinius. Žiemojimo tvenkiniuose žuvis žiemoja per žiemą, išskyrus prekinę žuvis, kurios pagal poreikį perkeliamos į sandėlius ir iš sandėlių realizuojamos. Pavasarį, atšilus orams, žuvis išgaudoma iš žiemojimo tvenkinių ir išleidžiama į ganyklinius ir auginimo tvenkinius, tolimesniam auginimui.⁶⁰

RRŽRVVG teritorijoje veikiančių įveistų akvakultūros tvenkinių plotai (ha) 2013–2015 m. kito nežymiai. Jie padidėjo nuo 1 081 iki 1 100 ha, t. y. 1,7 proc. 2015 m. panaudota 84,8 proc. tvenkinių projektinio ploto (33 lentelė) (R85). Tai susiję su produkcijos paklausa rinkoje. Tvenkinių žuvininkystės gamybos pajėgumai yra pakankami tenkinti šalies gyventojų poreikius bei eksportui reikalingą produkcijos dalį. RRŽRVVG įsisavintų tvenkinių plotai sudaro 11,4 proc. šalies įsisavintų tvenkinių plotų (R86).

⁵⁹ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

⁶⁰ UAB „Raseinių žuvininkystės“ duomenys.

UAB „Raseinių žuvininkystė“ Gabšių kaime, Raseinių rajone.

Šaltinis: UAB „Raseinių žuvininkystės“ duomenys.

33 lentelė. Raseinių rajono žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės teritorijoje veikiančių akvakultūros įmonių tvenkinių plotai 2013-2015 m., ha

Eil. Nr.	Tvenkinių plotai, ha	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Bendras įveistų tvenkinių plotas	1081	1086	1100
2.	Projektinis tvenkinių plotas*	–	–	1297
3.	Uždaros akvakultūros sistemos, m ³	0	0	0

* – duomenys nuo 2015 m.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Tvenkiniuose auginami karpiai, baltieji amūrai ir lydekos, karosai. Didžiausią išaugintos žuvų produkcijos realizuotą kiekį (95,9 proc.) sudaro karpų produkcija, baltojo amūro – 2,9 proc. Išaugintos žuvų produkcijos realizuotas kiekis tonomis 2013 – 2015 m. padidėjo 14,9 proc. (34 lentelė) (R87). RRŽRVVG tvenkiniuose išaugintos žuvų produkcijos realizuotas kiekis sudaro 18,7 proc. (R88) šalyje išaugintos žuvų produkcijos realizuoto kiekio. Kaip buvo minėta, RRŽRVVG tvenkinių plotai sudaro 11,4 proc. šalies įsisavintų tvenkinių plotų, o tvenkiniuose išaugintos žuvų produkcijos realizuotas kiekis sudaro 18,7 proc. (R89) šalyje išaugintos žuvų produkcijos realizuotas kiekio, t. y. 64,0 proc. intensyviau panaudojami tvenkiniai (R90). RRŽRVVG teritorijoje veikiančių akvakultūros įmonių išaugintos ir eksportuotos žuvų produkcijos 2013–2015 m. 60 proc. eksporto sudarė į Lenkiją, 30 proc. – į Latviją (R91).

34 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančių akvakultūros įmonių išaugintos ir eksportuotos žuvų produkcijos realizuotas kiekis, tonomis

Eil. Nr.	Žuvų rūšis	Išaugintos žuvų produkcijos realizuotas kiekis, tonomis			Išaugintos ir eksportuotos žuvų produkcijos kiekis, tonomis			Eksportuota, proc. 2015 m.
		2013 m.	2014 m.	2015 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	
1.1.	Karpis	598,60	652,52	687,96	368,21	407,65	431,20	62,7
1.2.	Lydeka	1,32	2,93	4,32	0,00	0,00	0,00	–
1.3.	Baltasis amūras	6,95	15,68	20,83	0,00	0,00	0,00	–

1.4.	Margasis plačiakaktis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	–
1.5.	Eršketas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	–
1.6.	Upėtakis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	–
1.7.	Karosas	7,00	8,52	4,50	0,00	0,10	0,00	–
1.8.	kitos rūšys	0,22	0,65	0,06	0,00	0,00	0,00	–
	Bendroji suma	614,09	680,30	717,67	368,21	407,75	431,20	62,7

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenimis ganyklinių tvenkinių produktyvumas 2013 m. buvo 1 050 kg/ha, 2014 m. – 750 kg/ha, 2015 m. – 815 kg/ha, jis 2013–2015 m. sumažėjo 22,4 proc., o auginimo tvenkinių produktyvumas 2013 m. buvo 850 kg/ha, 2014 m. – 1 400 kg/ha, 2015 m. – 1 210 kg/ha, jis 2013–2015 m. padidėjo 42,4 proc.⁶¹ (R92). RRŽRVVG teritorijos tvenkiniuose pagaminta produkcija turi skirtingą paskirtį. Parduodami gyvi karpiai komercinių tvenkinių įžuvinimui, auginama ekologiška žuvis: karpiai, baltieji amūrai, lydekos, karosai ir šių žuvų jaunikliai, vykdoma didmeninė gyvų žuvų prekyba, organizuojama komercinė mėgėjų žvejyba. Didindami gamybą, organizuoja rinkodarą ir plečia parduodamos produkcijos rinką. 2015 m. 62,7 proc. išaugintos žuvų produkcijos buvo eksportuota į užsienio rinkas (35 lentelė) (R93). Didėjant gamybai ir pardavimams 2013–2015 m., didėjo ir išaugintos ir realizuotos žuvų produkcijos vertė. Ji 2013–2015 m. padidėjo nuo 1 136,33 tūkst. Eur iki 1 374,87 tūkst. Eur, t. y. 21,0 proc. (R94). Išaugintos ir realizuotos žuvų produkcijos vertė didėjo ir dėl realizacijos apimčių augimo, ir dėl realizuotos produkcijos vidutinė svartinė gamintojo kainos*, Eur/kg augimo. Pastaroji 2013–2015 m. padidėjo 3,2 proc. (R95)

35 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančių akvakultūros įmonių išaugintos ir realizuotos žuvų produkcijos vertė, vidutinė svartinė gamintojo kaina

Eil. Nr.	Žuvų rūšis	Išaugintos ir realizuotos žuvų produkcijos vertė, tūkst. Eur			Realizuotos produkcijos vidutinė svartinė gamintojo kaina*, Eur/kg		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.1.	Karpis	1110,76	1194,45	1322,05	1,86	1,83	1,92
1.2.	Lydeka	3,89	8,65	11,71	2,95	2,95	2,71
1.3.	Baltasis amūras	13,35	29,63	36,47	1,92	1,89	1,75
1.4.	Margasis plačiakaktis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.5.	Eršketas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.6.	Upėtakis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

⁶¹ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

1.7.	Karosas	7,85	6,14	4,42	1,12	0,72	0,98
1.8.	kitos rūšys	0,48	1,87	0,22	2,18	2,88	3,67
	Bendroji suma	1136,33	1240,74	1374,87	1,85	1,82	1,92

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Be aplinkosauginės ir ekonominės reikšmės akvakultūros įmonės yra svarbios gyventojų užimtumo ir pragyvenimo sąlygų kūrimui. Įmonė sukūrė darbo vietas ir didelė dalis vietos gyventojų turi galimybę įsidarbinti ir užtikrinti savo ir šeimos narių pragyvenimą. 2013–2015 m. didėjo pagamintos produkcijos pardavimai, pajamos. Kylant darbo našumui, dirbančiųjų skaičius per minėtą laikotarpį sumažėjo nuo 50 iki 43 darbuotojų, t. y. 14 proc. 2015 m. įmonėje dirbo 8,9 proc. šalies akvakultūros darbuotojų (R96). Tai pasiekta diegiant inovacijas ir didinant darbo našumą. Darbo kolektyve dominuoja vyrai. 2015 m. jie sudarė 90,7 proc. bendro dirbančiųjų skaičiaus. Tarp vyrų 60,6 proc. 24–49 amžiaus darbuotojai (36 lentelė) (R97).

36 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančių akvakultūros įmonių darbuotojų skaičius 2013–2015 m.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Darbuotojų skaičius viso:	50	47	43
1.1.	Vyrai	45	42	39
1.2.	Moterys	5	5	4
2.	Pagrindinėje darbovietėje darbuotojų skaičius viso:	50	47	43
2.1.	Vyrai	45	42	39
2.2.	Moterys	5	5	4

* – duomenys nuo 2015 m.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Atliktais tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektoriuje mažai išplėtotą pridėtinės vertės kūrimo grandinę, trūksta produktų perdirbimo ir sandėliavimo infrastruktūros. UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenimis įmonės pagrindinė veikla – pramoninis žuvų auginimas. Bendrovė auginą: karpius, lydekas, amūrus, karosus, lynus, eršketus. Šiuo metu prekiaujama tik gyvomis žuvimis. UAB „Raseinių Žuvininkystė“, kad patenkintų įvairius savo klientų poreikius ir galėtų konkuruoti su kitais žuvininkystės ūkiais, planuoja įrengti žuvies perdirbimo cechą ir perdirbti žvejybos ir akvakultūros produktus. Įmonė planuoja gaminti šiuos produktus: išskrosto eršketo, išskrosto upėtakio ant ledo, ekologiško amūro filė ir ekologiško karpio filė, išskrosta atšaldytas karpis. UAB „Raseinių žuvininkystė“ daugiausia auginą ekologišką žuvį, todėl gaminiai bus labai kokybiški. Visi gaminami produktai bus nauji, kadangi iki šiol įmonė jų negamino. Pagamintą produkciją planuojama realizuoti Lietuvos rinkoje ir dalį jos eksportuoti. Bus sudarytos naujos sutartys dėl produkcijos tiekimo jau su esamais klientais tik didesniems kiekiams. Pirmasis po projekto įgyvendinimo metais įmonė planuoja perdirbti apie 280 tonų, tas kiekis kiekvienais metais augs maždaug po 20 proc. Pagrindiniai įmonės konkurentai šioje srityje būtų: AB

„Išlaužo žuvis“, UAB „Vasaknos“ – tai įmonės, kurios jau dabar augina ir perdirba savo produkciją⁶² (R98).

Didelė problema – žuvies realizavimas iš sandėliukų žiemą. UAB „Raseinių žuvininkystės“ žuvies sandėliavimo vieta yra atvira ir užima apie 1 ha. Žiemą žuvies sandėliukai užšąla, todėl, norint realizuoti žuvį, reikia pjauti ledus. Prarandama daug laiko ir tai labai kenkia žuvies kokybei. Norint išspręsti šias problemas, reikia sutvarkyti ir pritaikyti esamą infrastruktūrą, žuvies sandėliavimo vietas padaryti uždaras, įrengti grūdų sandėliavimo bokštus, kurie labai padėtų sumažinti sąnaudas, reikalingi apžvalgos bokštai, kuriuose būtų įrengtas apšvietimas žiemojimo tvenkiniams. Bokštai būtų gera priemonė apsaugoti nuo brakonierių. Be to, apžvalgos bokštuose būtų galima visiems norintiems žmonės stebėti paukščius: jūrinius erelius, gulbes, antis ir ondatras⁶³ (R99).

Atliktais tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektoriaus veikla ir pajamos yra sezoninės ir priklauso nuo gamtos sąlygų ir tvenkinių būklės. 2013–2015 m. iš pateiktų duomenų matyti, kad pavasariais ir vasaromis parduodama mažiau žuvies. 2013 m. II ketvirtį gautos pajamos už realizuotą produkciją buvo 102 059 Eur, III ketvirtį – 148 757 Eur, 2015 m. II ketvirtį 186 678 Eur, III ketvirtį – 138 519 Eur. Tuo tarpu didžiausios pajamos uždirbamos 2013 m. IV ketvirtį – 692 178 Eur, 2015 m. IV ketvirtį – 847 037 Eur, jos išaugo 22,4 proc. Bendros pajamos 2013–2015 m. išaugo nuo 1 136 220 Eur iki 1 376 313 Eur arba 21,1 proc. (37 lentelė) (R100).

37 lentelė. UAB „Raseinių žuvininkystė“ gautos pajamos, realizavus produkciją, Eur

	2013 m.	2014 m.	2015 m.
I ketv.	193226	180138	204079
II. ketv.	102059	184261	186678
III ketv.	148757	170715	138519
IV ketv.	692178	705657	847037
Viso:	1136220	1240771	1376313

Šaltinis: UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektoriaus veikla susiduria su didele problema – žuviesių paukščių daroma žala žuvų ištekliams akvakultūros versle. Paukščiai padaro didelę žalą akvakultūros įmonėms: ausuotasis kragas, didysis kormoranas, didysis baltasis garnys, pilkasis garnys, jūrinis erelis sulesia daug žuvies, o gulbės, didžiosios antys, rudagalvės antys sulesia daug grūdų, skirtų žuvims šerti. Per 2013 m. paukščiai sulesė 16 990 kg žuvies už 31 438 Eur, 101 695 kg grūdų už 21 795 Eur, 2014 m. paukščiai sulesė 19 613 kg žuvies už 38 797 Eur, 112 690 kg grūdų už 26 436 Eur, 2015 m. paukščiai sulesė 21 484 kg žuvies už 41 250 Eur, 129 504 kg grūdų už 28 491 Eur⁶⁴ (R101).

Kita labai svarbi problema, kuri sunkiai sprendžiama – tai RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektoriaus galimi žuvų susirgimai infekcinėmis ir invazinėmis ligomis (taip pat ir paukščių platinamomis). Pavojingiausia šiuo metu yra Koiherpes virusinė liga. Ligai imlūs visų amžių karpiai, daugiau mailius. Kritimas gali siekti 100 proc., persirgę karpiai lieka viruso nešiotojais. Liga sparčiausiai vystosi esant 17–26 laipsnių vandens temperatūrai. Raudonligė – liga, kai karpiais atsiranda žaizdos, atsikelia žvynai, atsiranda opos. Karpiai gali sirgti argulioze – tai žuvų utėlės. Maži kraujasiurbiai vėžiagyviai sulėtina žuvų vystymąsi ir augimą. Kaviozės ir botriocefaliozės ligas sukelia nenariuoti kaspinoočiai. Pažeidžiamos žarnos, žuvis liesėja, blogai auga. Saprolegnijoje – grybinis susirgimas, kai sužeistose vietose užauga pelėsinės purvinai pilkos spalvos ataugos (R102). Dažniausiai susergama tvenkiniuose su prasta vandens kokybe. Labai svarbi

⁶² UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

⁶³ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

⁶⁴ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

yra ligų profilaktika. Tvenkiniai dezinfekuojami juos iškalkinant. Naudojamos druskų ir sodos vonios.⁶⁵

RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektorius turi didelę akvakultūros įmonių priklausomybę nuo energetinių išteklių. UAB „Raseinių žuvininkystė“ tvenkinių užpildymui sunaudojo elektros energijos (ESO duomenys): 2013 m. – 95 480 kWh, 2014 m. – 104 604 kWh, 2015 m. – 165 372 kWh., t. y. 2013–2015 m. jų sunaudojami kiekiai padidėjo 73 proc.⁶⁶(R103).

Akvakultūros tvenkiniai kaip hidrotechniniai statiniai yra privatizuoti akvakultūros įmonių, o žemes po tvenkiniais įmonės daugeliu atvejų nuomoja iš valstybės. Pagal VŠĮ „Ekoagros“ duomenis, apie 5 tūkst. ha ploto (15 įmonių) 2013–2014 m. yra sertifikuoti ekologiniai tvenkinių ūkiai. Per metus Lietuvos akvakultūros įmonės sunaudoja apie 70 mln. m³ savitaka iš paviršinių vandens telkinių atitekančio ir dar 21,3 mln. m³ mechaniniu būdu į tvenkinius papildomo vandens.

Daugeliu atvejų akvakultūros ūkių vandens kokybė yra gera ir atitinkanti visus jiems keliamus aplinkosaugos reikalavimus. Prastesnė vandens kokybė stebima tik potvynių ir žuvų iš tvenkinių išleidimo metu. Tvenkinių akvakultūros įmonės pagal savo produktyvumą gerokai skiriasi: vienu įmonių ganykliniuose tvenkiniuose yra pasiektas apie 1 320 kg ha produktyvumas, kitose – apie 172 kg/ha. Bendras vidutinis viso sektoriaus įmonių produktyvumas gali siekti apie 983 kg/ha (gamybinių pajėgumų panaudojimas siekia apie 80,6 proc.).⁶⁷ RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros sektoriuje UAB „Raseinių žuvininkystė“ yra sertifikuotas ekologinis tvenkinių ūkis, kuris 2013–2015 m. ekologinę produkciją augino 876,6 ha tvenkiniuose ir jų plotai nekito per minėtą laikotarpį⁶⁸ (R104).

Žuvininkystės produktų perdirbimo sektorius. Žuvininkystės sektoriuose dominuojantis vaidmuo tenka žuvų perdirbimo pramonei. Joje dirba didžiausias visų žuvininkystės sektoriaus darbuotojų skaičius. Žuvininkystės sektorius yra labai svarbus Lietuvoje. Žuvys ir jų produktai svarbus žmonių mitybos elementas, minėtas sektorius praplečia ūkinės veiklos ribas, turi didelę gamtos pažintinę reikšmę. Žuvys bei gaminiai iš jų sudaro apie dešimtadalį maisto produktų eksporto ir importo. RRŽRVVG teritorijoje veiklą vykdo dvi žuvininkystės produktų perdirbimo įmonės (38 lentelė) (R105).

38 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančios žuvininkystės produktų perdirbimo įmonės 2013-2015 m.

Eil. Nr.	Įmonių pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Norvelita, UAB	1	1	1
2.	NS Traiding, UAB	1	1	1

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

1995 metais sujungus Lietuvos ir Norvegijos privatų kapitalą, Gabšių kaime, Raseinių rajone buvo įkurta Lietuvos ir Norvegijos uždaroji akcinė bendrovė „Norvelita“. Įmonė veikia pagal aukščiausius tarptautinius maisto saugos ir kokybės reikalavimus, atitinka tarptautinius maisto standartus.

⁶⁵ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

⁶⁶ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

⁶⁷ VŠĮ „Ekoagros“ duomenys.

⁶⁸ UAB „Raseinių žuvininkystė“ duomenys.

UAB „NS Trading” įsteigta 2008 m. balandžio mėn. 2009 m. vasarą Raseinių rajone ši įmonė atidarė naują žuvies produktų gamyklą. Pagrindinės UAB „NS Trading” veiklos sritys: lašišos, karpio, upėtakio perdirbimas ir jos produktų gamyba. RRŽRVVG teritorijoje veikiančios žuvininkystės produktų perdirbimo įmonės gamina didžiausius kiekius. Į gaminamų produktų asortimentą patenka žuvis, vytintos, sūdytos arba užpiltos sūrymu, rūkytos žuvis; žuvų miltai, rupiniai ir granulės, tinkami vartoti žmonių maistui. Šių produktų gamyba 2013–2015 m. padidėjo nuo 10 589,5 iki 22 462,9 tonų, t. y. 2,1 karto. Didelės apimtys gaminamos paruoštų arba konservuotų gaminių iš žuvų ikrai ir ikrų pakaitalai, pagaminti iš žuvų ikrelių, nemaistinės žuvų produkcijos (39 lentelė) (R106).

39 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančiose žuvininkystės produktų perdirbimo įmonėse pagaminta produkcija 2013–2015 m., tonomis

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Sušaldytos žuvis (išskyrus žuvų filė ir kitą žuvų mėsą)	244,0	0,0	117,5
2.	Žuvų filė ir kita žuvų mėsa, malta arba nemalta, sušaldyta	1085,2	145,3	239,0
3.	Žuvis, vytintos, sūdytos arba užpiltos sūrymu, rūkytos žuvis; žuvų miltai, rupiniai ir granulės, tinkami vartoti žmonių maistui	10589,5	12287,1	22462,9
4.	Paruošti arba konservuoti gaminiai iš žuvų; ikrai ir ikrų pakaitalai, pagaminti iš žuvų ikrelių	1057,0	1235,3	1091,2
5.	Nemaistinė žuvų produkcija	1993,0	2114,0	1874,4

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Didėjant žuvininkystės produktų gamybai, didėja jų pardavimai ir pajamos. 2013–2015 m. RRŽRVVG veikiančiose žuvininkystės produktų perdirbimo įmonėse pagamintos produkcijos pardavimai padidėjo nuo 18 653 tonų 2013 m. iki 27 571 tonų 2014 m. arba 47,8 proc. (40 lentelė) (R107).

40 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančiose žuvininkystės produktų perdirbimo įmonėse pagamintos produkcijos pardavimai 2013–2015 m., tonomis

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Įmonėje pagamintų žuvų produktų pardavimų kiekis	18 653	27 571	–

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

Bendrosios pajamos 2013–2014 m. padidėjo nuo 129 278,3 tūkst. Eur iki 180 679,7 tūkst. Eur, t. y. 39,8 proc. Bendrosios išlaidos per tą patį laikotarpį padidėjo nuo 104 310,7 tūkst. Eur iki 156 771,9 tūkst. Eur arba 50,3 proc. (41 lentelė) (R108). Dėl sparčiau didėjančių išlaidų už bendrąsias pajamas 2013–2014 m. bendrasis pelnas sumažėjo nuo 24,97 mln. Eur iki 23,90 mln. Eur, t. y. 4,3 proc.

41 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančių žuvininkystės produktų perdirbimo įmonių ekonominiai rodikliai, Eur

Eil. Nr.	Produkcijos pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Įmonėje pagamintų žuvų produktų ir suteiktų paslaugų, susijusių su žuvų perdirbimu, pardavimų apyvarta – bendrosios pajamos	129 278 267	180 679 738	–
2.	Bendrosios išlaidos	104 310 704	156 771 895	–

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

RRŽRVVG įmonės didina gamybos apimtį, pasiekusios aukštą gamybos ir ekonominį efektyvumą, sėkmingai sprendžia vietos gyventojų užimtumo ir socialinių poreikių tenkinimo problemas. 2013–2015 m. darbuotojų skaičius padidėjo nuo 782 iki 785 asmenų. Jų skaičiuje dominuoja moterys, kas labai aktualu kaimo vietovėse, jos 2015 m. sudarė 69,2 proc. bendro dirbančiųjų skaičiaus. Įmonėse suformuota optimali dirbančiųjų demografinė struktūra. Tarp vyrų 25–49 amžiaus dirbantieji sudarė 58,3 proc., 15–24 amžiaus grupės darbuotojai – 27,3 proc. Tik 35 dirbantieji vyrai buvo 50–64 amžiaus grupėje. Tarp moterų taip pat dominavo 15–24, 25–49 m. amžiaus darbuotojos. Jos sudarė 73,8 proc. nuo bendro dirbančiųjų moterų skaičiaus (42 lentelė) (R109).

42 lentelė. RRŽRVVG teritorijoje veikiančiose žuvininkystės produktų perdirbimo įmonėse dirbančiųjų skaičius pagal amžių ir lytį 2013-2015 m.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Raseinių r. sav.		
		2013 m.	2014 m.	2015 m.
1.	Darbuotojų skaičius viso:	782	769	785
1.1.	Vyrai	224	232	242
1.2.	Moterys	558	537	543
2.	Pagrindinėje darbovietėje darbuotojų skaičius viso:	771	759	772
2.1.	Vyrai	220	230	240
2.2.	Moterys	551	529	532

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2016-05-25 raštas Nr. IS-4481.

RRŽRVVG teritorijoje be akvakultūros ir perdirbimo sektoriaus veikia ir žuvininkystės turizmas. Kaimo turizmo sodyba „Karpynė“ iš UAB „Raseinių žuvininkystė“ nuomuojamuose 17,3 ha ploto tvenkiniuose vykdo pramoginę žvejybą. Be karpių tvenkiniuose yra upėtakių, karosų, lydekų ir kitokių žuvų. Sodyboje veikia žuvies restoranas „Karpynė“. Restoranas siūlo didelį ne tik karpių ir kitų šviežių žuvų, bet ir kiaulienos, jautienos, paukštienos, avienos, bulvių ir miltinių patiekalų pasirinkimą. „Klėtyje“ veikia sporto klubas, baseinas su kaskadomis ir povandeninėmis srovėmis, šilta sūkurinė vonia, masažinis baseinas, sauna, garinė pirtis, treniruoklių salė, boulingas. Vasarą veikia atviras baseinas, yra valtys ir vandens dviračiai, vaikų žaidimo aikštelė.

Svečiai apgyvendinami rąstiniuose nameliuose ir komfortiškai įrengtuose viešbučio „Klėtis“ kambariuose. Sodyboje rengiami seminarai, posėdžių salėse – prezentacijos. Ūkyje auginamos daržovės, t. y. morkos, svogūnai, burokėliai, pomidorai, salotos, kurių dalis sunaudojama restorane, o didžioji dalis parduodama UAB „Norvelitai“. Bendrovė 52,8 ha plote, kurį nuomoja iš gyventojų, dar augina ir grūdines kultūras, gauta produkcija neparduodama, bet sunaudojama savo reikmėms (žuvų šėrimui).

ŽRVVG teritorijos žuvininkystės sektoriaus įmonių situacija, jos atitiktis ŽRVVG teritorijos vizijai. ŽRVVG teritorijoje svarbus vaidmuo tenka žuvininkystės sektoriui ir ekonomine, ir socialine prasme. Šiame sektoriuje kuriama didelė pridėtinė vertė ir įdarbinami vietos gyventojai. UAB „Norvelita“ (žuvies perdirbimas) gamina žuvies maisto produktus vidaus ir tarptautinei rinkai ir 2015 m. įdarbino 785 gyventojus. Žuvų auginimas akvakultūros tvenkiniuose turi ilgametę patirtį ir galias tradicijas. Tvenkinių žuvininkystė šiuo metu yra pagrindinė vidaus vandenų žuvininkystės sritis. RRŽRVVG teritorijos akvakultūros įmonėse pasiekti ženklūs pasiekimai, vykdant akvakultūros produkcijos gamybą, sudarant dirbantiems palankias darbo ir pragyvenimo sąlygas. Tvenkinių žuvininkystės plėtros problemos paskutiniu metu mažai keitėsi. Išliko besitęsiantis neaiškumas dėl žemės nuosavybės po tvenkiniais ir saugykloomis, nesisprendžia tvenkinių vandens saugyklų statuso pakeitimo klausimas. Norint didinti akvakultūros produktų gamybos efektyvumą, reikalinga atlikti įmonių modernizavimą, vandens padavimo ir numetimo sistemų rekonstrukciją, naujų technologijų diegimą, asortimento didinimą, ypač ekologiškos produkcijos gamybą, plėtoti žuvų selekcijos darbus, teikiant prioritetą lietuviškai karpių veislei. Žuvininkystės ir akvakultūros produktų pridėtinės vertės didinimui ženkliai įtaką turėtų padaryti numatomos investicijos į pirminį perdirbimą ir paskesni perdirbimą, didinant galutinio produkto vertę.

2015 m. UAB „Raseinių žuvininkystė“ dirbo 43 darbuotojai, RRŽRVVG teritorijoje gyvena jų šeimos nariai. RRŽRVVG teritorijos gyventojams aktualia problema išlieka vietinės infrastruktūros tvarkymas, kuris įtakotų nuvykimo į darbą sąlygas, darbuotojų saugumą, laisvalaikio užimtumą. Kita svarbi problema – trūksta kvalifikuotų žuvininkystės specialistų, naujai priimtus darbuotojus dirbti apmoko senieji darbuotojai.

Gyventojai pageidauja, kad RRŽRVVG teritorijoje gerėtų ekonominė būklė. Jie nori, kad būtų vykdomos investicijos ir didinamas gamybos efektyvumas, didėtų našumas ir darbo užmokestis. Jie pageidauja įvairinti ekonomines veiklas, kad būtų kuriamos naujos darbo vietos, remiamas privatus verslas. Gyventojai nori, kad būtų didinamas produkcijos gamintojų konkurencingumas, sugebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių rinkos sąlygų. RRŽRVVG teritorijos žuvininkystės sektoriaus situaciją atitinka VPS numatyta vizija – *„tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas“* ir VPS numatytos įgyvendinti priemonės dalinai prisidės prie minėtų problemų sprendimo ir gyventojų poreikių tenkinimo.

2.6.	Papildoma informacija
------	-----------------------

3. ŽRVVG teritorijos SSGG		
3.1.	Stiprybės	Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.1.1.	Gera geografinė padėtis, rajonas yra beveik pačiame Lietuvos centre, palankios sąlygos ekonominei, socialinei plėtrai.	R1, , R3, R4, , R8, R15
3.1.2.	Išplėtotas magistralinių kelių ir geležinkelių tinklas, patogi infrastruktūra užaugintoms žuvims realizuoti, verslų plėtrai.	R5, R9, R21, R61
3.1.3.	Ilgametės žuvų veisimo ir auginimo tvenkiniuose tradicijos bei darbuotojų patirtis.	, R77, R82, R86
3.1.4.	Išplėtotas ekologinis akvakultūros produktų auginimo būdas.	R83, R84, R104
3.1.5.	Žuvininkystės sektorius kuria darbo vietas.	R66, , , R86, R96,
3.1.6.	Platus akvakultūros tvenkiniuose auginamų žuvų asortimentas ir aukštas žuvininkystės sektoriaus produktyvumas.	R87, R88, R89, R90, R92, R94, R95, R106, R107
3.1.7.	Stabili eksporto rinka.	R78, R91, R93
3.2.	Silpnybės	Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.2.1.	Labai sparčiai mažėjantis gyventojų skaičius.	R26, R27, R28, R29
3.2.2.	Mažėjantis jaunų žmonių skaičius.	R37
3.2.3.	Senstanti bendruomenė – aukštas senatvės koeficientas.	R45
3.2.4.	Mažiausias apskrityje užimtų gyventojų ir didžiausias ekonomiškai neaktyvių gyventojų procentinis santykis, darbo jėga neatitinka darbo rinkos kvalifikacinių reikalavimų.	R47, R48, R49, R50, R51, R53
3.2.5.	Mažėjantis veikiančių ūkio subjektų skaičius, žemas verslumo lygis.	R56, R57, R59, R60
3.2.6.	Maži natūralių vandenių išteklių plotai.	R10, R13
3.2.7.	Didelė akvakultūros įmonių priklausomybė nuo energetinių išteklių.	R103

3.2.8.	Akvakultūros įmonėse mažai išplėtotą pridėtinės vertės kūrimo grandinę, trūksta produktų perdirbimo ir sandėliavimo infrastruktūros.	R98, R99
3.2.9.	Tvenkinių akvakultūroje veikla ir pajamos yra sezoninės ir priklauso nuo gamtos sąlygų ir tvenkinių būklės.	R100
3.2.10.	Žuviesių paukščių ir gyvūnų daroma žala žuvų ištekliams akvakultūros versle.	R101, R102
3.3.	Galimybės	
3.3.1.	Panaudojant ES paramą, skatinti žuvininkystės krypties smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą RRŽRVVG teritorijoje, kuriant naujas darbo vietas, gerinant infrastruktūrą.	
3.3.2.	Kylant aukštiems darbuotojų kvalifikaciniams reikalavimams Lietuvoje, skatinti žuvininkystės sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą.	
3.3.3.	Panaudojant užsienio patirtį diegiant inovacijas, didinti žuvininkystės sektoriaus įmonių efektyvumą ir konkurencingumą RRŽRVVG teritorijoje.	
3.3.4.	Panaudojant ES paramą, kurti ir plėtoti akvakultūros žuvininkystės produktų perdirbimą, didinant pridėtinę vertę ir kuriant darbo vietas RRŽRVVG teritorijoje.	
3.3.5.	Panaudojant užsienio patirtį, didinti akvakultūros sektoriaus produktyvumą akvakultūros tvenkiniuose.	
3.3.6.	Panaudojant šalies patirtį, gerinti socialinę gerovę, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje.	
3.4.	Grėsmės	
3.4.1.	Kvalifikuotos darbo jėgos emigracija Lietuvoje mažina RRŽRVVG teritorijos ekonominį potencialą ir plėtrą.	
3.4.2.	Darbo rinkos poreikių neatitinkantis žuvininkystės specialistų parengimas Lietuvoje įtakos RRŽRVVG teritorijos kvalifikuotos darbo jėgos mažėjimą ir žuvininkystės verslo plėtros galimybes.	
3.4.3.	Galimi žuvų susirgimai infekcinėmis ir invazinėmis ligomis (taip pat ir paukščių platinamomis) kelia grėsmę RRŽRVVG teritorijos žuvininkystės verslo plėtrai.	
3.4.4.	Konkurencijos vidaus ir tarptautinėse rinkose didėjimas.	
3.4.5.	Kintantys verslo ir visuomenės poreikiai tvarkant infrastruktūrą įtakoja RRŽRVVG teritorijos infrastruktūros pritaikymą ir atitiktį šalies lygmeniui.	

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka				
Eil. Nr.	ŽRVVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas žvejybos ir akvakultūros srityje (prioritetine tvarka)	Poreikį pagrindžiantys ŽRVVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)	Sąsaja su Veiksmų programos 2014–2020 m. ES žvejybos ir akvakultūros sektoriaus nustatytais poreikiais	Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų
4.1.	Ekonominės plėtros skatinimas RRŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją.	3.1.1., 3.1.2., 3.1.3., 3.1.4., 3.1.5.,, 3.1.7., 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6., 3.2.7., 3.2.8., 3.2.9., 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.5., 3.4.1., 3.4.2., 3.4.3., 3.4.4.	7.1.Ž, 7.2.Ž	Taip
4.2.	Žvejybos ir akvakultūros infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje.	3.1.2., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.6., 3.4.5.	7.3.Ž	Taip

II DALIS. KOKIE MŪŠŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):		Sąsaja su ŽRVG teritorijos poreikiais
5.1.1.	I prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę		
		Kodai	
5.1.1.1.	Priemonė: Produktyvios investicijos į akvakultūrą	BIVP-AKVA-1	4.1.
5.1.1.2.	Priemonė: Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas	BIVP-AKVA-3	4.1.
5.1.1.3.	Priemonė: Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas	BIVP-AKVA-7	4.1.
5.1.1.4.	Priemonė: Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams	BIVP-AKVA-SAVA-1	4.2.

6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su prioritetais bei tikslinėmis sritimis, EJRŽF konkrečiais tikslais ir uždaviniais							
6.1. EJRŽF dalis: VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su EJRŽF konkrečiais tikslais ir uždaviniais							
	EJRŽF prioritetai ir konkretūs tikslai ir uždaviniai						
	6.1.1.Ž	6.1.2.Ž	6.2.1.Ž	6.2.2.Ž	6.2.3.Ž	6.3.1.Ž	6.3.2.Ž
I VPS prioritetas: Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę							
Priemonė: Produktyvios investicijos į akvakultūrą	x						
Priemonė: Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas		x					
Priemonė: Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas			x				
Priemonė: Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams							x

7. VPS sąsaja su ŽRVVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS							
Strateginio dokumento pavadinimas	VPS sąsajos pagrindimas						
7.1. ŽRVVG teritorijos savivaldybės (-ių) plėtros strateginis (-iai) planas (-ai)	<p>Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas numato Raseinių r. savivaldybės teritorijos plėtros prioritetus, tikslus, priemones šiai strategijai įgyvendinti bei įgyvendinimo etapus. Vizijoje siekiama, kad kraštas bus modernus Rytų ir Vidurio Europos piligrimystės centras, patogus ir saugus gyventi, viliojantis svečiuotis, patrauklus investuoti. VPS turi sąsają su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu, jį atitinka bei papildo, kadangi ji skirta RRŽRVVG teritorijai, t. y. visai Raseinių rajono savivaldybės teritorijai. VPS vizijoje yra numatyta, kad tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogiai ir saugiai gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas. Vizijai pasiekti VPS yra numatytas prioritetas, priemonės, kurios papildo minėto strateginio plano prioritetų, priemonių tikslus, uždavinius bei siekiamus rezultatus. VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ 1.1., 1.2., 1.3., 1.4. priemonės atitinka ir papildo Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano III prioriteto „Piligriminio turizmo, verslo ir pramonės plėtrai palankios aplinkos formavimas“ 3.1.1.1. priemonę bei II prioriteto „Gyvenimo kokybė ir saugumas“ 2.6.1.1., 2.6.1.2., 2.6.2.1. priemones:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">VPS sąsaja su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu prioritetų, priemonių lygiu:</th> </tr> <tr> <th style="text-align: center;">Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas</th> <th style="text-align: center;">Vietos plėtros strategija</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>Prioritetas 2. Gyvenimo kokybė ir saugumas.</p> <p>Priemonė 2.6.1.1. Remti vietos veiklos grupės ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės strategijų įgyvendinimą.</p> <p>Priemonė 2.6.1.2. Remti bendruomenių organizacijų ir kitų NVO veiklą rajone.</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p> </td> </tr> </tbody> </table>	VPS sąsaja su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu prioritetų, priemonių lygiu:		Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas	Vietos plėtros strategija	<p>Prioritetas 2. Gyvenimo kokybė ir saugumas.</p> <p>Priemonė 2.6.1.1. Remti vietos veiklos grupės ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės strategijų įgyvendinimą.</p> <p>Priemonė 2.6.1.2. Remti bendruomenių organizacijų ir kitų NVO veiklą rajone.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p>
VPS sąsaja su Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginiu planu prioritetų, priemonių lygiu:							
Raseinių rajono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginis planas	Vietos plėtros strategija						
<p>Prioritetas 2. Gyvenimo kokybė ir saugumas.</p> <p>Priemonė 2.6.1.1. Remti vietos veiklos grupės ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupės strategijų įgyvendinimą.</p> <p>Priemonė 2.6.1.2. Remti bendruomenių organizacijų ir kitų NVO veiklą rajone.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p>						

		<p>Priemonė 2.6.2.1. Miestelių ir kaimų bendruomeninės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas (Kaulakių k. Pagojukų sen., Nemakščiai, Ariogalos miesto, Viduklės miestelio ir kt. pagal poreikį).</p> <p>Prioritetas 3. Piligriminio turizmo, verslo ir pramonės plėtrai palankios aplinkos formavimas.</p> <p>Priemonė 3.1.1.1. Sutvarkyti ir įrengti rekreacines teritorijas, viešąsias erdves, kempingus (Raseinių m. parką, viešąsias zonas prie Prabaudos tvenkinio (Raseinių m.), prie Dubysos upės (Ariogalos m.), paplūdimius Daugodų k., Ariogalos m., prie Dubysos upės, prie Sujainių tvenkinio, buvusį karjerą Zbaro k. ir kt. pagal poreikį).</p>	<p>1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.</p> <p>1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.</p>
<p>Įgyvendinta VPS ir pasiekti rezultatai prisidės prie Raseinių rajono plėtros.</p>			
7.2.	<p>ŽRVVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas</p>	<p>Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. 1, pakeistas Kauno regiono plėtros tarybos 2014 m. rugsėjo 23 d. sprendimu Nr. 51/2S-30. VPS atitinka ir papildo Kauno regiono plėtros planą, kuris apima Kauno miesto bei rajono, Kėdainių, Kaišiadorių, Prienų, Raseinių, Jonavos rajonų ir Birštono savivaldybių plėtros perspektyvas. Regiono plėtros plano vizija siekia, kad Kauno regionas – modernus Lietuvos bei Rytų ir Vidurio Europos ekonomikos regionas, mokslo, aukštųjų ir informacinių technologijų, kultūros bei turizmo traukos centras su puikiai išvystyta tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūra, jame gyvena nuolat besimokanti, versli, sveika ir saugi bendruomenė. Plane numatyti plėtros prioritetai, tikslai, priemonės vizijai įgyvendinti. Kauno regiono plėtros plane iki 2020 metų, kaip ir VPS, numatoma sumažinti nedarbo lygį, infrastruktūros sutvarkymą, vietos gyventojams paslaugų gerinimą ir kt. VPS vizijoje siekiama, kad tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas. Vizijai pasiekti VPS yra numatytas prioritetas, priemonės, kurios papildo minėto strateginio plano prioritetų, priemonių tikslus, uždavinius bei siekiamus rezultatus.</p> <p>VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ 1.1., 1.2. priemonės atitinka ir papildo Kauno regiono plėtros plano iki 2020 metų I prioriteto „Pažangi ekonomika, apimanti verslo, moderniosios pramonės, inovacijų, turizmo ir transporto infrastruktūros plėtrą“ 1.2.1.1.</p>	

		<p>priemonę bei II prioriteto „Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą“ 2.6.2.2. priemonę.</p> <p>VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ 1.3., 1.4. priemonės atitinka ir papildo Kauno regiono plėtros plano iki 2020 metų II prioriteto „Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą“ 2.5.2.2. priemonę:</p> <table border="1" data-bbox="517 451 2143 1198"> <tr> <th colspan="2" data-bbox="517 451 2143 536">VPS sąsaja su Kauno regiono plėtros planu iki 2020 metų prioritetų, priemonių lygiu:</th> </tr> <tr> <th data-bbox="517 536 1310 620">Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų</th> <th data-bbox="1310 536 2143 620">Vietos plėtros strategija</th> </tr> <tr> <td data-bbox="517 620 1310 1198"> <p>1 Prioritetas. Pažangi ekonomika, apimanti verslo, moderniosios pramonės, inovacijų, turizmo ir transporto infrastruktūros plėtrą.</p> <p>1.2.1.1. priemonė. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programos įgyvendinimas ir periodinis jos atnaujinimas.</p> <p>2 Prioritetas. Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą.</p> <p>2.5.2.2. priemonė. Naujų inovatyvių vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvų, nukreiptų į gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimą, skatinimas.</p> <p>2.6.2.2. priemonė. Paslaugų verslų ir kitų ne žemės ūkio verslų plėtra kaimo vietovėse.</p> </td> <td data-bbox="1310 620 2143 1198"> <p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p> <p>1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.</p> <p>1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.</p> </td> </tr> </table> <p>RRŽRVVG, vadovaudamasi taisyklių reikalavimais, vietos plėtros strategiją 2016–08–22 Regionų plėtros tarybai pateikė raštu. Pastabų dėl VPS RRŽRVVG iš Regionų plėtros tarybos negavo.</p> <p>Įgyvendinta VPS ir pasiekti rezultatai prisidės prie Kauno regiono plėtros.</p>	VPS sąsaja su Kauno regiono plėtros planu iki 2020 metų prioritetų, priemonių lygiu:		Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų	Vietos plėtros strategija	<p>1 Prioritetas. Pažangi ekonomika, apimanti verslo, moderniosios pramonės, inovacijų, turizmo ir transporto infrastruktūros plėtrą.</p> <p>1.2.1.1. priemonė. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programos įgyvendinimas ir periodinis jos atnaujinimas.</p> <p>2 Prioritetas. Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą.</p> <p>2.5.2.2. priemonė. Naujų inovatyvių vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvų, nukreiptų į gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimą, skatinimas.</p> <p>2.6.2.2. priemonė. Paslaugų verslų ir kitų ne žemės ūkio verslų plėtra kaimo vietovėse.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p> <p>1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.</p> <p>1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.</p>
VPS sąsaja su Kauno regiono plėtros planu iki 2020 metų prioritetų, priemonių lygiu:								
Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų	Vietos plėtros strategija							
<p>1 Prioritetas. Pažangi ekonomika, apimanti verslo, moderniosios pramonės, inovacijų, turizmo ir transporto infrastruktūros plėtrą.</p> <p>1.2.1.1. priemonė. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programos įgyvendinimas ir periodinis jos atnaujinimas.</p> <p>2 Prioritetas. Gyvenimo kokybė, apimanti žmogiškuosius išteklius ir viešąsias paslaugas ir viešąją infrastruktūrą.</p> <p>2.5.2.2. priemonė. Naujų inovatyvių vietos gyventojų bendruomenės iniciatyvų, nukreiptų į gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimą, skatinimas.</p> <p>2.6.2.2. priemonė. Paslaugų verslų ir kitų ne žemės ūkio verslų plėtra kaimo vietovėse.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p> <p>1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.</p> <p>1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.</p>							
7.3.	ESBJRS	<p>ES Baltijos jūros regiono strategija yra pirmasis vidaus dokumentas Europos Sąjungoje. Strategija įgyvendinama aštuoniose Europos Sąjungos šalių teritorijose aplink Baltijos jūrą, kur gyvena 85 milijonai žmonių. Švedija, Danija, Estija,</p>						

		<p>Suomija, Vokietija, Latvija, Lietuva ir Lenkija – aštuonios valstybės, turinčios daug bendrų požymių ir iššūkių. Nei viena valstybė negali įveikti regioninių iššūkių savaime, dėl šios priežasties šalys stengiasi suvienyti savo energiją ir dirbti kartu, kad pasiektų svarbiausių tikslų – išsaugoti jūrą, suvienyti regioną ir puoselėti žmonių gerovę.</p> <p>Lietuva kartu su kitomis šalimis įgyvendina veiksmų planą <i>trijose prioritetinėse srityse</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Siekiant stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuotą su Suomija ir Švedija, Lietuva yra atsakinga už bendradarbiavimą bei veiksmų plano sudarymą, stiprinant bendrą kaimo plėtros procesą); ▪ Siekiant pagerinti vidaus ir išorės transporto sąsajas (suderintas su Švedija); ▪ Siekiant sumažinti tarpvalstybinį nusikalstamumą ir jo daromą žalą (suderintą su Suomija). <p>VPS siejasi su ESBJRS tikslais ir uždaviniais šiais aspektais:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiek ESBJRS, tiek VPS siekia darnaus vystymosi regiono vietovėse; • tiek ESBJRS, tiek VPS siekiama stiprinti žuvininkystės sektoriaus konkurencingumą, gerinti gyvenimo kokybę, orientuojantis į didesnę užimtumą ir socialinę įtrauktį, kuriant naujas darbo vietas; • tiek ESBJRS, tiek VPS siekiama jaunimo įtraukimo į RRŽRVVG plėtrą, taip pat skatinamas bendradarbiavimas bei inovacijos. <p>VPS numatytas prioritetas „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ ir jo priemonės: 1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą; 1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas; 1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas; 1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams bei jų įgyvendinimo būdai visiškai atitinka 1–ąją veiksmų plano prioritetinę sritį.</p>
7.4.	Viensektorė (-ės) kaimo vietovių vietos plėtros strategija (-os) (taikoma, kai tokia (-ios) viensektorė (-ės) vietos plėtros strategija (-os) yra patvirtinta (-	<p>2016 m. patvirtintoje Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategijoje numatyta teritorijos vizija iki 2023 m. „Raseinių VVG teritorija – ekonomiškai stiprėjantis kraštas su išvystytais inovatyviais verslais, išplėtotą vietovės infrastruktūra, pritaikyta kultūros, turizmo ir vietos gyventojų poreikiams, aktyviomis bendruomenėmis, kurios sugeba spręsti socialines ir ekonomines gyventojų problemas“. Minėtoje strategijoje numatyti plėtros prioritetai, tikslai, priemonės vizijai įgyvendinti. Joje numatoma sumažinti nedarbo lygį, infrastruktūros sutvarkymą, vietos gyventojams paslaugų gerinimą ir kt. VPS vizijoje siekiama, kad tai modernus ir patrauklus, konkurencingas žuvininkystės regionas, gaminantis ir perdirbantis aukštos kokybės žuvininkystės produkciją vietos ir užsienio rinkai. Tai vietovė, kuri traukia vietos ir užsienio turistus, patogi ir saugi gyventi, užtikrinanti geras žuvininkystės sektoriaus darbuotojų ir bendruomenės narių gyvenimo sąlygas. Vizijai pasiekti VPS yra numatyti prioritetai, priemonės, kurios papildo minėto strateginio plano prioritetų, priemonių tikslus, uždavinius bei siekiamus rezultatus.</p>

os) ŽRVVG teritorijoje)	<p>VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ 1.1., 1.2. priemonės atitinka ir papildo Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategijos I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį“ 1.1., 1.2., 1.3. priemones.</p> <p>VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ 1.3., 1.4. priemonės atitinka ir papildo Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategijos II prioriteto „Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą“ 2.1., 2.2. priemones:</p>
VPS sąsaja su Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategija prioritetų, priemonių lygiu:	
VPS	Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ teritorijos 2015–2023 m. vietos plėtros strategija
<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą.</p> <p>1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas.</p> <p>1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.</p> <p>1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.</p>	<p>I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas, kuriant ir plėtojant verslus, darbo vietas ir didinant socialinę įtrauktį.</p> <p>1.1. Priemonė. Ūkio ir verslo plėtra.</p> <p>1.2. Priemonė. Bendradarbiavimas.</p> <p>II prioritetas. Skatinti vietos gyventojų bendruomeniškumą, ugdant jų gebėjimus, puoselėjant krašto tradicijas, gerinant mažąją infrastruktūrą.</p> <p>2.1. Priemonė. Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse.</p> <p>2.2. Priemonė. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas (kai mokymai susiję su VPS priemonėmis).</p> <p>2.3. Priemonė. Kultūros savitumo išsaugojimas, tradicijų tęstinumas.</p>

		<p>Įgyvendinta VPS ir pasiekti rezultatai prisidės prie Raseinių rajono plėtros.</p> <p>RRŽRVVG, įvertindama dvigubo finansavimo galimybę ir siekdama to išvengti, kiekvieno kvietimo teikti paraiškas vietos projektams metu rengs VPS vietos projektų įgyvendinimo ir administravimo taisykles, kuriose numatys vieną iš tinkamumo sąlygų, t. y. pateikti Raseinių rajono vietos veiklos grupės „Raseinių krašto bendrijos“ raštą apie tai, ar šis projektas nėra finansuojamas pagal minėtą vietos veiklos grupės strategiją. Projektų įgyvendinimo metu RRŽRVVG atliks patikras vietos projektų įgyvendinimo vietose ir tikrins projektų faktiškai atliktas investicijas, tokiu būdu siekiant išvengti dvigubo finansavimo.</p>
--	--	---

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	
LEADER metodo principai	
8.1.	Teritorinis principas:
8.1.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>Teritorinio principo įgyvendinimui svarbus RRŽRVVG veiklos teritorijos pasirinkimo pagrindimas. RRŽRVVG teritorija sutampa su administracinėmis Raseinių rajono savivaldybės ribomis ir geografiškai, ekonomiškai, teritoriniu–administraciniu, socialiniu ir kultūriniu požiūriu yra vientisa. Rengiant VPS tai leido efektyviau derinti veiklas su vietos valdžios atstovais, verslo ir pilietinės visuomenės atstovais, užtikrino ilgalaikei vietos plėtrai svarbių problemų sprendimą ir vietos išteklių racionalų naudojimą.</p> <p>RRŽRVVG rengdama VPS ir taikydama teritorinį principą, atliko išsamią RRŽRVVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos analizę, padėjusią išsiaiškinti vietos išteklius, išskirtinumą, identitetą. Atlikta gyventojų poreikių analizė, naudojant analitinį tyrimą, ir fokusuotų grupių interviu. RRŽRVVG teritorijoje 2016 m. liepos–rūgpjūčio mėn. buvo vykdomos apklausos, 2016 m. liepos–rūgpjūčio mėn. mokymai bei susitikimai su vietos valdžios atstovais, verslo ir pilietinės visuomenės atstovais. Ši analizė leido nustatyti svarbiausias plėtros problemas, jų sprendimo būdus, bendruomenės bendrą požiūrį į ilgalaikei RRŽRVVG teritorijos plėtrą.</p> <p><i>Teritorinio principo, užtikrinančio ilgalaikei vietos plėtrai svarbių problemų sprendimą ir vietos išteklių racionalų naudojimą, laikymasis.</i> Siekdama darnaus RRŽRVVG teritorijos vystymo, telkė ir skatino gyventojus dalyvauti VPS rengime. Analizavo VVG teritorijos gyventojų poreikius, parengė teritorijos SSGG, numatė VPS prioritetus, priemones gyventojų problemoms spręsti.</p> <p><i>Nustatant ŽRVVG teritorijos socialinių ryšių, bendros istorijos, išskirtinumo ir identiteto įtaką vietos bendruomenės bendram požiūriui į ilgalaikei ŽRVVG teritorijos plėtrą.</i> Atliekant teritorijos situacijos analizę bei siekiant atskleisti RRŽRVVG teritorijos ypatumus, vietos gyventojų buvo prašoma pateikti informaciją apie išskirtinius bruožus, kraštovaizdį, identitetą, saugomas teritorijas, kultūros paveldo objektus, socialinę, ekonominę, situaciją, galimus vietos plėtros svarbių problemų sprendimus ir galimybes racionaliai panaudoti vietos išteklius.</p> <p><i>Vietos bendruomenės susitelkimas bendriems tikslams 2014–2020 m. laikotarpiu.</i> Siekiant sutelkti vietos bendruomenės bendriems tikslams 2015–2020 m. laikotarpiu, buvo organizuoti susitikimai su vietos gyventojais, bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis, jaunimo atstovais, savivaldybės specialistais, verslininkais. Susitikimų metu buvo aptariamose projektų idėjos, jų įgyvendinimas, planuojant RRŽRVVG teritorijos plėtrą. Vietos bendruomenės nuo 2016 m. liepos mėn. iki rugpjūčio mėn. aktyviai dalyvavo RRŽRVVG susitikimuose, diskusijose su vietos valdžia, gyventojais, verslininkais bei pilietine visuomene, siūlydamos VPS skatinti verslo plėtrą, vietos gyventojų užimtumą, darbo vietų kūrimą.</p> <p>Visi RRŽRVVG teritorijos duomenys, jos išskirtinumas, identitetas, socialinė, ekonominė analizė, gamtos išteklių atlikta analizė ir vietos gyventojų poreikiai pateikti VPS analizės dalyse, bendri ilgalaikiai tikslai numatyti vizijoje, jų sprendimo būdai – prioritetuose, priemonėse.</p>
8.1.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS:

	<p>RRŽRVVG jau turi patirtį, įgyvendinant 2009–2013 m. vietos plėtros strategiją, ir, suprasdama teritorinio principo taikymo svarbą, įgyvendindama VPS skatins išryškinti teritorinį išskirtinumą, vietos interesų grupių bendradarbiavimą, skatins projektus, kurie galėtų išnaudoti esamus išteklius RRŽRVVG teritorijoje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>užtikrinti vietos išteklių tinkamą panaudojimą, vietos interesų grupių bendradarbiavimą ir veikimą kartu, užtikrinant integruotą RRŽRVVG teritorijos plėtrą</i>, bus skatinamas bendradarbiavimas, tinklaveika, plėtojamos vietos iniciatyvos, diegiamos inovacijos. VPS įgyvendinimo sėkmė priklausys nuo to, kiek aktyviai į šį procesą įsitraukia vietos gyventojai, todėl RRŽRVVG skatins jų bendradarbiavimą, veikimą kartu, užtikrinant integruotą RRŽRVVG teritorijos plėtrą. Įgyvendinant VPS priemones, bus skatinamas pareiškėjų bendradarbiavimas kartu, vykdomos potencialių pareiškėjų konsultacijos, vidaus ir tarptautinės partnerystės ryšių plėtra, vietos gyventojų, ypač jaunimo, aktyvinimas, telkiant juos bendriems tikslams įgyvendinti, vietos ištekliams panaudoti, NVO, verslo ir valdžios atstovų bendros veiklos apjungimą ir problemų sprendimą, užtikrinant darnią plėtrą teritoriniu požiūriu. Ryšiai tarp galimų vietos projektų partnerių, vietos projektuose keliami bendri tikslai geriau prisidės prie VPS tikslinių sričių, paskatins vietos gyventojus stiprinti atsakomybę bei sudarys palankesnes sąlygas vystyti vietoves. – <i>užtikrinti RRŽRVVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą</i>: RRŽRVVG teritorijos išskirtinumą atskleidžia išpūdingi draustiniai ir kultūros paveldas, ypač Dubysos ir dalis Tytuvėnų regioninio parko, vaizdingas Dubysos slėnis gerai tinka pramoginiams tikslams ir pažintiniam turizmui, upė gali būti naudojama vandens turizmui. Miškingumu nepasizymintis kraštas medžioklės verslą iškeitė į žvejybą – daugelyje vietų įrengti dideli ir šiuo metu eksploatuojami žuvininkystės tvenkiniai. Raseinių r. sav. teritorijoje nėra stambių industrinių objektų, didžiąją teritorijos dalį užima dirbamos žemės ir ganyklos ir vyrauja kaimo verslai. Įgyvendinant VPS pasirinkti prioritetai ir priemonės turės tiesioginės įtakos RRŽRVVG teritorijos išskirtinumui, bus įgyvendinami vietos projektai, skirti žuvininkystės regiono ekonominei ir socialinei plėtrai. Įgyvendinant VPS I prioriteto „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“ priemonės: 1.1. priemonę. Produktyvios investicijos į akvakultūrą; 1.2. priemonę. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas; 1.3. priemonę. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas; 1.4. priemonę. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams bus išnaudotas teritorijos išskirtinumas, pranašumas, sudarant galimybę įvairinti ir gerinti ekonominę veiklą, didinti vietos įmonių konkurencingumą, rinkų paiešką, didinti gyventojų užimtumą, kurti darbo vietas, papildomus pajamų šaltinius. – <i>RRŽRVVG teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimą, kuriuo bus tiesiogiai siekiama, įgyvendinant VPS priemones</i>. RRŽRVVG teritorijos patrauklumą bei jos ateitį užtikrins teritorijos ekonominis augimas, verslų kūrimas ir įvairinimas, darbo vietų kūrimas ir pajamų užtikrinimas vietos gyventojams, kas sudarys pridėtinės vertės kūrimą minėtoje teritorijoje. RRŽRVVG įvertindama tai, VPS prioritetų, priemonių tikslų įgyvendinimą numato teritoriniu principu, kad minėta nauda ir pridėtinės vertės kūrimas būtų užtikrintas visoje RRŽRVVG. RRŽRVVG skatins visos teritorijos potencialius pareiškėjus teikti novatoriškus projektus, panaudojant vietos išteklius, teritorijos išskirtinumą, pranašumą, kad vietos projektai tolygiai pasiskirstytų visoje RRŽRVVG teritorijoje ir sukurtų didesnę pridėtinę vertę. Tuo tikslu RRŽRVVG numatys projektų vertinimo kriterijus, už kuriuos bus teikiami didesni balai.
8.2.	„Iš apačios į viršų“ principas:
8.2.1.	principo laikymasis rengiant VPS:

	<p>RRŽRVVG rengė VPS, taikydama metodą „iš apačios į viršų“, ir sudarė galimybes visiems norintiems dalyvauti jos rengime. RRŽRVVG sudarė VPS rengimo planą bei VPS rengimo darbo grupes. Į visus VPS rengimo procesus buvo įtraukiamos bendruomeninės organizacijos, NVO, verslo ir vietos valdžios institucijų atstovai, kiti vietos gyventojai. Jiems buvo sudarytos sąlygos įvertinti esamą teritorijos socialinę, ekonominę, aplinkosauginę situaciją, pateikti savo vertinimus, išsakyti poreikius, siūlymus dėl konkrečių vietovės pokyčių iniciavimo ir priimti galutinius sprendimus, kokius prioritetus ir priemones numatyti VPS.</p> <p>Atliekant RRŽRVVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG, buvo surengti mokymai, kuriuose dalyvavo įvairias interesų grupes atstovaujantys dalyviai: pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai. Mokymų metu buvo analizuojama esama socialinė, ekonominė, aplinkosauginė situacija. Nustatomi vietos gyventojų poreikiai, atliekama anketinė gyventojų poreikių ir situacijos vertinimo apklausa.</p> <p>Nustatant RRŽRVVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus, buvo organizuota vietos gyventojų anketinė apklausa bei surengti susitikimai su pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovais, identifikuojamos aktualiausias strateginės teritorijos plėtros kryptys.</p> <p>VPS darbo grupės, į kurių sudėtį buvo įtraukti 3 skirtingų sektorių atstovai, rengė atvirus posėdžius, konsultavosi su gyventojais. Atliko socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG, atsižvelgiant į vietos gyventojų poreikius, suformavo prioritetų, priemonių, veiklos sričių bei finansavimo šaltinius, įgyvendinimo etapus. VPS projektinis dokumentas, taikant metodą „iš apačios į viršų“, derinamas su vietos gyventojais įvairių susitikimų, RRŽRVVG valdybos posėdžių metu. Galutinis sprendimas dėl VPS buvo priimtas 2016 m. rugpjūčio 19 d. RRŽRVVG narių visuotiniame susirinkime.</p>
8.2.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>Įgyvendindama VPS RRŽRVVG į atskirus VPS įgyvendinimo procesus įtrauks bendruomenines organizacijas, NVO, kitus pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus, vykdydama šią veiklą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. RRŽRVVG aktyvins gyventojus, kad jie dalyvautų kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos rengime. RRŽRVVG organizuos susitikimus, taikant įvairias darbo formas, tokias kaip: grupines diskusijas, informacinius renginius, darbo grupių susitikimus su RRŽRVVG teritorijoje veikiančiomis NVO, valdžios, verslo atstovais, siekiant pristatyti VPS strategijos įgyvendinimo eigą, prioritetus, priemones, kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją ir kt. Kvies visus teikti siūlymus kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijai, minėtos dokumentacijos projektai bus skelbiami viešai interneto svetainėse www.raseiniuzvvg.lt, www.nma.lt. Bus sudarytos sąlygos visiems norintiems išsakyti pastabas, nuomonę (žodžiu ir raštu), į jų nuomonę bus atsižvelgta, atliekamos korektūros, sudarytos sąlygos dalyvauti, priimant sprendimus dėl kvietimų teikti vietos projektus dokumentacijos tvirtinimo; 2. Prieš paskelbiant kvietimus teikti vietos projektų paraiškas, RRŽRVVG organizuos informacinius renginius, viešinant visą reikiamą informaciją pareiškėjams. Bus pristatoma detali informacija apie VPS prioritetų, priemonių, veiklos tikslus, tinkamumo sąlygas pareiškėjams, atrankos kriterijus ir kt. jiems būtina informaciją, kad kuo platesnis pareiškėjų ratas pateiktų vietos projektų paraiškas. RRŽRVVG administracijos darbuotojai teiks konsultacijas paraiškų pildymo klausimais, kad pareiškėjas gautų visą reikiamą informaciją ir galėtų pateikti geresnės kokybės vietos projektų paraiškas. Visą informaciją apie kvietimus teikti vietos projektų paraiškas RRŽRVVG informuos visuomenę interneto svetainėse www.raseiniuzvvg.lt, www.nma.lt, regioninėje spaudoje. 3. Tvirtinant vietos projektus, sprendimą dėl jų finansavimo priims RRŽRVVG valdyba, kuri atstovauja visų sektorių interesams. Atrankos posėdžiuose taip pat dalyvaus

	<p>atstovai iš Nacionalinės mokėjimo agentūros (toliau – NMA), valdybos nariai, projektų vertintojai bei patys pareiškėjai. Pastarieji turės galimybę išreikšti savo nuomonę, įsitikinti projekto atrankos skaidrumu. Informacija apie valdybos priimtus sprendimus dėl vietos projektų atrankos bus viešinama interneto svetainėse: www.raseiniuzvvg.lt, www.nma.lt.</p> <p>4. RRŽRVVG bus atsakinga už VPS įgyvendinimo rezultatus bei VPS stebėseną vykdydys RRŽRVVG valdyba ir visuotinis narių susirinkimas. Valdyba kas metų ketvirtį organizuos stebėsenai skirtus posėdžius ir tvirtins stebėsenos ataskaitas, kurios bus pateikiamos tvirtinti VVG visuotiniam narių susirinkimui su bendra VVG veiklos ataskaita. Su VPS įgyvendinimo rezultatais bei vykdoma stebėseną bus supažindinami visi vietos gyventojai, taikant principą „iš apačios į viršų“, skelbiant informaciją interneto svetainėse www.raseiniuzvvg.lt, www.nma.lt, regioninėje spaudoje, organizuojant susitikimus, konferencijas, į kuriuos bus kviečiami dalyvauti LEADER centro, Žemės ūkio ministerijos, NMA, pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios, spaudos atstovai.</p> <p>5. Įgyvendinant VPS vietos gyventojų aktyvinimo darbą koordinuos RRŽRVVG administracija. Viešųjų ryšių specialistas aktyvins gyventojus ir organizacijas, teiks konsultacijas vietose. VPS įgyvendinimo metu VVG nuolatos bendraus su visų sektorių atstovais, teiks jiems nuolatinės konsultacijas ir metodinę bei techninę pagalbą. Bus organizuojami įvairūs renginiai vietos gyventojams aktyvinti: mokymai, informaciniai renginiai ir kt. Planuojami renginiai pateikiami VPS 10 skyriuje.</p>
8.3.	Partnerystės principas:
8.3.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>VPS rengimo metu RRŽRVVG įgyvendino LEADER metodo partnerystės principą. Rengiant VPS NVO, verslo ir valdžios atstovų partnerystė suvienijo visus suinteresuotuosius subjektus, dalyvaujančius nustatant problemas ir vėliau jas sprendžiant, todėl rengiant VPS, visų pirma, VVG turėjo tikslą sustiprinti partnerystę tarp šių sektorių. Partnerystei stiprinti, vykdė aktyvinimo veiklas: mokymus, dalykinius susitikimus, visuotinio narių, valdybos susirinkimus, į kuriuos kvietė dalyvauti pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus. Bendra veikla rengiant VPS leido išgryninti bendras visiems RRŽRVVG teritorijos sektoriams opiausias problemas, siūlyti idėjas ir inicijuoti bendrus projektus, numatyti VPS viziją, prioritetus, priemones ir kt.</p> <p>VPS rengimo metu partnerystė tarp pilietinės, verslo ir vietos valdžios buvo stiprinama šiomis priemonėmis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2015-12-18 valdyba buvo išrinkta iš 11 narių. Valdyba atstovauja skirtingiems sektoriams. Valdybos struktūroje 45,4 proc. sudaro pilietinės visuomenės atstovai, 27,3 proc. – žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo atstovai ir 27,3 proc. – vietos valdžios atstovai. Valdyboje išlaikyta lyčių proporcija. Moterys sudaro 45,45 proc., vyrai – 54,55 proc. valdybos narių. Jaunimo atstovai valdyboje sudaro 63,64 proc. • Valdyba, kuri atstovauja visų partnerių interesus, susirinkimuose priėmė sprendimus dėl VPS rengimo tvarkos, VPS darbo grupių sudarymo. Buvo sudarytos VPS rengimo darbo grupės iš visų trijų sektorių: pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovų. • Valdyba, kuri atstovauja visų partnerių interesus, susirinkimuose priėmė sprendimą ir patvirtino VPS darbo grupių atliktą ekonominę, socialinę, aplinkosauginę situacijos analizę. • RRŽRVVG, vykdydama gyventojų poreikių tyrimą, atliko anketinę apklausą ir sėkmingai įtraukė pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovus į svarbiausius VPS rengimo etapus – gyventojų poreikių nustatymą, VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių numatymą. • RRŽRVVG patvirtino VPS rengimo darbo grupes, kurias sudaro visų trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – atstovai. Darbo grupių posėdžiuose

	buvo stiprinama visų trijų sektorių partnerystė, siekiant kurti visų interesų pusiausvyrą savyje turinčią VPS, suteikiančią galimybes tarpusavyje bendradarbiauti ir kurti tvarią teritorijos plėtrą.
8.3.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>Įgyvendinant VPS bus laikomasi LEADER metodo partnerystės principo, grindžiant atvirumu, partnerių įtraukimu, skaidrumu, tarpusavio atsakomybe. RRŽRVVG sieks konstruktyviai dirbti su visų sektorių atstovais: pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekiant užtikrinti lanksčią, atvirą ir nediskriminuojančią RRŽRVVG veiklą, ne rečiau kaip kas 3 metus pasikeis mažiausiai 1/3 narių, tačiau ne mažiau kaip po vieną iš kiekvieno – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – sektoriaus atstovą. Taip bus užtikrinta būtina valdybos narių rotacija ir visų trijų sektorių sprendimų priėmimas. • RRŽRVVG organizuos mokymus, susitikimus su potencialiais projektų teikėjais ir vykdytojais, vietos verslininkais, valdžios ir pilietinės visuomenės atstovais. Susitikimų metu bus aptariamasi projektų idėjos, ieškoma bendrų plėtros kryptių ir galimybių pasinaudoti jau turimais ištekliais. Mokymų metu bus suteikiama visa reikalinga informacija vietos projektams rengti ir įgyvendinti. • Į VPS įgyvendinimo stebėseną ir kontrolę bus įtraukiami pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai.
8.4.	Vietos finansavimo ir valdymo principas:
8.4.1.	<p>principo laikymasis rengiant VPS:</p> <p>RRŽRVVG VPS rengimo proceso metu ieškojo būdų, kaip efektyviau taikyti vietos finansavimo ir valdymo principą, mažinančio vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį. RRŽRVVG turi patirties, rengiant ir įgyvendinant 2010–2013 metų vietos plėtros strategiją, todėl iš patirties žinojo, kad finansavimo paklausa dažnai neatitinka pasiūlos. Atsižvelgiant į sukauptą patirtį rengiant VPS, buvo imtasi veiksmų ir priemonių, mažinančių vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį: siekiama palaikyti glaudų ryšį su bendruomeninėmis organizacijomis, verslo valdžios atstovais, skatinant diskusijas apie naujas iniciatyvas, galimas pritaikyti RRŽRVVG teritorijoje. Visų pirma, RRŽRVVG išnagrinėjo Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą, paramos bendruomenės inicijuotoms vietos plėtros strategijoms įgyvendinti tikslus, ES prioritetus, nacionalinius poreikius ir kt. Tuo tikslu RRŽRVVG organizavo mokymus, kurių metu buvo diskutuojama, kad ateinančiame laikotarpyje laukia visiškai nauji iššūkiai RRŽRVVG teritorijoje, įgyvendinant bendruomenės inicijuotas vietos plėtros tikslus:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vertei didinti, darbo vietoms kurti, jaunimui pritraukti ir inovacijoms skatinti visuose žvejybos ir akvakultūros produktų tiekimo grandinės etapuose; – veiklos įvairinimui verslinės žvejybos ar kituose sektoriuose, mokymuisi visą gyvenimą ir darbo vietų kūrimui žvejybos ir akvakultūros regionuose remti; – žvejybos ir akvakultūros regionų aplinkos ištekliams didinti ir juos panaudoti, įskaitant klimato kaitos švelninimo veiksmus; – socialinei gerovei ir kultūros paveldui žvejybos ir akvakultūros regionuose, įskaitant žvejybos, akvakultūros ir jūrinės kultūros paveldą, skatinti; – žvejybos bendruomenių vaidmeniui vykdant vietos plėtrą stiprinti ir vietos žvejybos ištekliams bei jūrų veiklai valdyti. <p>Mokymuose, dalyvaujant visų sektorių atstovams, buvo diskutuota dėl naujų iniciatyvų ir finansavimo galimybių, kviečiami vietos valdžios atstovai, siekiant pasidalinti informacija apie poreikius teritorijoje bei stengiantis pastaruosius išdėstyti pagal prioritetus, ir suderinti savivaldybės ir RRŽRVVG veiksmus šiems poreikiams tenkinti.</p>

	<p>Rengiant VPS RRŽRVVG atlikto anketinę vietos gyventojų apklausą. Apklausoje dalyvavo NVO sektoriaus, vietos valdžios sektoriaus ir verslo sektoriaus respondentai. Anketavimo metu buvo identifikuoti vietos plėtros dalyvių poreikiai (anketinės apklausos ataskaitos RRŽRVVG būstinėje).</p> <p>Siekiant skatinti projektų iniciatorius ir ugdyti vietos bendruomenės pasitikėjimą jų idėjomis, RRŽRVVG organizavo susitikimus su vietos gyventojais, kurių metu buvo kalbama apie naują finansavimo periodą ir naujos VPS rengimą bei buvo surinktos vietos projektų iniciatorių idėjos. Susitikimuose dalyvavo bendruomeninės organizacijos, gyventojai, verslininkai, vietos valdžios atstovai (protokolai ir dalyvių sąrašai RRŽRVVG būstinėje). Susitikimų metu buvo aptariamose surinktos projektinės idėjos, diskutuojama apie galimybes jas įgyvendinti, siekiant neatitolti nuo nacionalinių prioritetų ir poreikių bei siekiant realių vietos plėtros rezultatų. Projektų idėjos iš potencialių vietos projektų rengėjų buvo renkamos nuo 2016 m. liepos iki rugpjūčio mėn.</p> <p>Anketavimo metu buvo identifikuoti vietos plėtros dalyvių poreikiai, o susitikimų metu surinktos projektų idėjos bei finansavimo ištekliai, jų paklausa šioms idėjomis įgyvendinti. Išanalizavus ir apibendrinus projektines idėjas, išaiškėjo, kad didžiausias lėšų poreikis yra verslų kūrimui ir plėtrai, gyventojų užimtumo didinimui, pridėtinės vertės didinimui, darbo vietoms kurti, jaunimui pritraukti ir inovacijoms skatinti visuose akvakultūros produktų tiekimo grandinės etapuose. Žymiai mažesnis poreikis buvo išreikštas: mokymuisi visą gyvenimą remti; akvakultūros regiono aplinkos ištekliams didinti ir juos panaudoti, įskaitant klimato kaitos švelninimo veiksmus; socialinei gerovei ir kultūros paveldui akvakultūros regione. Derinant identifikuotus vietos plėtros dalyvių poreikius, projektų idėjomis įgyvendinti reikalingus finansinius išteklius, RRŽRVVG VPS suformulavo prioritetus, priemones ir veiklos sritis jiems pasiekti – akivaizdus glaudaus bendradarbiavimo su vietos gyventojais, verslininkais, vietos valdžios atstovais, kitomis NVO rezultatas, siekiant mažinti vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį bei ilgalaikės RRŽRVVG teritorijos plėtros.</p> <p>Siekiant mažinti vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktį, dalis idėjų, kurios buvo gautos VPS rengimo metu ir viršijo finansines galimybes, buvo pateiktos Raseinių rajono savivaldybei, siūlant jas įtraukti į Savivaldybės strateginius planus bei finansavimo programas. Raseinių rajono savivaldybės ir RRŽRVVG tamprus bendradarbiavimas, siekiant ilgalaikių vietos plėtros tikslų, rodo, kad savivaldybė palaiko, remia ir finansuoja vietos iniciatyvas, kurioms neužtenka RRŽRVVG gaunamo finansavimo.</p> <p>RRŽRVVG, skatindama projektų iniciatorius ir ugdydama vietos bendruomenės pasitikėjimą jų idėjomis, dalį idėjų siūlė įgyvendinti iš Europos Sąjungos ir kitų fondų, teikdami jiems konkrečias konsultacijas dėl finansavimo galimybių ir projektų rengimo. RRŽRVVG stiprindama ryšius tarp skirtingų vietos plėtros veikėjų, siekiant realių ŽRVVG teritorijos plėtros rezultatų, siūlė ir konsultavo pareiškėjus rengti ir įgyvendinti bendrus projektus, kurie padės spręsti minėtos teritorijos ekonomines ir socialines problemas, prisidės prie ilgalaikės RRŽRVVG teritorijos plėtros.</p>
8.4.2.	<p>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</p> <p>RRŽRVVG, įgyvendindama VPS, užtikrins vietos finansavimo ir valdymo principo laikymasi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – savo interneto tinklalapyje www.raseiniuzvvg.lt ir socialiniame tinkle Facebook sukurs atskirą paskirą vietos finansavimo mechanizmų paieškai, kurioje bus pateikiama visa informacija apie ES ir kitus fondus, jų finansavimo galimybes. Šioje paskyroje vietos gyventojai, NVO, kaimo bendruomenės, jaunimo organizacijos, verslininkai ir kt. ras visą jiems reikalingą informaciją apie galimybes gauti finansinę paramą savo idėjų įgyvendinimui;

	<ul style="list-style-type: none"> – nuolat tarpininkaus tarp projektų partnerių, tiekėjų, padės generuoti galimas projektų idėjas, suvienydamą partnerių išteklius, konsultuos idėjų finansavimo klausimais ir taip užtikrins bendrą užsibrėžtą vietos plėtros uždavinių sprendimą. RRŽRVVG administracijoje už šią veiklą bus atsakingas asmuo, kuris vykdys šią funkciją. – bendradarbiaus su Savivaldybės tarybos Finansų ir biudžeto komitetu dėl bendruomenių ar savivaldybės įmonių bei įstaigų vietos projektų bendrojo finansavimo; – vietos projektų pareiškėjams organizuos konsultacijas dėl paskolų garantijų fondo, imant paskolas ar perkant lizingu iš vietos projekto paramos; – kreipsis į Raseinių kredito uniją dėl paskolų palūkanų sumažinimo RRŽRVVG teritorijoje gyvenantiems jauniems žmonėms ar smulkiems verslininkams, kurie teiks paraiškas vietos projektams pagal VPS strategiją.
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.5.	Jaunimas:
8.5.1.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>RRŽRVVG formuojant valdybą dėmesys buvo kreipiamas jauniems žmonėms. Jaunimo atstovai valdyboje sudaro 63,64 proc. Rengiant VPS RRŽRVVG prioritetas buvo skiriamas RRŽRVVG teritorijoje gyvenantiems jauniems žmonėms. Jauni žmonės buvo įtraukti į visus VPS rengimo etapus. Jauni žmonės buvo įtraukti į darbo grupes, kurios atliko ekonominės, socialinės, kultūrinės ir aplinkos situacijos analizę, sudarė SSGG. Viso VPS rengimo metu darbo grupėse dalyvavo 63,64 proc. jaunimo atstovų. Vyko darbo grupių posėdžiai, kuriuose buvo svarstomos jaunų žmonių problemos ir pasiūlymai esamai ekonominei, socialinei, kultūrinei ir kt. situacijai gerinti.</p> <p>Siekiant išsiaiškinti jaunimo poreikius RRŽRVVG organizavo susitikimą su jaunimu. Susitikimo metu buvo diskutuota apie pagrindines jaunimo socialines, ekonomines, kultūrinės problemas, poreikius, jų sprendimo būdus, jaunimas pateikė projektų idėjas, kurias ketina įgyvendinti iš VPS lėšų minėtoms problemoms spręsti.</p> <p>Jaunimas noriai dalyvavo RRŽRVVG vykdomojoje anketinėje apklausoje, kurioje 11 proc. dalyvavo jaunimas 18–25 metų amžiaus, 38 proc. buvo 26–35 metų amžiaus. Jaunimas išreiškė savo nuomonę ir įvertino esamą RRŽRVVG teritorijos socialinę, ekonominę ir aplinkosauginę situaciją, įvardino pagrindinius poreikius, teikė siūlymus dėl VPS prioritetų, priemonių, veiklos sričių pasirinkimo jaunimo problemoms spręsti. Analizuojant pateiktas poreikių idėjas, anketas, susitikimų su jaunimo atstovais metu gautą informaciją, VPS rengimo darbo grupės nustatė jaunų žmonių poreikius, į kuriuos buvo atsižvelgta, rengiant VPS prioritetus, priemones, veiklos sritis, joms įgyvendinti planuojamas lėšas. Buvo nustatyti pagrindiniai jaunimo poreikiai – nedarbas, socialinė atskirtis, todėl VPS pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas veikloms: jaunimo verslumą skatinti, jaunimo užimtumo galimybėms didinti. VPS rengimo darbo grupės apibendrintas pagrindines jaunimo socialines, ekonomines ir kt. problemas, poreikius, jų sprendimo būdus pateikė RRŽRVVG valdybos posėdyje, kur sprendimus dėl VPS prioritetų, priemonių, veiklos sričių kartu priėmė ir jaunimo atstovai, t. y. valdybos nariai.</p> <p>2016 m. rugpjūčio 19 d. visuotiniame narių susirinkime, kuriame dalyvavo ir jaunimo atstovai, buvo pritarta ir patvirtinta VPS prioritetams, priemonėms, veiklos sritims bei joms įgyvendinti planuojamoms lėšoms.</p>
8.5.2.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>Įgyvendindama VPS ir siekdama jos tikslų, RRŽRVVG į atskirus VPS administravimo ir įgyvendinimo procesus įtrauks jaunos žmones:</p> <p>1. RRŽRVVG užtikrins, kad valdyba atstovautų skirtingiems sektoriams: pilietinės visuomenės, žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo, vietos valdžios atstovams. Valdyboje</p>

	<p>būtų išlaikyta lyčių pusiausvyra bei jaunimo atstovai valdyboje sudarytų privalomą procentą.</p> <p>2. RRŽRVVG organizuos mokymus, informacinius renginius, kviesdama teikti vietos projektų paraiškas, kad visa jaunimui (14 iki 29 m.), jauniems asmenims (30 iki 40 m.) reikalinga informacija apie VPS kvietimų dokumentaciją, vietos projektų rengimą, įgyvendinimą pasiektų juos interneto puslapyje www.raseiniuzvvg.lt bei socialinio tinklo Facebook jaunimui sukurtoje paskyroje.</p> <p>3. RRŽRVVG kvies projektų pareiškėjus (14 iki 29 m., 30 iki 40 m.) dalyvauti projektų atrankos posėdžiuose, kad susipažintų su projektų atrankos procedūromis, pagrįstų savo projekto idėjas, įsitikintų projektų atrankos skaidrumu.</p> <p>4. Vykdamas VPS įgyvendinimo stebėseną, VPS administravimo vadovas teiks kasmetines VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas valdybai, visuotiniam susirinkimui, kuriuose yra jaunimo atstovai ir jie bus supažindinami su VPS įgyvendinimo stebėseną. VPS įgyvendinimo rezultatus RRŽRVVG teiks vietos gyventojams, jaunimui vietos spaudoje, televizijoje, interneto puslapyje www.raseiniuzvvg.lt ir Facebook paskyroje. Vietos projektų stebėseną bus vykdoma 5 metus, todėl RRŽRVVG teiks konsultacijas jaunimui (14 iki 29 m., 30 iki 40 m.) projekto tęstinumo klausimais.</p> <p>5. Vykdamas ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas ir siekiant aktyvinti jaunimą, RRŽRVVG viešųjų ryšių specialistas rengs susitikimus su jaunais žmonėmis (14 iki 29 m., 30 iki 40 m.). Jaunimas bus skatinamas vystyti verslą, kurti darbo vietas, todėl jauni verslininkai (14 iki 29 m., 30 iki 40 m.) bus konsultuojami, rengiant vietos projektų paraiškas, įgyvendinant projektus. RRŽRVVG organizuos viešinio renginius: seminarus, konferencijas, susitikimus su kitų RRŽRVVG atstovais, supažindinant juos su projektais ir novatoriškomis idėjomis.</p>
8.6.	Kultūra:
8.6.1.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS:</p> <p>Kultūra stiprina tautinį vietos gyventojų tapatumą, bendruomeninius ryšius, puoselėja tradicijas, vertybes ir krašto identitetą.</p> <p><i>Siekiant nustatyti RRŽRVVG teritorijos kultūros išteklių plėtros poreikius, VPS rengimo metu buvo atlikta RRŽRVVG teritorijos kultūros išteklių analizė, įvertinant kultūros resursų pakankamumą gyventojų kultūriniais poreikiais tenkinti, vietos bendruomenės gebėjimą organizuoti tradicinius renginius, puoselėjant krašto kultūros vertybes. RRŽRVVG talkino kultūros Raseinių rajono savivaldybės administracijos švietimo, kultūros ir ugdymo skyriaus darbuotojai. Buvo atliekama RRŽRVVG teritorijos gyventojų poreikių analizė (į anketą buvo įtraukti klausimai, susiję su kultūros išteklių plėtros poreikių identifikavimu). Susitikimai su vietos gyventojais ir vietos gyventojų anketavimo rezultatai atskleidė, kad paslaugų gyventojams, tarp jų ir kultūros paslaugų, organizavimas yra viena svarbiausių remtinų sričių naujuoju programavimo laikotarpiu.</i></p> <p><i>Numatant VPS prioritetus, priemones bei lėšas joms įgyvendinti susitikimų su vietos gyventojais metu buvo svarstomos kultūros išteklių, tradicinių kultūros renginių plėtros galimybės, siekiant skatinti ir palaikyti vietos bendruomenės kūrybingumą, lyderystę, dalyvavimą kultūrinėje veikloje. RRŽRVVG priėmė sprendimą ir numatė VPS priemonę „Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas“, siekdama stiprinti RRŽRVVG teritorijos gyventojų žmogiškąjį kapitalą, skatinti jų bendradarbiavimą įvairiomis formomis: puoselėjant vietos tradicijas, stiprinant gyventojų kūrybingumą, krašto konkurencingumą.</i></p>
8.6.2.	ŽRVVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS:

	<p>Igyvendinant VPS bus teikiama informacija apie kultūros vystymosi principus, akcentuojama jų svarba projekto veikloje, kultūrinės veiklos palaikymas bus užtikrintas VPS įgyvendinimo metu. Visuose VPS įgyvendinimo etapuose dėmesys bus skiriamas, kad įgyvendinami projektai didintų kaimo gyventojų kultūrinio gyvenimo pridėdamąją vertę, kad į projektų atrankos procesus būtų kuo aktyviau įtraukiami asmenys, turintys gebėjimų kultūros srityje, kad projekto teikėjams būtų teikiama metodinė pagalba šiais klausimais.</p> <p>RRŽRVVG, vykdydama aktyvinimo veiklas, kuriomis siekiama RRŽRVVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinės tapatybės stiprinimo, jų kūrybingumo didinimo, bendruomeniškumo ir pilietiškumo, organizuos informacinius, konsultacinius renginius, į kuriuos kvies rajono kultūros centrų, filialų, bibliotekų darbuotojus, rajono menininkus bei kitus su kultūra susijusius asmenis. Visapusiška vietovės puoselėjimo patirties sklaida taip pat bus užtikrinama, rengiant informacinius renginius, skirtus visiems gyventojams, įtraukiant įvairaus amžiaus, socialinio statuso, tautybės žmones. Jų metu vietos gyventojai galės pasidalinti savo pastebėjimais dėl VPS įgyvendinimo efektyvumo, aktyviai diskutuoti, keliant probleminius klausimus, ugdant lyderystės, kūrybiškumo gebėjimus. Vietos gyventojų susitelkimas, domėjimasis bendromis problemomis ir plėtotės galimybėmis stiprins bendruomenę iš vidaus, didins pilietiškumo jausmą, stiprins kultūrinę tapatybę. Taip pat planuojama organizuoti konsultacijas potencialiems pareiškėjams įgyvendinant bendradarbiavimo projektus, pareiškėjai priemonių pristatymo renginiuose bus skatinami didesnę dėmesį skirti krašto savitumo ir kultūros puoselėjimui.</p>
8.7.	Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):
8.7.1.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:</p> <p>RRŽRVVG rengdama VPS darnų vystymąsi pritaikė kaip ekonomikos, socialinės plėtros ir aplinkos apsaugos tikslų derinimą, siekiant atsakingo aplinkos apsaugos vystymo ateities kartoms. Darnus vystymasis lemia ekonomikos įvairinimą, teisingumą ir socialinę sanglaudą, aplinkos apsaugą ir išmintingą išteklių panaudojimą.</p> <p>Darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo ne tik sprendžiant konkrečius vietos plėtros strategijoje nurodytus uždavinius, bet ir priimant darnaus vystymosi požiūriu svarbius įvairaus lygio sprendimus. Darnų vystymąsi įtakoja ryšių tarp verslo, NVO ir valdžios kūrimas, siekiant bendrų tikslų, kuriant verslą, tvarkant esamą infrastruktūrą, atsakingai naudojant vietos išteklius, bendros pastangos, galimybės visiems vietos gyventojams gyventi švarioje, stiprioje ir saugioje bendruomenėje.</p> <p>VPS rengimo metu darbo grupė atliko išsamią RRŽRVVG teritorijos ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę analizę, remdamasi anketomis, pateiktomis teritorijos gyventojams, verslo atstovams ir kt. Anketose buvo pateikti klausimai, susiję su ekonomine, socialine ir aplinkosaugine sritimis, jų vertinimu, gyventojai išsakė problemas, poreikius ir jų sprendimo būdus, laikantis darnaus vystymosi, saugant aplinkos kokybę būsimoms kartoms. Aplinkos situacijos vertinimas atliktas VPS 2.1 dalyje, tam buvo panaudoti Raseinių rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2016–2021 m. programos tyrimų rezultatai (file:///C:/Users/User/Downloads/Raseiniu%20monitoringo%20programa%202016-2021%20metams_2016-01-20.pdf). Analizės rezultatai rodo, kad dalies gyventojų netenkina socialinis gyvenimas, kultūros ir infrastruktūros lygis, aplinkos kokybė ir kt. Poreikis užtikrinti darnų vystymąsi RRŽRVVG teritorijoje buvo akcentuotas tiek susitikimų su vietos gyventojais metu, tiek bendraujant su valdžios ir verslo atstovais.</p> <p>RRŽRVVG teritorijoje bus vykdoma darni plėtra, kur derinami ekonominiai, socialiniai, aplinkosauginiai veiksniai ir sprendžiamos vietos gyventojų problemos. Kaimo vietovėse sutvarkyti bendruomeniniai pastatai ir išpuoselėta aplinka tenkina dabartinius visuomenės poreikius, tačiau visuomenei trūksta galimybių išplėtoti verslą, kas buvo</p>

	<p>akcentuota rengiant VPS. Atsižvelgdama į ekonominės, socialinės, aplinkosauginės analizės rezultatus, RRŽRVVG numatė prioritetą, kuris turės teigiamos įtakos RRŽRVVG teritorijos darniam vystymuisi: I Prioritetas. Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę.</p> <p>Priemonės, kurios turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Priemonė. Produktyvios investicijos į akvakultūrą; 1.2. Priemonė. Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas; 1.3. Priemonė. Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas; 1.4. Priemonė. Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams. <p>Priemonių, kurios bus neutralios darnaus vystymosi atžvilgiu, nėra, priemonių, kurios turės tiesioginę neigiamą įtaką darniam vystymuisi, taip pat nėra. Numatant VPS prioritetus, priemones, veiklos sritis, įvairių susitikimų, mokymų metu buvo diskutuojama apie projektines idėjas, kurios gali turėti tiesioginės neigiamos įtakos darniam vystymuisi ir priimtas sprendimas, kad projektinės idėjos, kurios turi tiesioginę neigiamą įtaką darniam vystymuisi, negali būti remiamos VPS lėšomis. Dėl šios priežasties, VPS priemonių sąrašas nėra nei vienos priemonės, kuri turėtų tiesioginę neigiamą įtaką darniam vystymuisi.</p>
8.7.2.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>Įgyvendinamos VPS priemonės turės teigiamą poveikį darniam vystymuisi RRŽRVVG teritorijoje. Visuose VPS įgyvendinimo etapuose, t. y. kvietimų teikti vietas projektus, vietas projektų atrankos, įgyvendinimo bei rezultatų sklaidos ir gyventojų aktyvumo skatinimo metu, ypatingas dėmesys bus skiriamas tam, kad įgyvendinama VPS neturėtų neigiamos įtakos teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei. Skatindama gyventojus dalyvauti VPS įgyvendinime, RRŽRVVG rengs susitikimus, mokymus, konsultacijas gyventojams.</p> <p>Kvietimų dokumentacijoje pareiškėjams, teikiantiems vietas projektų paraiškas, ir, vykdant paraiškų atranką, bus vertinama ar vietas projektas neturės neigiamos įtakos RRŽRVVG teritorijos darniam vystymuisi ir jos aplinkos būklei. Vietos projektų atrankos metu atrankos komisijų posėdžiuose dalyvaus valdybos nariai, kurie turi gebėjimų darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityse.</p> <p>Vietos projektų įgyvendinimo metu RRŽRVVG darbuotojai teiks metodinę pagalbą vietas projektų pareiškėjams darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos klausimais, bus vykdoma vietas projektų įgyvendinimo stebėseną, kaip yra laikomasi darnaus vystymo principo. Vietos projektų pareiškėjai teiks tarpines ir galutines ataskaitas, RRŽRVVG administracijos darbuotojai atliks savalaikes vietas projektų patikras vietoje.</p> <p>VPS rezultatų sklaidos metu ypatingas dėmesys bus skiriamas projektams, kurie prisidėjo prie darnaus vystymosi, aplinkos būklės gerinimo, jie bus viešiniami interneto svetainėse: www.raseiniuzvvg.lt, socialinio tinklo Facebook paskyroje, www.raseiniai.lt, www.nma.lt bei vietas žiniasklaidoje. RRŽRVVG viešųjų ryšių specialistas telks ir skatins gyventojus veikti kartu, siekiant RRŽRVVG teritorijos darnaus vystymosi ir aplinkos būklės gerinimo.</p> <p>VPS rezultatų sklaidos ir RRŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus akcentuojama būtinybė laikytis darnaus vystymosi principo ne tik rengiant vietas projektus, juos įgyvendinant, bet ir užtikrinant jų priežiūrą. Projektų vykdytojams ir potencialiems pareiškėjams bus akcentuojama būtinybė, jog projektų veiklos padėtų spręsti socialines ir ekonomines problemas, prisidėtų prie nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo ir saugotų aplinką ateities kartoms.</p>
8.8.	Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas
8.8.1.	ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:

Lietuvoje pasiekta pažanga, įtvirtinant moterų ir vyrų lygias galimybes bei nediskriminavimą, tačiau daugelis darbo rinkos rodiklių (nedarbo, skurdo lygis, vertikalioji ir horizontalioji darbo rinkos segregacija, gaunamas atlygis už darbą) rodo, kad praktikoje vyrų ir moterų bei diskriminuojamų grupių padėtis skiriasi.

RRŽRVVG, laikydamosi lyčių lygybės ir nediskriminavimo principo, sudarė kolegialų RRŽRVVG valdymo organą – valdybą, turinčią teisę tiesiogiai priimti strateginius plėtros sprendimus. 2015-12-18 buvo išrinkta valdyba iš 11 narių. Valdyba atstovauja skirtingiems sektoriams. Valdybos struktūroje 45,4 proc. sudaro pilietinės visuomenės atstovai, 27,3 proc. – žvejybos ir (arba) akvakultūros verslo atstovai ir 27,3 proc. – vietos valdžios atstovai. Valdyboje išlaikyta lyčių proporcija. Moterys sudaro 45,45 proc., vyrai – 54,55 proc. valdybos narių. Jaunimo atstovai valdyboje sudaro 63,64 proc.

VPS parengta, atsižvelgiant į lygias galimybes. RRŽRVVG, vykdydama savo veiklą ir rengdama VPS, sudarė vienodas galimybes trijų sektorių atstovams – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios bei visiems RRŽRVVG teritorijos gyventojams, neatsižvelgiant į jų lytį, tautybę, rasinę ar etninę kilmę, kalbą, religiją, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, negalią, socialinę padėtį, amžių arba seksualinę orientaciją, dalyvauti VPS rengimo procese:

- VPS rengimo darbo grupėje dalyvavo abiejų lyčių, įvairių socialinių sluoksnių, pažiūrų asmenys, nepaisant tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją), šeimyninės padėties, lytinės orientacijos;

- atliekant gyventojų poreikių tyrimą, buvo apklausti abiejų lyčių, įvairių socialinių sluoksnių, pažiūrų gyventojai, nepaisant tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją), šeimyninės padėties, lytinės orientacijos;

- atliekant SSGG ir kitus VPS rengimo etapus, nustatant poreikius prioritetine tvarka, prioritetus, priemones, tinkamumo ir atrankos kriterijus ir kt., RRŽRVVG įtraukė abiejų lyčių, įvairių socialinių sluoksnių, pažiūrų gyventojus, nepaisant tautinės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją), šeimyninės padėties, lytinės orientacijos;

- rengiant VPS buvo užtikrintas subalansuotas lyčių atstovavimas, priimant strateginius sprendimus. Rengiant VPS sprendimus priėmė RRŽRVVG valdymo organas – valdyba, kurioje yra išlaikytas vyrų ir moterų lygybės principas.

Rengiant VPS buvo atsižvelgiama į RRŽRVVG teritorijos labiausiai pažeidžiamų kaimo gyventojų grupių problemas ir poreikius. RRŽRVVG tikslinėmis strategijos poveikio grupėmis laikoma socialinę atskirtį patiriančios grupės: moterys, jaunimas. Su šiomis grupėmis 2016 m. liepos–rugpjūčio mėn. buvo organizuoti susitikimai, kurių metu buvo diskutuojama dėl socialinės atskirties RRŽRVVG teritorijoje apraiškų. Pripažįstama, kad dažnai patys žmonės geriausiai supranta savo padėtį. Vis dėlto tai nereiškia, kad jie žino atsakymus į visus klausimus, todėl RRŽRVVG stengėsi padėti atskleisti įvairias galimybes, o pristatyti sėkmingai įgyvendintų priemonių pavyzdžiai buvo naudingi, skatinant grupes netradiciškai mąstyti.

Rengiant VPS lyčių lygybė ir nediskriminavimas, kaip horizontalusis prioritetas, buvo taikomas kiekviename VPS rengimo etape. Atliekant SSGG analizę, konsultuotasi su suinteresuotomis pusėmis, kad būtų identifikuota nepalankesnėje padėtyje esančių grupių padėtis ir poreikiai. Poreikiams nustatyti buvo atliekama anketinė apklausa. Apklausos anketą turėjo galimybę pildyti visi: tiek vyrai, tiek moterys, taip pat kiekvienas nepriklausomai nuo amžiaus – ir jaunas, ir senyvo amžiaus asmuo, bedarbiai, neįgalūs,

	neatsižvelgiant į jų tautinę kilmę, religiją ar įsitikinimus, šeimyninę padėtį ar seksualinę orientaciją.
8.8.2.	<p>ŽRVVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</p> <p>RRŽRVVG yra atvira organizacija naujiems nariams ir įstatuose įtvirtintos demokratiškos naujų narių bei administracijos darbuotojų priėmimo sąlygos, kas užtikrina moterų ir vyrų lygias galimybes bei nediskriminavimo sąlygas.</p> <p>Įgyvendinant VPS RRŽRVVG užtikrins šio horizontalaus principo įgyvendinimą. Įgyvendinant šį principą, bus atsižvelgiama į moterų ir vyrų žinias, interesus, patirtį, jų vaidmenis, kad abi lytys galėtų pasinaudoti VPS teikiamomis galimybėmis ir rezultatais, neatsižvelgiant į jų lytį, tautybę, rasinę ar etninę kilmę, kalbą, religiją, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, negalią, socialinę padėtį, amžių arba seksualinę orientaciją.</p> <p>RRŽRVVG nariai, valdyba, administracijos darbuotojai bus susipažinę su lyčių lygybės ir nediskriminavimo prioriteto įgyvendinimu bei užtikrins šio principo taikymą RRŽRVVG veikloje. RRŽRVVG valdybos nariai, administracijos darbuotojai kels kvalifikaciją ir įgys specialių kompetencijų, dalyvaudami mokymuose lyčių lygybės ir nediskriminavimo klausimais.</p> <p><i>Įgyvendinant VPS ir organizuojant RRŽRVVG administracijos darbą, visiems priimamiems dirbti darbuotojams bus sudaromos vienodos darbo ir poilsio sąlygos – tiek vyrams, tiek moterims, taip pat bus užtikrinamas nediskriminacijos principo laikymasis, t. y. nebus atsižvelgiama į darbuotojų tautinę kilmę, religiją ar įsitikinimus, negalią ar amžių, šeimyninę padėtį ar seksualinę orientaciją. Visiems darbuotojams bus sudarytos vienodos sąlygos kelti kvalifikaciją;</i></p> <p><i>Organizuojant RRŽRVVG valdymo organo darbą ir siekiant moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo principo įgyvendinimo, bus vadovaujama įstatuose įtvirtinta nuostata, kad RRŽRVVG valdymo organe – valdyboje vyrų ar moterų santykis yra 60/40 proc. bet kurios lyties atstovų. Visiems RRŽRVVG nariams bus sudarytos vienodos galimybės būti renkamiems į valdybą ir visiems jo nariams bus užtikrintos vienodos galimybės dalyvauti RRŽRVVG veikloje bei sprendimų priėmime;</i></p> <p><i>Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas, taisyklėse ir paraiškose bus įtvirtintos ir aiškiai apibrėžtos šio principo būtinumo taikymo nuostatos, kad vietos projektų tikslai turi siekti vienodos ekonominės ir socialinės moterų ir vyrų padėties, pvz. mažinti darbo užmokesčio skirtumus, subalansuotai skatinti verslumą, tobulinti kvalifikaciją ir mokytis visą gyvenimą. Visiems pareiškėjams bus užtikrintos vienodos galimybės teikti vietos projektų paraiškas, visiems naudos gavėjams ir skirtingų tikslinių grupių atstovams bus suteikiamos lygios teisės dalyvauti projektų veiklose ir naudotis projektų rezultatais.</i></p> <p><i>Tvirtinant vietos projektus, RRŽRVVG valdyba užtikrins šio principo taikymą, dalyvavimą visiems pareiškėjams projektų atrankos posėdžiuose ir kad parama vietos projektams bus skiriama, nepažeidžiant vyrų ir moterų, jaunimo, pagyvenusiųjų ir kitų socialinių demografinių grupių žmonių lygių galimybių principo.</i></p> <p><i>Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, RRŽRVVG į galutines ataskaitas įtrauks lyčių lygybės ir nediskriminavimo klausimus. Ataskaitose bus fiksuojami iškeltų tikslų lyčių lygybės ir nediskriminavimo srityje pasiekimai, gerieji vietos projektų pavyzdžiai. Nuolat bus konsultuojami projektų vykdytojai, iškilus sunkumams įgyvendinant šį principą. Pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus, bus užtikrinta, kad informacija pasiektų visus RRŽRVVG teritorijos gyventojus, ši informacija bus viešinama RRŽRVVG renginiuose, mokymuose, seminaruose, internetinėje svetainėje www.raseiniuzvvg.lt.</i></p> <p><i>Vykdamas RRŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas, RRŽRVVG teritorijos gyventojams bus organizuojami renginiai, mokymai, seminarai, susiję su moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo dėl tautinės kilmės, religijos ar</i></p>

<p>įsitikinimų, negalios, amžiaus (išskyrus jaunų žmonių pozityviąją diskriminaciją, kuri yra leidžiama įgyvendinant VPS), šeimyninės padėties, lytinės orientacijos klausimais. Gyventojų aktyvumo skatinimo metu RRŽRVVG numato vienodą dėmesį skirti tiek vyrų, tiek moterų aktyvinimui, didinant gyventojų sąmoningumą šioje srityje, RRŽRVVG plačiai vykdys švietėjišką, aiškinamąją veiklą, pateiks lygių galimybių ir nediskriminavimo principo laikymosi reikalavimus. Informacija apie šio principo taikymą, vietos projektų pavyzdžiai, susiję su moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo klausimais, bus viešinami RRŽRVVG renginiuose, mokymuose, seminaruose, internetinėje svetainėje www.raseiniuzvvg.lt.</p>
--

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1. VPS prioritetas Nr. 1 „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę“		
9.1.1.1. VPS priemonė „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ (kodas BIVP-AKVA-1)		
9.1.1.1.1	VPS priemonės tikslas: akvakultūros įmonių, visų pirma, labai mažų, mažų ir vidutinių (toliau – MVĮ) konkurencingumo bei gyvybingumo didinimas, darbo vietų kūrimas, įskaitant saugos ir darbo sąlygų gerinimą.	
9.1.1.1.2.	Priemonės apibūdinimas	<p>RRŽRVVG teritorijoje veikiančių labai mažų ir mažų įmonių veikla sąlygoja šios teritorijos vietovių ekonominę plėtrą. RRŽRVVG teritorija pagal verslumo lygį ženkliai atsilieka nuo šalies ir Kauno apskrities lygio. Tai viena iš priežasčių dėl kurios vietos gyventojams sudėtinga rasti darbą pagal savo kvalifikaciją ir užsitikrinti pragyvenimo lygį.</p> <p>RRŽRVVG atliktais teritorijos gyventojų poreikių tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG gyventojai pirmumą teikė pagrindiniam poreikiui „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją“.</p> <p>Gyventojai siūlė remti naujus ir plėtoti veikiančius RRŽRVVG teritorijoje akvakultūros verslus. Ši priemonė skatins ekonominės veiklos plėtrą, remiant ir plėtojant naujus ir veikiančius akvakultūros juridinius verslo subjektus RRŽRVVG teritorijoje, bus skatinama naujų ir esamų verslų plėtra, veiklų įvairinimas, darbo vietų kūrimas, bedarbystės mažinimas, darbo vietų išlaikymas.</p> <p>Pagal priemonę remiamos veiklos: produktyvios investicijos į akvakultūrą (išskyrus investicijas į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, atsinaujinančią energiją), kaip numatyta reglamento (ES) 508/2014 48 straipsnyje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. produktyvios investicijos į akvakultūrą; 2. akvakultūros produkcijos ir auginamų rūšių įvairinimas; 3. akvakultūros ūkių modernizavimas, įskaitant akvakultūros srities darbuotojų darbo ir saugos sąlygų gerinimą; 4. tobulinimas ir modernizavimas, susijęs su gyvūnų sveikata bei gerove, įskaitant įrangos, skirtos ūkiams apsaugoti nuo laukinių plėšrūnų, pirkimą; 5. investicijos į akvakultūros produktų kokybės gerinimą ar pridėtinės vertės kūrimą; 6. esamų akvakultūros tvenkinių ar lagūnų atkūrimas pašalinant dumblą arba investicijos, skirtos dumblo nusėdimo prevencijai (netaikoma įmonėms, gaunančioms paramą pagal Veiksmų programos antrojo

		<p>Sąjungos prioriteto „Aplinkosaugos požiūriu tvarios, efektyviai išteklius naudojančios, inovacinės, konkurencingos ir žiniomis grindžiamos akvakultūros skatinimas“ priemonę „Aplinkosaugos funkcijas atliekanti akvakultūra“, jei jų gamtotvarkos plane numatytos su dumblo šalinimu susijusios išlaidos);</p> <p>7. akvakultūros įmonių pajamų įvairinimas, plėtojant papildomą veiklą.</p> <p>Teikiant paramą pirmumas skiriamas pareiškėjams, kurie projekte numato sukurti didesnę naujų darbo vietų skaičių ir investicijos bus panaudotos inovatyvių technologijų diegimui ir konkurencingumo didinimui..</p> <p>Priemonei skiriama 49,39 proc. vietos projektams įgyvendinti numatytų lėšų darbo vietų kūrimui RRŽRVVG teritorijoje. Planuojama sukurti 4 darbo vietas. Planuojama įgyvendinti 4 projektus.</p>
9.1.1.1.3	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.1.3.1.	<i>pelno</i>	☒
9.1.1.1.3.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys: labai mažos, mažos, vidutinės (kaip apibrėžta reglamento (ES) Nr. 1388/2014 I priedo 2 straipsnyje), užsiimančios arba siekiančios užsiimti akvakultūra.
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	Juridiniai asmenys: labai mažos, mažos, vidutinės (kaip apibrėžta reglamento (ES) Nr. 1388/2014 I priedo 2 straipsnyje), užsiimančios arba siekiančios užsiimti akvakultūra.
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektą teikia subjektas, įvardytas tinkamu pareiškėju; 2. Projektas įgyvendinamas RRŽRVVG teritorijoje; 3. Projektas atitinka numatytą priemonės tikslą ir remiamas veiklas; 4. Projekto veikla ir išlaidos yra susijusios su remiama priemonės veikla; 5. Pareiškėjas užtikrina tinkamą projekto finansavimo šaltinį – skolintas lėšas, paramos lėšas, iš veiklos gautinas lėšas, nuosavas lėšas – kuris turi būti pagrįstas verslo plano, finansinių ataskaitų duomenimis; 6. Pareiškėjas paraiškoje bei verslo plane įrodo, kad atitinka ir projekto įgyvendinimo metu bei projekto kontrolės laikotarpiu atitiks ekonominio gyvybingumo rodiklius, nustatytus Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonės, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 3D-864 „Dėl ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama

		pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemones, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklių patvirtinimo“.
9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<p>1. Projektu diegiamos inovatyvios akvakultūros produktų gamybos technologinės linijos, kurios įgalins mažinti darbo sąnaudas ir išlaidas;;</p> <p>2. Įgyvendinus projektą bus padidintas ir kontrolės laikotarpiu išlaikytas darbo vietų skaičius (ataskaitiniais metais buvęs darbuotojų skaičius lyginamas su pirmaisiais metais po projekto įgyvendinimo pabaigos esančiu darbuotojų skaičiumi (vertinama visos darbo vietos ekvivalentu).</p> <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	120 000,00
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	<p>50</p> <p>80 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, kai vietos projektas yra skirtas žuvininkystės verslui plėtoti arba pradėti, jį teikia juridinis arba fizinis asmuo, ir pareiškėjas įrodo, kad vietos projektas yra inovatyvus vietos lygiu vadovaujantis Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programos priemonių projektuose diegiamų inovacijų vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. 3D-42 „Dėl Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programos priemonių projektuose diegiamų inovacijų vertinimo metodikos patvirtinimo“. Visuomenei turi būti suteikiama galimybė susipažinti su vietos projekto veiksmiais ir rezultatais.</p>
9.1.1.2. VPS priemonė „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ (kodas BIVP-AKVA-3)		
9.1.1.2.1.	VPS priemonės tikslas:	investicijų į perdirbimo sektorių skatinimas, naujų produktų įvedimas, kuriant naujas darbo vietas.
9.1.1.2.2.	Priemonės apibūdinimas	<p>Atlikta žuvininkystės akvakultūros sektoriaus analizė parodė, kad vykdoma tik pirminė žuvininkystės produkcijos gamyba ir ji pateikiama rinkai. Žaliavinė produkcija visais atvejais kuria mažesnę pridėtinę vertę. Norint ją didinti būtina perdirbti akvakultūros produktus ir pateikti rinkai baigtinį produktą, tinkantį tiesioginiam vartojimui. Tai leistų padidinti pajamas ir sukurti naujas darbo vietas.</p> <p>RRŽRVVG atliktais teritorijos gyventojų poreikių tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG gyventojai pirmumą teikė pagrindiniam poreikiui „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo</p>

		<p>galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją“.</p> <p>Pagal priemonę remiamos veiklos: remiamos investicijos į žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimą, kaip numatyta reglamento (ES) Nr. 508/2014 69 straipsnyje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kuriomis prisidedama prie energijos taupymo arba poveikio aplinkai mažinimo, įskaitant atliekų apdorojimą; 2. kuriomis gerinamos saugos, higienos, sveikatos ir darbo sąlygos; 3. kuriomis remiamas sužvejoto žuvų, kurios negali būti skirtos žmonėms vartoti, laimikio perdirbimas; 4. kurios susijusios su šalutinių produktų, susidarančių dėl pagrindinės perdirbimo veiklos, perdirbimu; 5. kurios susijusios su ekologinės akvakultūros produktų perdirbimu, laikantis 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo ir panaikinančio reglamentą (EEB) Nr. 2092/91 (OL 2007 L 189, p. 1) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 517/2013 (OL 2013 L 158, p. 1), 6 ir 7 straipsnių; 6. kurios padeda sukurti naujus ar patobulintus produktus, naujus ar patobulintus procesus arba naujas ar patobulintas valdymo ir organizavimo sistemas. <p>Teikiant paramą pirmumas skiriamas pareiškėjams, kurie projekte numato įvesti į rinką naujus produktus, sukurti didesnę naujų darbo vietų skaičių.</p> <p>Priemonei skiriama 17,00 proc. vietos projektams įgyvendinti numatytų lėšų darbo vietų kūrimui RRŽRVVG teritorijoje. Planuojama sukurti 3,75 darbo vietas. Planuojama įgyvendinti 3 projektus.</p>
9.1.1.2.3.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.2.3.1.	<i>pelno</i>	☒
9.1.1.2.3.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.1.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys: labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, kaip apibrėžta reglamento (ES) Nr. 1388/2014 I priedo 2 straipsnyje, užsiimančios arba planuojančios užsiimti žuvininkystės ir (arba) akvakultūros produktų perdirbimu.
9.1.1.2.5.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Juridiniai asmenys: labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, kaip apibrėžta reglamento (ES) Nr. 1388/2014 I priedo 2 straipsnyje, užsiimančios arba planuojančios užsiimti žuvininkystės ir (arba) akvakultūros produktų perdirbimu.

9.1.1.2.6.	Tinkamumo sąlygos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektą teikia subjektas, įvardytas tinkamu pareiškėju; 2. Projektas įgyvendinamas RRŽRVVG teritorijoje; 3. Projektas atitinka numatytą priemonės tikslą ir remiamas veiklas; 4. Projekto veikla ir išlaidos yra susijusios su remiama priemonės veikla; 5. Pareiškėjas užtikrina tinkamą projekto finansavimo šaltinį – skolintas lėšas, paramos lėšas, iš veiklos gautinas lėšas, nuosavas lėšas – kuris turi būti pagrįstas verslo plano, finansinių ataskaitų duomenimis; 6. Pareiškėjas teikdamas paraišką turi įrodyti, kad jis atitinka ir ateityje atitiks ekonominio gyvybingumo kriterijus, kaip nustatyta Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonės, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 3D-864 „Dėl Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonės, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklių patvirtinimo“; 7. Projektu yra kuriamos naujos darbo vietos.
9.1.1.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Įgyvendinus projektą bus padidintas ir kontrolės laikotarpiu išlaikytas darbo vietų skaičius (ataskaitiniais metais buvęs darbuotojų skaičius lyginamas su pirmaisiais metais po projekto įgyvendinimo esančiu darbuotojų skaičiumi (vertinama visos darbo vietos ekvivalentu); 2. Investicijos skirtos naujų produktų gamybai. <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.1.1.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	88 000,00
9.1.1.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	<p>50</p> <p>80 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, kai vietos projektas yra skirtas žuvininkystės verslui plėtoti arba pradėti, jį teikia juridinis arba fizinis asmuo, ir pareiškėjas įrodo, kad vietos projektas yra inovatyvus vietos lygiu vadovaujantis Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programos priemonių projektuose diegiamų inovacijų vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. 3D-42 „Dėl Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014-2020 metų veiksmų programos priemonių projektuose diegiamų inovacijų vertinimo metodikos patvirtinimo“. Visuomenei turi būti suteikiama galimybė susipažinti su vietos projekto veiksmiais ir rezultatais.</p>

9.1.1.3. VPS priemonė „Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas“ (kodas BIVP-AKVA-7)	
9.1.1.3.1.	VPS priemonės tikslas: žmogiškojo kapitalo profesinių gebėjimų ugdymas ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas.
9.1.1.3.2.	<p>Priemonės apibūdinimas</p> <p>Žuvininkystės sektorius įgauna pagreitį žuvininkystės produktų gamybos ir ekonomikos augimo srityse. Šalyje sėkmingai veikia akvakultūros įmonės, kuriasi uždarnosios akvakultūros sistemos, žuvininkystės produktų perdirbimo įmonės. Neatsižvelgiant į šio sektoriaus pasiekimus, jam jau ilgą laiką nerengiami šalies įvairių pakopų mokyklose žuvininkystės specialistai. Specialistų ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas jaučiamas ir RRŽRVVG teritorijos žuvininkystės įmonėse.</p> <p>RRŽRVVG atliktais teritorijos gyventojų poreikių tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG gyventojai pirmumą teikė pagrindiniam poreikiui „Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, kuriant ir plėtojant žvejybos ir akvakultūros verslą, įvairinant veiklas, rinkų paiešką, kuriant darbo vietas, didinant įsidarbinimo galimybes, keliant žuvininkystės sektoriaus dirbančiųjų kvalifikaciją“.</p> <p>Dalinį profesinės kvalifikacijos trūkumą numatoma kompensuoti, vykdant žmogiškojo kapitalo ugdymą bei bendradarbiavimo tinkluose organizavimą RRŽRVVG teritorijos žuvininkystės sektoriuje.</p> <p>Pagal priemonę bus remiamos veiklos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Profesinis mokymas, mokymasis visą gyvenimą, mokslo bei technikos žinių ir inovacinės praktikos pavyzdžių platinimas, naujų profesinių gebėjimų akvakultūros srityje įgijimas ir akvakultūros veiklos poveikio aplinkai mažinimas; 2. Darbo sąlygų gerinimas ir darbo saugos skatinimas; 3. Akvakultūros įmonių ar profesinių organizacijų ir kitų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant mokslo ir technikos įstaigas arba lygias vyrų ir moterų galimybes propaguojančias įstaigas, bendradarbiavimą tinkluose ir keitimąsi patirtimi bei geriausios praktikos pavyzdžiais. <p>Teikiant paramą pirmumas skiriamas pareiškėjams, kurie projekte numato apmokėti didesnę mokymo dalyvių skaičių, kur pareiškėjas yra asociacija ir projektas jungia didesnę akvakultūros ir / arba žuvininkystės sektoriuje veikiančių ūkio subjektų skaičių.</p> <p>Priemonei skiriama 2,29 proc. vietos projektams įgyvendinti numatytų lėšų. Darbo vietos nebus kūriamos. Planuojama įgyvendinti 2 projektus.</p>

9.1.1.3.3.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.3.3.1.	pelno	☐
9.1.1.3.3.2.	ne pelno	☒
9.1.1.3.4.	Tinkami paramos gavėjai	NVO ar kiti viešieji juridiniai asmenys, asociacijos, turinčios sąsają su žuvininkyste.
9.1.1.3.5.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	NVO ar kiti viešieji juridiniai asmenys, asociacijos, turinčios sąsają su žuvininkyste.
9.1.1.3.6.	Tinkamumo sąlygos	1. Projektą teikia subjektas, įvardytas tinkamu pareiškėju; 2. Projektas atitinka numatytą priemonės tikslą ir remiamas veiklas; 3. Projekto veikla ir išlaidos yra susijusios su remiama priemonės veikla.
9.1.1.3.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Mokymų dalyvių skaičius; 2. Projektas jungia didesnę akvakultūros ir / arba žuvininkystės sektoriuje veikiančių ūkio subjektų skaičius; 3. Projekto pareiškėjas yra asociacija. <i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i>
9.1.1.3.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	14 779,01
9.1.1.3.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų gali būti taikoma, kai vietos projektas susijęs su mokymais ir jį teikia NVO ar kitas viešasis juridinis asmuo.
9.1.1.4. VPS priemonė „Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams“ (kodas BIVP-AKVA-SAVA-1)		
9.1.1.4.1.	VPS priemonės tikslas: gerinti žuvininkystei skirtą infrastruktūrą, siekiant ją geriau pritaikyti žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams.	
9.1.1.4.2.	Priemonės apibūdinimas	RRŽRVVG apima didelę tvenkinių ir bendro žemės ploto teritoriją. Teritorijoje vyksta žuvininkystės produktų gamyba, jos aptarnavimas, sudaromos darbuotojų darbo ir trumpalaikio pailsio sąlygos, kurių tenkinimui būtina sukurti reikiamą infrastruktūrą. RRŽRVVG teritorijos vietovėse viešoji infrastruktūra yra svarbus veiksnys, turintis įtakos regiono patrauklumui ir pasiekiamumui – tai yra būtina ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo bei išlaikymo sąlyga. RRŽRVVG atliktais teritorijos gyventojų poreikių tyrimais nustatyta, kad RRŽRVVG gyventojai pirmumą teikė vienam iš pagrindinių poreikių „Žvejybos ir akvakultūros infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams, stiprinant žuvininkystės bendruomenių vaidmenį RRŽRVVG teritorijoje“.

		<p>Pagal priemonę bus remiamos veiklos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Investicijos skiriamos viešiesiems pastatams, statiniams gerinti, atnaujinti, aplinkai tvarkyti, siekiant gyvenimo kokybės gerinimo, RRŽRVVG teritorijos gyvenamųjų vietovių patrauklumo didinimo; 2. Remiamos investicijos, skirtos viešojo naudojimo infrastruktūrai, susijusiai su laisvalaikio, poilsio, sporto, kultūrine, žuvininkystės turizmo veikla RRŽRVVG teritorijoje; 3. Parama investicijoms į visų rūšių infrastruktūros kūrimą, gerinimą arba plėtojimą. <p>Teikiant paramą pirmumas skiriamas pareiškėjams, kurie projekte numato didesnę prisidėjimą savanorišku fiziniu darbu ir pareiškėjas yra asocijuota struktūra arba NVO.</p> <p>Priemonei skiriama 31,32 proc. vietos projektams įgyvendinti numatytų lėšų. Darbo vietos nebus kūrimos. Planuojama įgyvendinti 3 projektus arba yra galimas projekto tęstinumas.</p>
9.1.1.4.3.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.1.4.3.1.	pelno	☐
9.1.1.4.3.2.	ne pelno	☒
9.1.1.4.4.	Tinkami paramos gavėjai	Juridiniai asmenys: savivaldybės administracija ir (arba) savivaldybės įsteigti juridiniai asmenys, asocijuota struktūra arba NVO, turintys sąsają su žuvininkyste.
9.1.1.4.5.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Visi RRŽRVVG teritorijos gyventojai.
9.1.1.4.6.	Tinkamumo sąlygos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektą teikia subjektas, įvardytas tinkamu pareiškėju; 2. Projektas įgyvendinamas RRŽRVVG teritorijoje; 3. Projektas atitinka numatytą priemonės tikslą ir remiamas veiklas; 4. Projekto veikla ir išlaidos yra susijusios su remiama priemonės veikla.
9.1.1.4.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Į projekto įgyvendinimą įtraukiami vietos gyventojai prisidedantys savanorišku fiziniu darbu; 2. Pareiškėjas – asocijuota struktūra arba NVO.. <p><i>Pastaba. Detalus atrankos kriterijų sąrašas bus nustatomas veiklos srities įgyvendinimo taisyklėse.</i></p>
9.1.1.4.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	112 000,00

9.1.1.4.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų gali būti taikoma, kai vietos projektas yra ne pelno ir jį teikia NVO ar kitas viešasis juridinis asmuo.
------------	----------------------------------	--

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	Sąsaja su VPS ir priemonėmis
10.1.	2016 m.	
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	
10.1.2.	Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:	
10.2.	2017 m.	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Privalomos viešinio priemonės (aiškinamojo stendo rengimas).	
10.2.2.	Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: 1. 2017 m. viešinio ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo Facebook paskyros sukūrimas, medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Priemonių su išoriniu ženkliniu (pvz., lipdukai, raštinės reikmenys su Viešinio taisyklių reikalaujama atributika, kt.) rengimas ir gaminimas; 5. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 6. VPS eigos viešinio pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.	1-6 veiklos, susijusios su VPS priemonėmis.
10.3.	2018 m.	
10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	Kvietimą Nr. 1 planuojama skelbti pagal priemones: „Produktyvios

	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. Kvietimas Nr. 1 ir Kvietimas Nr. 2 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 4. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>investicijos į akvakultūrą“ ir „Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams“. Kvietimą Nr. 2 planuojama skelbti pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“</p>
10.3.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 5. Informacinių renginių organizavimas; 6. VPS eigos viešinimo pristatymas dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1- 4 ir 6 veiklos, susijusios su visomis VPS priemonėmis. 5 veikla, susijusi su kvietimo Nr. 1 ir kvietimo Nr. 2 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.4.	2019 m.	
10.4.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimas Nr. 3, Kvietimas Nr. 4 ir Kvietimas Nr. 5 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 4. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 3 planuojama skelbti pagal priemonę „Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams“. Kvietimą Nr. 4 planuojama skelbti pagal priemones: „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“, „Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas“. Kvietimą Nr. 5 planuojama skelbti pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“.</p>

10.4.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2019 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 5. Informacinių renginių organizavimas; 6. VPS eigos viešinimo pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1- 4 ir 6 veiklos, susijusios su visomis VPS priemonėmis. 5 veikla, susijusi su kvietimo Nr. 3, kvietimo Nr. 4 ir kvietimo Nr. 5 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.5.	2020 m.	
10.5.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018–2019 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimas Nr. 6 ir Kvietimas Nr. 7 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas, skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 4. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 6 planuojama skelbti pagal priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“. Kvietimą Nr. 7 planuojama skelbti pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“.</p>
10.5.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2020 m. Viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas. 2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatus viešinimas. 3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas. 4. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas. 5. Informacinių renginių organizavimas; 	<p>1- 4 ir 6 veiklos, susijusios su visomis VPS priemonėmis. 5 veikla, susijusi su kvietimo Nr. 6 ir kvietimo Nr. 7 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>

	6. VPS eigos viešinimo pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.	
10.6.	2021 m.	
10.6.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018–2020 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 2. Kvietimas Nr. 8 ir Kvietimas Nr. 9 teikti vietos projektų paraiškas: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir skelbimas; 2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas; 2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas; 2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas. 3. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 4. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas. 	<p>Kvietimą Nr. 8 planuojama skelbti pagal priemones: „Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas“ ir „Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams“.</p> <p>Kvietimą Nr. 9 planuojama skelbti pagal priemones: „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ ir „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“.</p>
10.6.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2021 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas; 2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas; 3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas; 4. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas; 5. Informacinių renginių organizavimas; 6. VPS eigos viešinimo pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose. 	<p>1- 4 ir 6 veiklos, susijusios su visomis VPS priemonėmis.</p> <p>5 veikla, susijusi su kvietimo Nr. 8 ir kvietimo Nr. 9 VPS priemonėmis ir veiklos sritimis.</p>
10.7.	2022 m.	
10.7.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2018–2021 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra. 	<p>Kvietimą Nr. 10 planuojama skelbti pagal priemonę „Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas“.</p>

	<p>2. Kvietimas Nr. 10 teikti vietos projektų paraiškas:</p> <p>2.1. kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir skelbimas;</p> <p>2.2. vietos projektų paraiškų rinkimas ir vertinimas;</p> <p>2.3. vietos projektų atranka ir tvirtinimas;</p> <p>2.4. vietos projektų paramos sutarčių sudarymas.</p> <p>3. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra.</p> <p>4. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</p>	bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams“.
10.7.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <p>1. 2022 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas;</p> <p>2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas;</p> <p>3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas;</p> <p>4. Informacinių skelbimų, pranešimų rengimas, siuntimas turimais kontaktais (el. paštu), straipsnių interneto svetainėms rengimas;</p> <p>5. Informacinių renginių organizavimas;</p> <p>6. VPS eigos viešinimo pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.</p>	1 – 4 ir 6 veiklos, susijusios su visomis VPS priemonėmis. 5 veikla, susijusi su kvietimo Nr. 10 VPS priemone ir veiklos sritimi.
10.8.	2023 m.	
10.8.1.	<p>Susiję su VPS įgyvendinimu:</p> <p>1. 2018–2022 m. gautų ir patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra.</p> <p>2. Patvirtintų vietos projektų įgyvendinimas, administravimas ir priežiūra.</p> <p>3. Su VPS administravimu susijusių dokumentų tvarkymas.</p>	
10.8.2.	<p>Susiję su ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</p> <p>1. 2023 m. viešinimo ir gyventojų aktyvinimo plano sudarymas ir tvirtinimas;</p> <p>2. Interneto svetainės www.raseiniuzvvg.lt medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas, VPS įgyvendinimo eigos ir rezultatų viešinimas;</p> <p>3. Socialinio tinklo Facebook medžiagos rengimas, nuolatinis joje pateikiamos informacijos atnaujinimas;</p>	

	4. VPS eigos viešinimo pristatymas, dalyvaujant NVO, RRŽRVVG narių susirinkimuose ir kt. renginiuose.	
--	---	--

11. VPS finansinis planas					
VPS finansinis planas pagal prioritetus:					
11.1.	Pri- oriteto Nr.	VPS prioriteto pavadinimas		Planuojama paramos lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.1.1.	I	Ekonominės plėtros skatinimas ŽRVVG teritorijoje, plėtojant akvakultūros verslą, kuriant darbo vietas, gerinant socialinę gerovę			100,00
				Iš viso:	Iš viso: 100
VPS finansinis planas pagal priemones:					
11.2.	VPS priemonės pavadinimas	VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė	VPS priemonės kodas	Planuojama lėšų suma (Eur)	Planuojama lėšų (proc.)
11.2.1.	Produktyvios investicijos į akvakultūrą	I	BIVP-AKVA-1	430 032,50	49,39
11.2.2.	Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas	I	BIVP-AKVA-3	148 000,00	17,00
11.2.3.	Žmogiškojo kapitalo ir bendradarbiavimo tinkluose skatinimas	I	BIVP-AKVA-7	19 991,30	2,29
11.2.4.	Žuvininkystei skirtos infrastruktūros išsaugojimas bei pritaikymas žuvininkystės verslo ir visuomenės poreikiams	I	BIVP-AKVA-SAVA-1	272 701,70	31,32

				Iš viso: 870 725,50					Iš viso: 100 (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)			
11.3.	VPS administravimo išlaidų finansinis planas:											
	VPS administravimo išlaidų kategorijos	Planuojama lėšų (Eur)					Planuojama lėšų (proc.)					
11.3.1.	ŽRVVG veiklos išlaidos	163 261,03					75					
11.3.2.	ŽRVVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos	54 420,37					25					
11.3.3.	Iš viso:	217 681,40					20					
11.4.	Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:	ES fondas	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Iš viso:	
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos)	EJRŽF		-	-	23	16	27	23	11	100 proc.	
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	EJRŽF	-	6,20	12,10	11,50	11,70	12,60	24,80	21,10	100 proc.	
11.5.	Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai	Pagrindimas										
11.5.1.												
11.5.2.												

12. VPS įgyvendinimo rodikliai										
12.1. VPS pasiekimų produkto (anglų k. „output“) rodikliai:										
Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	EJRŽF konkretūs tikslai ir uždaviniai							Iš viso:	
		6.1.1.Ž	6.1.2.Ž	6.2.1.Ž	6.2.2.Ž	6.2.3.Ž	6.3.1.Ž	6.3.2.Ž		
12.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):								12	
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	4	3	2				3	12	
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)									
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė mažos ir vidutinės įmonės, skaičius (vnt.)	4	3						7	
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):									
12.1.1.4.1.	<i>iš jų iki 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-	iš viso:	<i>moterų</i>
12.1.1.4.2.	<i>iš jų vyresni kaip 40 m.</i>	-	-	-	-	-	-	-		<i>vyrų</i>
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.3–12.1.1.4 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)			2				3	5	
12.1.2.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-1									
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	4	-	-	-	-	-	-	4	
12.1.3.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-2									
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)		-	-	-	-	-	-		
12.1.4.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-3									
12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	3	-	-	-	-	-	3	
12.1.5.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-4									
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-		-	-	-	-	-		
12.1.6.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-5									
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-		-	-	-		
12.1.7.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-6									
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-		-	-	-		
12.1.8.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-7									
12.1.8.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	2	-	-	-	-	2	

12.1.9.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-8								
12.1.9.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-		
12.1.10.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-9								
12.1.10.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-		
12.1.11.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-10								
12.1.11.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-		-	
12.1.12.	Priemonės kodas: BIVP-AKVA-SAVA-<1> (savarankiška VPS priemonė)								
12.1.12.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)							3	3
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (anglų k. „target“)									
Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	EJRŽF konkretūs tikslai ir uždaviniai							Iš viso:
		6.1.1.Ž	6.1.2.Ž	6.2.1.Ž	6.2.2.Ž	6.2.3.Ž	6.3.1.Ž	6.3.2.Ž	
12.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius, įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	4	3,75						7,75
12.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius, įgyvendinus vietos projektus (vnt.)								

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną		
13.1.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus	
13.1.1.	ŽRVVG nariai	<ul style="list-style-type: none"> – RRŽRVVG nariai, vadovaudamiesi įstatais ir jų pagrindu, priima sprendimus, susijusius su VPS įgyvendinimu; – vykdo asociacijos visuotinio narių susirinkimo ir valdybos sprendimus VPS įgyvendinimo klausimais; – aktyviai dalyvauja asociacijos veikloje ir VPS įgyvendinime; – tvirtina valdybos pirmininko metinę ataskaitą bei finansinę atskaitomybę.
13.1.2.	ŽRVVG valdymo organo nariai	<p>Įgyvendinant VPS pagal įstatus valdyba vykdo šias:</p> <ul style="list-style-type: none"> – atleidžia ir priima į darbą VPS įgyvendinančius administracijos darbuotojus, nustato jiems atlyginimus; – tvirtina VPS pakeitimus; – tvirtina vietos projektų atrankos darbo reglamentą; – tvirtina vietos projektų kvietimų dokumentaciją; – priima sprendimus dėl vietos projektų finansavimo ir lėšų paskyrimo; – tvirtina VPS įgyvendinimo tarpines ir metines ataskaitas.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	<p>Atsakingas už vadovavimą įgyvendinant VPS, koordinuoja, kontroliuoja, vykdo VPS įgyvendinimą pagal VPS veiklas:</p> <ul style="list-style-type: none"> – įgyvendina RRŽRVVG visuotinio narių susirinkimo, RRŽRVVG valdybos sprendimus, vykdo RRŽRVVG pirmininko įsakymus ir kitus pavedimus; – pagal kompetenciją užtikrina RRŽRVVG tikslų ir uždavinių įgyvendinimą įgyvendinant VPS; – pagal Lietuvos Respublikos galiojančius teisės aktus ir RRŽRVVG galiojančius vidaus dokumentus teikia informaciją tretiesiems asmenims, palaiko ryšius su organizacijomis, turinčiomis sąsajas su VPS įgyvendinimu: NMA, ŽŪM, VVG tinklu, rajono savivalda, bendruomenėmis, su įvairiomis kitomis organizacijomis; – už savo veiklą pagal kompetenciją atsiskaito RRŽRVVG visuotiniam narių susirinkimui, RRŽRVVG valdybai, RRŽRVVG pirmininkui; – pagal kompetenciją atlieka kitas funkcijas, neprieštaraujančias RRŽRVVG tikslams, RRŽRVVG įstatams, veiklos dokumentams bei Lietuvos Respublikos teisės aktams; – užtikrina RRŽRVVG administracijos darbą, įgyvendinant VPS pagal taisyklių reikalavimus, metodinius VVG administravimo nurodymus; – įgyvendinant VPS pagal kompetenciją valdo, kontroliuoja paramos lėšų srautus pagal viešųjų lėšų administravimo tvarką.
13.1.4.	VPS finansininkas (buhalteris)	<ul style="list-style-type: none"> – tvarko VPS ir kitas VVG sąskaitas, finansinius srautus bei apskaitos dokumentus pagal Lietuvos Respublikos įstatymus; – tvarko RRŽRVVG apskaitą pagal LR įstatymus, rengia ir teikia finansines ataskaitas Valstybinei mokesčių inspekcijai ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai, taip pat kitoms institucijoms, turinčioms teisę reikalauti atitinkamų ataskaitų;

		<ul style="list-style-type: none"> – kontroliuoja išlaidas patvirtinančių dokumentų atitikimą, duomenų teisingumą; – rengia tarpinius ir galutinius VPS mokėjimo prašymus paramos sutartyje numatytu laiku; – pildo darbo laiko apskaitos žiniaraščius; – bendrauja dėl projekto finansinių klausimų su paramos teikėju ir kitomis ES lėšas administruojančiomis institucijomis, projekte parinktais rangovais, auditoriais; – teikia pasiūlymus ir informaciją apie projektų finansinį vykdymą, problemas bei trūkumus VPS administravimo vadovui, RRŽRVVG pirmininkui, RRŽRVVG valdybai, RRŽRVVG visuotiniam narių susirinkimui ir projektą administruojančioms bei kontroliuojančioms institucijoms; – konsultuoja dėl iškilusių klausimų, teikia paaiškinimus ir kitą papildomą informaciją RRŽRVVG pirmininkui, RRŽRVVG valdybai, RRŽRVVG nariams, VPS administravimo vadovui ir visiems vietos projektų pareiškėjams ir vykdytojams.
13.1.5.	kiti ŽRVVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	<ul style="list-style-type: none"> – vykdo VPS įgyvendinimą; – rengia Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentaciją; – atlieka vietos projektų paraiškų administracinės atitikties vertinimą; – parengia projektų paraiškos vertinimo ataskaitas; – teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą pareiškėjams paraiškų rengimo, mokėjimo prašymų teikimo bei viešųjų pirkimų klausimais; – rengia ir teikia išvadas pareiškėjams dėl viešųjų pirkimų dokumentų vertinimo; – vertina tarpines, galutines vietos projektų ataskaitas; – vykdo užbaigtų vietos projektų stebėseną.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	<ul style="list-style-type: none"> – rengia, platina informaciją apie RRŽRVVG veiklą įgyvendinant VPS; – rengia ir teikia RRŽRVVG pirmininkui tvirtinti viešųjų ryšių programas ir jas įgyvendina; – organizuoja visuomenei konferencijas, informacinius renginius, pristatant RRŽRVVG veiklą įgyvendinant VPS; – vykdo viešųjų ryšių kampanijas, vykdo bendravimą su vietos žiniasklaida, rengia straipsnius, rengia ir teikia informaciją RRŽRVVG interneto svetainėje apie VPS įgyvendinimą; – aktyvina RRŽRVVG teritorijos gyventojus, skatina juos aktyviai dalyvauti vietos plėtroje įgyvendinant VPS, teikti vietos projektus; – vykdo nuolatinį RRŽRVVG teritorijos gyventojų, organizacijų, verslo subjektų informavimą ir konsultavimą apie parengtą VPS, jos tikslus, prioritetus bei priemones; – organizuoja susitikimus su potencialiais projektų vykdytojais ir vykdo reguliarius VPS įgyvendinimo pristatymus; – organizuoja mokymus RRŽRVVG nariams ir potencialiems projektų vykdytojams.

13.2.	VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	Turėti aukštąjį universitetinį arba jam prilygintą išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį VPS, dvisektorių VPS ar kaimo vietovių vietos plėtros strategijų administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Turėti aukštąjį išsilavinimą buhalterinės apskaitos tvarkymo srityje ir ne mažesnę nei 2 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 2 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje įgyvendinant VPS, dvisektores VPS ar kaimo vietovių vietos plėtros strategijas.
13.2.3.	kiti ŽRVVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį projektų valdymo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 2 m. darbo patirtį VPS, dvisektorių VPS ar kaimo vietovių vietos plėtros strategijų administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	Turėti aukštąjį išsilavinimą arba turėti ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį VPS, dvisektorių VPS ar kaimo vietovių vietos plėtros strategijų administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.3.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas	
13.3.1.	<p>RRŽRVVG VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema yra sistemiškas bei kompleksiškas priemonių, susietų su VPS įgyvendinimu, kokybinių ir kiekybinių pokyčių stebėjimo, vertinimo ir pasiūlymų dėl VPS įgyvendinimo tobulinimo procesas.</p> <p>VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema sudarys tinkamas prielaidas ne tik tinkamai koordinuoti, periodiškai vertinti VPS įgyvendinimo eigą, bet ir vertinti VPS įgyvendinimo rezultatyvumą, efektyvumą ir poveikį atstovaujamai teritorijai, o prireikus papildyti ar keisti pačią VPS.</p> <p>RRŽRVVG valdymą ir stebėseną reglamentuoja įstatai, kurie apibrėžia kiekvieno valdymo organo funkcijas ir veiklos ribas: visuotinio narių susirinkimo, valdybos, pirmininko. RRŽRVVG valdymo sistema ir organizacinė struktūra vykdoma pagal RRŽRVVG įstatuose numatytą reglamentą, RRŽRVVG administracijos darbo reglamentą, RRŽRVVG valdybos darbo reglamentą.</p> <p>RRŽRVVG įgyvendindama VPS užtikrins: skaidrų, efektyvų ir veiksmingą lėšų panaudojimą, patikrinamą ir kontroliuojamą VPS įgyvendinimą. VPS įgyvendinimo stebėsenos vidaus sistema – tai reguliarių ir sistemingų veiksmų visuma, kuriuos RRŽRVVG atliks ir bus vykdomas kokybinių ir kiekybinių duomenų apie VPS įgyvendinimo pažangą rinkimas, apibendrinimas ir teikimas. RRŽRVVG VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną įgyvendins pagal VPS įgyvendinimo administravimo taisyklių reikalavimus. RRŽRVVG už VPS įgyvendinimo rezultatus, įskaitant įgyvendintus VPS įgyvendinimo vidaus stebėsenos veiksmus, atsiskaitys, teikdama metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. RRŽRVVG, vadovaudamasi metiniais VPS įgyvendinimo rezultatais, rengia ir iki kiekvienų einamųjų metų vasario 1 d. pateikia NMA metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą už praėjusius kalendorinius metus ir ją viešina.</p> <p>VPS įgyvendinimo vidaus vertinimą atliks RRŽRVVG – tai procesas, kurio metu bus analizuojama VPS įgyvendinimo pažanga, apimanti VPS įgyvendinimo stebėsenos duomenų ir rodiklių vertinimą, VPS įgyvendinimo problemų identifikavimą, NMA ir (arba) ŽŪM informavimą</p>	

apie jas, siūlymų teikimą NMA ir (arba) ŽŪM dėl VPS įgyvendinimo problemų sprendimo. Už VPS įgyvendinimo vidinį vertinimą bus atsakinga RRŽRVVG administracija, valdyba.

Įgyvendinant VPS atskaitomybės (pavaldumo) tarp atskirų dalyvaujančių RRŽRVVG subjektų sistemą reglamentuoja įstatai. Juose aprašytos kiekvieno organo funkcijos ir veiklos ribos. Pagal aukščiau pateiktą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemą RRŽRVVG paskirstyta atsakomybė:

RRŽRVVG administracija atsako už:

– už VPS administravimą, metodinius ir finansinius valdymo gebėjimus įgyvendinti VPS ir administruoti viešąsias lėšas, tinkamą valdybos informavimą;

– už finansų valdymo gebėjimus įgyvendinant VPS ir viešųjų lėšų administravimą;

– už vietos projektų vykdymo gebėjimus, administruojant viešąsias lėšas.

RRŽRVVG valdyba atsako už:

– sprendimų priėmimą, skirstant lėšas vietos projektams įgyvendinti;

– tinkamą viešųjų ir privačių interesų derinimą.

RRŽRVVG nariai atsako už:

– už tinkamą kolegialaus valdymo organo suformavimą.

VPS administravimo vadovas, VPS finansininkas ir VPS viešųjų ryšių specialistas, kurie yra susiję su VPS administravimu, vykdys nuolatinį VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną pagal funkcijas aprašytas 13.1 punkte. Svarbi sėkmingo VPS įgyvendinimo sąlyga yra tinkamai organizuotas reikalingos statistinės informacijos rinkimas, sisteminimas ir analizė bei papildomų tyrimų arba galimybių studijų apie VPS numatytų tikslų, uždavinių, priemonių įgyvendinimą atlikimas. Už informacijos, reikalingos VPS įgyvendinimui užtikrinti ir stebėsenai atlikti bei ataskaitai parengti, rinkimą, sisteminimą ir analizę bei papildomų tyrimų, susijusių su VPS įgyvendinimu, organizavimą bus atsakingi RRŽRVVG administracijos darbuotojai (VPS administravimo vadovas, finansininkas, viešųjų ryšių specialistas).

RRŽRVVG administracijos darbuotojai betarpiškai informuoja vienas kitą apie VPS įgyvendinimo eigą, kylančias problemas, vietos projektų vykdytojų pageidavimus ir pasiūlymus, RRŽRVVG valdybos įpareigojimus. RRŽRVVG viešųjų ryšių specialistas ir administracijos vadovas informuoja visuomenę ir potencialius vietos projektų vykdytojus ir RRŽRVVG narius. RRŽRVVG pirmininkas informuoja RRŽRVVG valdybą apie VPS įgyvendinimo eigą, įgyvendinimo pažangą, kylančias problemas, siūlo jų sprendimo būdus. RRŽRVVG valdyba teikia informaciją RRŽRVVG administracijai, RRŽRVVG nariams ir narių visuotiniam susirinkimui. RRŽRVVG narių visuotinis susirinkimas informuoja RRŽRVVG valdybą ir RRŽRVVG pirmininką.

RRŽRVVG administracijos darbuotojai atsiskaito RRŽRVVG pirmininkui. RRŽRVVG pirmininkas atsiskaito RRŽRVVG valdybai ir RRŽRVVG narių visuotiniam susirinkimui už administracijos darbą įgyvendinant VPS ir valdybos įpareigojimų vykdymą. RRŽRVVG valdyba atsiskaito RRŽRVVG narių visuotiniam susirinkimui už suteiktų įgaliojimų įvykdymą. Atskaitomybė, vykdančią VPS įgyvendinimo stebėseną, vykdoma „iš apačios į viršų“:

Administracija: įgyvendina RRŽRVVG ir stebi VPS įgyvendinimo eigą, administruoja viešąsias lėšas, informuoja RRŽRVVG valdybą ir valdybos pirmininką apie VPS įgyvendinimo eigą, lėšų naudojimą, vykdo vertinimo rezultatų sklaidą (duomenys pateikiami viešai RRŽRVVG interneto puslapyje), vykdo VPS rodiklių įgyvendinimo stebėseną ir apibendrinimą, renka kiekybinę informaciją iš vietos veiklos

projektų įgyvendinimo ataskaitų ir MP, ją apibendrina ir vykdo projektų įgyvendinimo priežiūrą, teikia kasmetinę ataskaitą NMA apie VPS įgyvendinimą, kaupia stebėsenos duomenis.

RRŽRVVG valdyba: stebi ir vertina administracijos darbą, visuotinio narių susirinkimo ir RRŽRVVG valdybos sprendimų vykdymą numatytu laiku, informacijos sklaidą.

RRŽRVVG nariai: stebi administracijos ir valdybos darbą, RRŽRVVG įvaizdžio formavimą, įstatų laikymasi, demokratiškas procedūras laikymasi, renkant RRŽRVVG valdybą, RRŽRVVG pirmininką, stebi strategijos įgyvendinimo eigą, RRŽRVVG išpareigojimų vykdymą.

Pagal aukščiau pateiktą VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemą RRŽRVVG administravimo vadovas, VPS finansininkas, administratorius vykdys jiems priskirtas pagal darbo pobūdį funkcijas, kurios bus apibrėžtos jų pareigybinėse instrukcijose.

Pagal VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus tvarkos aprašą visi RRŽRVVG darbuotojai, susiję su VPS administravimu, bus tiesiogiai pavaldūs ir atskaitingi RRŽRVVG pirmininkui. Savo ruožtu VPS administravimo vadovas už savo veiklą bus tiesiogiai atskaitingas RRŽRVVG valdybai, o tarp jos posėdžių – VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei, kuri kaip ir VPS administravimo vadovas už savo veiklą atskaitinga RRŽRVVG valdybai. RRŽRVVG valdyba kartu su RRŽRVVG pirmininku už savo veiklą atsiskaito prieš visuotinį RRŽRVVG narių susirinkimą, kaip aukščiausią RRŽRVVG valdymo organą. VPS administravimo vadovas bus atsakingas už visą RRŽRVVG administracijos darbą ir pasiektus darbo rezultatus įgyvendinant VPS. Jam pavaldūs: VPS finansininkas, VPS administratorius, VPS viešųjų ryšių specialistas. VPS finansininkas tvarkys buhalterinę apskaitą ir administruos viešąsias lėšas, teiks finansines ataskaitas apie VPS įgyvendinimą. VPS administratorius administruos vietos projektus, rengs kvietimų dokumentaciją, paramos sutartis, vertins viešųjų pirkimų dokumentus, mokėjimo prašymus ir kt., teiks tarpines ir metines ataskaitas VPS vadovui apie įgyvendinamus vietos projektus, apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus. VPS administravimo vadovas teiks tarpines ir metines VPS įgyvendinimo ataskaitas RRŽRVVG valdybos pirmininkui ir nariams. Valdyba minėtas ataskaitas svarstys, teiks siūlymus dėl nustatytų VPS įgyvendinimo valdymo, kontrolės ir patikrinimo sistemos trūkumų bei jų šalinimo tvarkos. Nustačius VPS įgyvendinimo trūkumų, juos šalins VPS administracija – VPS administravimo vadovas ir kiti darbuotojai, kurie yra atsakingi už VPS įgyvendinimą, pasiektus rezultatus.

RRŽRVVG valdybos pirmininkas teiks RRŽRVVG valdybai VPS įgyvendinimo rezultatus, teikdamas metines VPS įgyvendinimo ataskaitas. Valdyba tvirtins minėtas ataskaitas. Patvirtintos metinės VPS ataskaitos apie VPS įgyvendinimo rezultatus bus teikiamos NMA nustatyta tvarka pagal minėtų taisyklių reikalavimus. VPS viešųjų ryšių specialistas, kuris bus pavaldus VPS administravimo vadovui, viešins VPS įgyvendinimo ataskaitas. Detalesnė atskaitomybė (pavaldumas) tarp atskirų RRŽRVVG subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant VPS, bus aprašyta VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkoje, kuri tvirtinama RRŽRVVG valdybos sprendimu.

RRŽRVVG administracijos darbą, teises ir pareigas, atsakomybę reglamentuoja RRŽRVVG administracijos darbo tvarkos taisyklės, pareigybių aprašymai, RRŽRVVG pirmininko įsakymai. Darbuotojai už funkcijų bei pareigų vykdymą atsako darbo tvarkos taisyklių ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. VPS administruojantiems darbuotojams už darbo drausmės pažeidimus gali būti skiriamos drausminės nuobaudos Darbo kodekso nustatyta tvarka.

ŽRVVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama statistinė informacija apie ŽRVVG atstovaujamos teritorijos gyventojus 2011 m.											
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių				Pagal lytį		Pagal užimtumą			
		Iki 40 m. (įskaitytinai)				vyrų	moterys	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją
Pagal amžių	Iki 40 m. (įskaitytinai)	17 283				8 843	8 440	x	x	x	x
Pagal lytį	vyrų	x				17 501	x	x	x	x	x
	moterys	x				x	20 127	x	x	x	x
Pagal užimtumą	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	x	x	x	x	x	x	10 152	x	x	x
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	x	x	x	x	x	x	x	845	x	x
	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)	x	x	x	x	x	x	x	x	3 415	x
	gaunantys senatvės pensiją	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8 130
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai		2011 m. duomenys: – Pagal amžių: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19 ; – Pagal lytį: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A ; – Pagal užimtumą: – dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius): Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-15 raštas Nr. (12.6) I-7103.									

	<ul style="list-style-type: none"> – savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą: Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai; – bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios): Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-14 raštas Nr. Sd-4032; – gaunantys senatvės pensiją. Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-12-15 raštas Nr. (12.6) I-7103.
Paaiškinimai	

2 priedas

ŽRVVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama statistinė informacija apie ŽRVVG atstovaujamos teritorijos gyventojus 2013 m.											
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių				Pagal lytį		Pagal užimtumą			
		Iki 40 m. (įskaitytinai)				vyrų	moterys	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją
Pagal amžių	Iki 40 m. (įskaitytinai)	15 906				8 207	7 699	x	x	x	x
Pagal lytį	vyrų	x				16 790	x	x	x	x	x
	moterys	x				x	19 266	x	x	x	x
Pagal užimtumą	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	x	x	x	x	x	x	11 476	x	x	x
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	x	x	x	x	x	x	x	828	x	x

	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)	x	x	x	x	x	x	x	x	2 401	x
	gaunantys senatvės pensiją	x	x	x	x	x	x	x	x	x	7 914
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai		2013 m. duomenys: – Pagal amžių: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19 ; – Pagal lytį: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A ; – Pagal užimtumą: – dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius): Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-07-29 raštas Nr. (12.6) I-4516; – savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą: Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai ; – bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios): Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-23 raštas Nr. Sd-1750; – gaunantys senatvės pensiją. Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-31 raštas Nr. (12.6)I-3274.									
Paaiškinimai											

3 priedas

ŽRVVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama statistinė informacija apie ŽRVVG atstovaujamos teritorijos gyventojus 2015 m.									
VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų skaičius iš viso:		Pagal amžių		Pagal lytį		Pagal užimtumą			
		Iki 40 m. (įskaitytinai)		vyrų	moterys	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją; nedirbančius dėl negalios)	gaunantys senatvės pensiją
Pagal amžių	Iki 40 m. (įskaitytinai)	15 056		7 824	7 232	x	x	x	x

Pagal lytį	vyrai	x				16 338	x	x	x	x	x
	moterys	x				x	18 675	x	x	x	x
Pagal užimtumą	dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius)	x	x	x	x	x	x	12 059	x	x	x
	savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą	x	x	x	x	x	x	x	1 004	x	x
	bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios)	x	x	x	x	x	x	x	x	2 129	x
	gaunantys senatvės pensiją	x	x	x	x	x	x	x	x	x	7 691
Statistinės informacijos šaltiniai ir metai		2015 m. duomenys: <ul style="list-style-type: none"> – Pagal amžių: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19; – Pagal lytį: Šaltinis: http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A; – Pagal užimtumą: <ul style="list-style-type: none"> – dirbantys (išskyrus savarankiškai dirbančiuosius): Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-07-29 raštas Nr. (12.6) I-4516; – savarankiškai dirbantys pagal verslo liudijimą: Šaltinis: VMI duomenys, www.vmi.lt/cms/gyventojai; – bedarbiai (išskyrus gaunančius senatvės pensiją arba nedirbančius dėl negalios): Šaltinis: Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-23 Nr. Sd-1750; – gaunantys senatvės pensiją. Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016-05-31 raštas Nr. (12.6)I-3274. 									
Paaiškinimai											